

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Volební chování obyvatel města Chrudim

Mgr. Libor Severýn

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Libor Severýn

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Volební chování obyvatel města Chrudim

Název anglicky

Voting behaviour of Chrudim inhabitants

Cíle práce

Cílem diplomové práce bude ověření uplatnitelnosti interpretativní teorie volebního chování v případě voleb zastupitelstva voleb středně velké obce v ČR. Důraz bude kladen zejména na modely, které vychází ze vztahu pozice voliče v sociální struktuře a volebního chování. Dílčími cíli bude zmapovat místní politické subjekty a charakterizovat místní stranický systém.

Metodika

Práce bude pojata jako případová studie města Chrudim. Objekty studie budou především voliči a volebně aktivní občané města. K realizaci cílů práce bude využita technika sběru dat pomocí dotazníkového šetření a jejich analýza. Data o volbách a charakteristice obce nebo statistická data budou získána technikou studia příslušných dokumentů města Chrudim. Využita budou taktéž data Českého statistického úřadu.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

volební chování, komunální volby, lokální demokracie, volby, zastupitelstvo obce, Chrudim

Doporučené zdroje informací

BALÍK, Stanislav.: Komunální volby v České republice v roce 2002. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003, ISBN 80-210-3211-1.

KUNŠTÁT, D. (2006): Stranická identifikace českých voličů, in Kunštát, D. (eds.): České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti, Praha, Sociologický ústav AV ČR.

ŘÍCHOVÁ, Blanka.: Přehled moderních politologických teorií. Praha, 2006, Portál, ISBN 80-7367-177-8.

VLACHOVÁ, K. ŘEHÁKOVÁ, B. (2007): Sociální třída a její vliv na volební chování, in Lebeda, T. Linek, L. Lyons, P. Vlachová, K. (eds.): Voliči a volby 2006, Praha, Sociologický ústav AVČR, v.v.i.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Radek Kopřiva, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2014

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Volební chování obyvatel města Chrudim“ vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a pod vedením vedoucího diplomové práce Ing. Radka Kopřivy, Ph.D. Jako autor uvedené diplomové práce prohlašuji, že jsem neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 03. 2016

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu mé diplomové práce Ing. Radku Kopřivovi, Ph.D. za odborné a cenné rady při vypracování této diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat všem, kteří mě podporovali během studia.

Název: Volební chování obyvatel města Chrudim

Název v anglickém jazyce: Voting behaviour of Chrudim inhabitants

Souhrn:

Diplomová práce se zabývá volbami a volebním chováním obyvatel města Chrudimi. Práce charakterizuje novodobé volební výsledky komunálních voleb od roku 1994 do roku 2014 a interpretuje volební chování obyvatel ve městě. Informace o volebním chování byly získávány z dotazníkového šetření.

Práce je rozdělena na dva celky. První část se týká především teorie a zaměřuje se na základní problémy spojené s tématem práce. Definuje pojmy jako demokracie, územní samosprávu, volební systémy v České republice, lokální demokracii nebo vybrané modely volebního chování. V praktické části se nachází charakteristika města Chrudim, výsledky jednotlivých komunálních voleb ve městě na základě dotazníkového šetření interpretuje volební chování obyvatel města.

Klíčová slova:

Chrudim, volby, město, komunální volby, lokální demokracie, politické subjekty, volební chování.

Summary:

The thesis deals with elections and electoral behavior of inhabitants of the town of Chrudim. Work characterizes modern election results of municipal elections from 1994 to 2014 and interprets the electoral behavior of inhabitants in the city. Information on voting behavior were obtained from the survey.

The work is divided into two units. The first part concerns in particular the theory and focuses on basic problems of work. It defines concepts such as democracy, self-government, the electoral system in the Czech Republic, local democracy and selected models of voting behavior. The practical part is characteristic of Chrudim, the individual results of municipal elections in the city on the basis of survey interprets the voting behavior of its inhabitants.

Key words:

Chrudim, elections, city, municipality elections, local democracy, political subjects, voting behaviour.

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Cíl a metodika práce	11
3. Demokracie z historického hlediska	13
4. Lokální demokracie	17
5. Lokální politika a samospráva v Česku	20
5. 1. Normativní vymezení obce	21
6. Volby a volební chování obyvatel	31
6.1. Komunální volební systém.....	32
6.2. Volební obvody.....	35
6.3. Volební chování	39
7. Případová studie města Chrudim	45
7.1. Základní charakteristika města.....	45
7.2. Historie.....	47
7.3. Demografická charakteristika	49
7.4. Sociálně ekonomická charakteristika	56
7.5. Politická charakteristika	65
8. Dotazníkové šetření	72
8. 1. Vyhodnocení dotazníkového šetření	72
9. Závěr	91
10. Seznam literatury	93
11. Přílohy.....	95
Příloha 1	95

1. Úvod

Demokracie je obtížně definovatelný pojem. Existuje mnoho pohledů chápání jejího obsahu. Obecná shoda však panuje v tom, že jde o formu vlády, ve které se občané mohou podílet, ať už přímo nebo nepřímo, na tvorbě a přijímání zákonů, které řídí společnost. S rozvojem demokracie přicházejí rovněž decentralizační procesy a občané tak mohou častěji participovat na politické moci. Tato situace spolu s postupnou obnovou územní samosprávy vedla k nárůstu občanských aktivit a úrovni rozhodování.

Lokální úroveň rozhodování je spjatá s komunální politikou. Tato oblast politiky byla dosud spíše opomíjená ve srovnání s národní a nadnárodní úrovní. Výzkum komunální politiky je rovněž svým způsobem problematický a obtížně uchopitelný, jelikož neexistuje jednotný pohled na tuto oblast. V některých případech může docházet k mechanické interpretaci jevů a problémů z vyšších úrovní vládnutí na nižší, aniž by byla brána v potaz určitá specifika dané lokality nebo oblasti. Ve větších městech tak tyto výsledky často korespondují s národní úrovní, v malých obcích jsou pak diametrálně odlišné. I přes tyto nevýhody začíná být komunální politika častějším předmětem výzkumu badatelů.

Komunální politika je ovlivňována různými faktory, oblastními specifiky, socioekonomickými a demografickými faktory. Mezi tyto faktory patří například velikost volebního obvodu, struktura obce, sociální a ekonomická situace v lokalitě, aktivita a počet politických subjektů nebo občanských sdružení. Vzhledem k nestabilitě výše zmíněných faktorů je však těžké předvídat výsledky komunálních voleb.

Vliv na formování komunální politiky mají rovněž občanské aktivity a regionálně vymezený prostor, se kterým se občan může identifikovat. Všechny výše uvedené faktory ovlivňují participaci občanů na veřejném životě a jejich informovanost o místním politickém dění. Komunální politika by měla být pro občany srozumitelnou záležitostí a zejména možností kontroly situace nebo ovlivňování směru rozvoje města prostřednictvím pravidelně se opakujících voleb.

Zpočátku se výzkumy soustředily spíše na stranické systémy a volební chování zůstalo specifickou oblastí. Právě problematikou voleb a volebního chování se zabývá předkládaná diplomová práce s názvem Volební chování obyvatel města Chrudim. Tato

práce řeší otázky vlivu socioekonomických faktorů na účast ve volbách a volební postoje obyvatel. Práce se tedy snaží přispět svými výsledky zkoumání dané problematiky a zodpovědět tak některé otázky týkající se voleb a volebního chování.

2. Cíl a metodika práce

Cílem této diplomové práce je charakteristika voleb a volebního chování obyvatel města Chrudim v komunálních volbách a ověření uplatnitelnosti dostupné teorie volebního chování v případě voličstva středně velkého okresního města České Republiky. V diplomové práci budou zmapovány místní politické subjekty a strany, základní přístupy k demokracii a participace občanů na veřejném životě ve městě. Důraz bude kladen také na modely chování, které vycházejí z příslušnosti k určité sociální skupině či jeho ekonomický status.

V teoretické i praktické části pracuji s těmito hypotézami:

- socioekonomické faktory (např. věk, vzdělání či měsíční příjem) mají vliv na volební účast a výsledek voleb,
- všeobecná klesající volební účast koresponduje s veřejným míněním o důležitosti voleb,
- volba kandidáta není náhodným aktem, ale jedná se o promyšlené rozhodnutí.

Práce bude pojata jako případová studie města Chrudim. Objekty studie budou především voliči a volebně aktivní občané města. K realizaci cílů práce bude využita technika sběru dat pomocí dotazníkového šetření a jejich analýza. Respondenti budou vybíráni z řad obyvatel města, kteří měli v Chrudimi trvalý pobyt a již dosáhli plnoletosti. Data o volbách a charakteristice obce nebo statistická data budou získána technikou studia příslušných dokumentů města Chrudim, Českého statistického úřadu, zákonů České republiky, především zákona č. 128/2000 Sb. Zákona o obcích (obecní zřízení) a dalších relevantních materiálů.

Data o výsledcích voleb, volební účasti a charakteristice obce budou získána technikou studia dokumentů zejména z Českého statistického úřadu. Doplňující materiály budou čerpány z Ministerstva práce a sociálních věcí nebo ze statistického portálu Risy.cz.

V teoretické části práce budou definovány pojmy jako demokracie, územní samospráva, volební systémy v České republice, lokální demokracie nebo vybrané modely volebního chování. Dále zde bude charakterizována samospráva, normativní vymezení obce, komunální volební systém a volební chování obyvatel.

V praktické části bude socioekonomicky a demograficky charakterizováno město Chrudim. Tato data budou získána především ze sčítání lidu domů a bytů z roku 2011. Práce bude pokračovat analýzou a popisem výsledků komunálních voleb a volební účasti obyvatel od roku 1994 do roku 2014 a porovnáním výsledků volební účasti v rámci Pardubického kraje. Závěr této části bude věnován interpretaci volebního chování občanů Chrudimě. Data budou získávána z dotazníkového šetření. Dotazník je součástí přílohy této práce.

3. Demokracie z historického hlediska

Z etymologického hlediska pojem demokracie vychází z řeckého slova *demokratia*, které označovalo vládu lidu. Jedná se o sloučení dvou slov *demos* znamenající česky lid a *kratia*, která znamená vládu nebo také moc. Tato definice však zároveň vyvolává řadu dalších důležitých otázek, například kdo a co tvoří lid, jakým způsobem má být moc uplatňována nebo vlada prosazována.¹

V současném veřejném pojetí běžného jazyka se pojem demokracie používá bez přesnějšího vymezení obsahu se značně pozitivním nábojem. V průběhu času můžeme pozorovat měnící se diskurz demokracie, kdy se tento pojem postupně vyvíjí a v každém historickém období znamenal něco jiného.²

Nabízí se proto zdánlivě jednoduchá otázka, co je to demokracie? Na tuto otázku však neexistuje jednoduchá odpověď. Čím dále jdeme do moderní éry lidských dějin, tím více se objevuje různých definicí a pohledů.³

Do konce 18. století znamenala demokracie přímou vládu lidu a především davu a většina intelektuálů a příslušníků vyšších tříd ji považovala za negativní, jelikož byla spojována s okrádáním bohatých chudými. Na konci 18. století však dochází ke dvěma významným historickým událostem, které tento pohled postupně změní. Jednalo se o Americkou revoluci, jejímž výsledkem byl vznik Spojených států amerických a Francouzskou revoluci, která výrazně ovlivnila život na starém kontinentu. V této době se změnil systém přímé demokracie na systém zastupitelský a ze systému pro chudé se stal celospolečensky přijatelným systémem. Zpočátku byl tento systém založen na úzkém omezeném hlasovacím právu a limitoval aktivity státu v otázkách trhu, soukromého vlastnictví a mechanismů ochrany základních práv jedince. Postupně docházelo k rozvoji a

¹ DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 9. ISBN 80-85605-81-3.

² SVENSSON, Pelle. *Teorie demokracie: brněnské přednášky*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995, s. 7. – 9. ISBN 808595902x.

³ HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 15 – 16. ISBN 978-80-87474-23-5.

rozšíření volebních práv a také rozsahu činností státu, ale ideály obecného zájmu, fungování trhu a základních pravidel se těší v liberálních demokraciích úctě a vážnosti do dnešních dní.⁴

Podle Roberta Dahla můžeme v historickém vývoji nalézt tři základní demokratické transformace. Od zavádění prvních politických systémů ve starověku zde existovaly úvahy o zavedení takového uspořádání společnosti, kde budou její členové svrchovaní, právně subjektivní a budou mít rovný přístup ke zdrojům a funkcím. Za první demokratickou transformací stojí Řekové, především Athéňané, a to již v první polovině pátého století před naším letopočtem. Zaváděním principů přímé demokracie a nahrazování vlády několika myšlenkou a praxí vlády mnoha. Tato transformace směřovala na městské státy, které byly pro Řeky jediným myslitelným místem pro fungování demokracie. Myšlenka vlády mnoha našla svoji odezvu také ve starém Římě, kde charakter politických institucí nadále odrážel formu městských států.⁵

Ve druhé demokratické transformaci došlo k překonání městských států státy národními. Tato transformace se začala objevovat v 19. století v Evropě a anglicky mluvících zemích. Idea demokracie byla během 20. století posunuta od lokální myšlenky, uznávanou pouze několika Západními státy k univerzálnímu směru, cíli a ideologii. Změnou oproti předchozí transformaci je nahrazení shromáždění občanů – přímou demokracií, demokracií zastupitelskou. Při přesunutí těžiště k národním státům byla myšlenka politické rovnosti využívána mnohem většími celky, než byl původní městský stát. V důsledku toho zákony a důležitá rozhodnutí již nebyly schopny efektivně přijímat shromáždění občanů, ale jejich volení zástupci ano. Dahl poukazuje na rozdíly mezi zastupitelskou demokracií, jako normativním konstruktem, tedy tím, jak by měla teoreticky pracovat a vypadat, a politickým systémem, který reálně funguje ve společnosti. Tento politický systém se snaží přiblížit svému ideálu.⁶ Spolu se zastupitelskou demokracií přišla větší rozmanitost názorů, rozporů a konfliktů, které uspořádaly vývoj demokratických institucí, které společně odlišují moderní zastupitelskou demokracii od ostatních politických systémů. Dahl pro tento systém reálné formy demokratického zřízení používá pojem polyarchie. Ustanovil také sedm institucí, které musí existovat, aby se vláda mohla nazývat polyarchií. Jsou to volení vládní úředníci,

⁴ SVENSSON, Pelle. *Teorie demokracie: brněnské přednášky*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995, s. 9. ISBN 808595902x.

⁵ DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 7. – 8. ISBN 80-85605-81-3.

⁶ Tamtéž s. 195. - 198.

svobodné spravedlivé volby, všeobecné volební právo, právo ucházet se o úřad, svoboda projevu, svoboda sdružování a alternativní informace.⁷

První demokratická transformace prolomila koncept tradiční vlády, kdy moc drželo pouze několik málo osob, a vytvořila nové struktury. Druhá demokratická transformace rozbila omezení předchozích struktur použitím myšlenky demokracie na oblast velkého národního státu. Nabízí se otázka třetí demokratické transformace a jejích možností. Ideální demokratický proces není nikde na světě realizován. Dahl vidí budoucnost polyarchie právě v souvislosti s třetí transformací a stálého dlouhodobého šíření do zbytku světa a zvyšování počtu demokratických států.⁸

Dahl ve své práci vymezil základní srovnávací měřítka, která umožnila komparaci demokratických systémů, rozlišoval ideál demokracie od praxe a skutečnosti. I přes souhlas odborné veřejnosti a politologů se pojem polyarchie v moderní politologii příliš neujal a nezačal se využívat.⁹

Čím více v moderních dějinách rostl zájem a popularita demokracie, tím více se zvyšoval počet různých definic tohoto pojmu. V 80 letech 20. století upozorňoval Giovanni Sartori na hrozbu devalvace. Tento problém započal již od 40 let dříve, kdy tento politický termín používal prakticky kdokoli, především po skončení mnoha starých diktatur bylo vytvořeno mnoho nových politických režimů, jejichž demokratičnost byla přinejmenším sporná. Tento fakt měl vliv na nadprodukcii nových klasifikací a definic posléze opatřeným souhrnným označením demokracie s adjektivy, kdy kvalita demokracie v těchto systémech bývá na nízkém stupni. Definice demokracie můžeme srozumitelněji rozdělit podle dvou různých přístupů. Prvním z nich jsou procedurální definice demokracie, zaměřující se na to, jak je režim organizován, co zabezpečuje politickou legitimitu a reprezentuje zájmy voličů. Naproti tomu substanciální definice se zaměřují na cíle a ideály, o které má tento systém

⁷ DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 203. – 211. ISBN 80-85605-81-3..

⁸ Tamtéž s. 283. – 286.

⁹ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, s. 175. ISBN 80-7367-177-8.

usilovat a snažit se jich dosáhnout. Tato definice se věnuje otázkám dosažení blahobytu, společenské a ekonomické rovnosti.¹⁰

Samuel Huntington zase tvrdil, že náhlý vzestup demokracie v 60 letech 20. století zapříčinil jak nárůst vládní aktivity, tak erozi vládní autority a tento stav nazval demokratickým zmatkem. Podle jeho názoru vlna politické participace občanů ve formě kampaní, protestních hnutí a činností zájmových skupin, nikoliv však ve formě vyšší účasti voličů během voleb, přetížila politický systém přílišnými požadavky. Tato situace dopomohla ke snížení vládní autority a prestiže a vedla ke krizi ovladatelnosti demokracie. Situace vedla politiky ke snaze získat krátkodobé politické úspěchy za cenu špatného hospodaření, vysokým výdajům, inflaci a zhoršené platební schopnosti.¹¹

Další nebezpečí demokratické degenerace je možné ukázat na několika názorných příkladech z nedávné minulosti a současnosti. Vítěz voleb může svoji situaci využít k činům, které ve svém důsledku mohou ohrozit samotné demokratické zřízení a vést k destrukci demokratického režimu. Běloruský prezident Alexandr Lukaščenko po svém vítězství v prvních prezidentských volbách v roce 1994 nastolil diktaturu. Obdobný případ se odehrál ve Venezuele, kdy se po volbách do čela země dostal bývalý vysoký vojenský důstojník Hugo Chavéz. Likvidace demokratických institucí zde sice probíhala pomaleji než v Bělorusku, ale výsledek byl totožný.¹²

Základními kameny demokracie jsou svrchovanost lidu a politická rovnoprávnost. Předpokladem pro fungování demokracie je plnění základních demokratických principů. Závazná rozhodnutí činí ti, kteří se jimi řídí. Požadavky jednotlivých členů společenství se musí brát v potaz rovnocenným způsobem, je zde kladen důraz na svobodné volby rozhodujících orgánů, zajišťuje se princip rozhodování většiny při zajištění ochrany práv menšiny, která může tvořit opozici. Jsou zde podmínky osobní nezávislosti, kdy každý

¹⁰ HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 15. – 16. ISBN 978-80-87474-23-5.

¹¹ SVENSSON, Palle. *Teorie demokracie: brněnské přednášky*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995, s. 220. - 223. ISBN 808595902x.

¹² HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 226. ISBN 978-80-87474-23-5.

jedinec rozhoduje ve svém vlastním nejlepším zájmu a nikdo jiný nesmí určovat to, co je pro ostatní nejlepší.¹³

Demokracii lze obhájit na základě předpokladu, že podstatná část dospělých je dostatečně způsobilá si sama vládnout.¹⁴

Zjednodušeně by se dalo říci, že demokracie musí být odvozena z lidu, být prováděna lidem a určena pro lid, ne v zájmu jedince, skupiny nebo třídy.¹⁵

Demokracie je složitým společenským mechanismem, který je regulován pomocí právních norem. Až na některé výjimky tvoří ve většině států základní nástroj regulace práva ústava, která rozděluje státní moc na zákonodárnou, výkonnou a soudní.¹⁶

Ústavní úprava vychází z principů parlamentní zastupitelské demokracie a nedává příliš prostoru demokracii přímé. Kromě dělby moci jsou základními principy zásada svrchovanosti lidu, princip demokracie, princip právního státu, většinový princip a institucionální omezení moci.¹⁷

4. Lokální demokracie

Bohužel, v současné době stále lokální demokracii není věnováno tolik prostoru a pozornosti z řad nejen veřejnosti, ale i médií, jako národní a nadnárodní politice. Tento nezájem také vede ke zobecňování špatné interpretaci z vyšší politiky na lokální úrovni. V případě velkých měst mohou mít sice výsledky komunálních voleb určitou vypovídající

¹³SVENSSON, Palle. *Teorie demokracie: brněnské přednášky*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995, s. 14. – 15. ISBN 808595902x.

¹⁴DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 91. ISBN 80-85605-81-3

¹⁵CHRISTOPHERSEN Jens, An Historical outlook on the different usages of term „democracy“ str. 78 IN: Arne Naess (ed.) *Democracy, Ideology and Objectivity. Studies in the Semantics and Cognitive Analysis of Ideological Controversy*, Oslo: Univerzity Press and Oxford: Basil Blackwell

¹⁶Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 95. – 96. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-92-0.

hodnotu i z hlediska celostátního rozložení politických sil, ale z hlediska obcí a menších měst mohou být tyto výsledky značně zkreslené.¹⁸

Politický prostor chápaný teritoriálně je zároveň prostorem právním. Politická moc a právo mají vazbu na území a jsou teritoriálně vymezené. Během procesu vzniku států se začala uplatňovat uzemní organizace obyvatel tzv. princip teritoriality, který nahradil dlouhodobě neudržitelný princip personality (podle pokrevního příbuzenství). Dalším důvodem je fakt, že dané politické rozhodnutí musí mít jasně vymezené teritoriální hranice své účinnosti. Od 15. do 18. století docházelo k centralizaci vojenské a politické moci, zefektivnění daňového systému a nahrazení feudálních struktur byrokratickým aparátem. Objevuje se zde také rozdíl oproti starověku a středověku, kdy novověký stát se stal svrchovaným sebeurčujícím politickým společenstvím.¹⁹

Národní státy se plně prosadily v novověku a staly se univerzálními aktéry v mezinárodní politice. Když se vrátím k Dahlovu konceptu tří demokratických transformací a markantním rozdílům mezi první a druhou transformací, od přímé k zastupitelské demokracii, pak by přechod k třetí demokratické transformaci nemusel být založen pouze na kvantitativní změně a to navýšení a rozšíření počtu demokratických států. Například decentralizační procesy v moderních demokratických státech a jejich správních systémech přenášejí pozornost na lokální a regionální politiku. Existence centralizovaného státu nebyla v základním ideovém ani principiálním rozporu s regionální a lokální politikou, ale centralizace národních států oslabovala regionální identitu. Politika lokálního a regionálního rozvoje je v tomto případě součástí přerozdělovacího systému a mnohem více se odvíjí od centrálně definovaných a ústředně vytyčených cílů a záměrů, než na lokálních a regionálních projektech a zájmech.²⁰

V důsledku přesunu těžiště směrem k národnostnímu státu byla logika politické rovnosti používána na země mnohem větší než městské státy, tudíž většinu důležitých rozhodnutí již nepřijímala shromáždění občanů, ale jejich volení zástupci. To zapříčinilo, že

¹⁸ ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 7. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

¹⁹ ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 15. – 18. Politologie (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-00-4.

²⁰ ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 26. Politologie (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-00-4.

se občané těchto velkých státních celků mohli účastnit politického života v mnohem menší míře, než v místních a regionálních politických oblastech.²¹

V současné době národní státy svou roli hlavního a univerzálního aktéra v mezinárodní politice začínají ztrácet. Dochází k postupné denacionalizaci vládnutí, takže se část politického rozhodování a kompetencí přesouvá k nadnárodním organizacím a strukturám a také do nižší úrovně k regionům a obcím. Tento jev vytváří prostor k úvahám o dalším fungování národních teritoriálních států. Objevují se úvahy, zda mohou být národní státy nahrazeny a jaké typy zřízení a samospráv by mohly převzít jejich úkoly a činnosti. Například při rozšiřování evropské integrace ve spojení s evropskou strukturální a regionální politikou se v 90. letech 20. století rozvinula debata o možné budoucí podobě unie. Otázkou bylo, jestli Evropská unie bude společenstvím nezávislých národních států nebo se transformuje na Evropu regionů. V decentralizačních procesech nemusíme spatřovat pouze rozklad národního státu, ale spíše otevření, rozvinutí a rozvrstvení politického prostoru. To umožňuje vyšší participaci a zapojení občanů do regionální politiky. Tyto procesy se postupně přesouvají na nižší úrovně lokální a regionální politiky. Rozvoj obcí a regionů se v současnosti nemusí tolik spoléhat na státní přerozdělování, ale může využívat dalších možností, které se naskýtají prostřednictvím procesu globalizace. Proces globalizace může být hrozbou pro obce i národní státy, ale zároveň přichází s novými příležitostmi a otevírá nové možnosti lokálního a regionálního růstu. Tento růst je více odvozován z původních místních zájmů a cílů, ale objevuje se zde možnost konfliktů a střetů s politikou vytvářenou na národní úrovni a v některých případech svou činností a důsledky dokonce přesahovat hranice státu nebo států. Státní politika v těchto případech představuje omezení a regulaci tohoto růstu. Kritici regionalizace však upozorňují na fakt, že za předpokladu regionální politiky vycházející z lokálních zájmů a využívající příležitosti procesu globalizace může narušovat politickou činnost, kompetence a rozhodování na národní úrovni.²²

Nesmíme však zapomínat na odlišnosti v pojmech regionalismus, regionalizace a decentralizace. Region se nepoužívá pouze jako označení teritoriální jednotky uvnitř státu, ale slouží také k určení teritoriálně vymezeného celku v mezinárodním prostředí. Region je

²¹ DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 199. – 200. ISBN 80-85605-81-3.

²² ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 24. – 27. Politologie (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-00-4.

mnohoznačný pojem, který se netýká pouze politických věd, ale také ekonomie, geografie a dalších. To, že slovo region je v současné době velmi nejednoznačné s nejasnou a neurčitou definicí potvrzuje i jeho původ od slova Regio – označující oblast spravovaného kraje, hranice či světové strany. Regionalismus je často používaný pojem spojovaný s přesunem kompetencí shora dolů k regionům v oblasti politických ideologií. Procesem regionalizace rozumíme shora řízený akt, kdy centrální vláda státu předává kompetence a administraci některých politik nižším správním jednotkám regionům. Regionalizace rovněž může označovat geografickou disciplínu zabývající se rozčleňováním oblastí do regionů. Decentralizaci můžeme rozlišit na správní a politickou. Decentralizace je procesem, ve kterém dochází k přesunu rozhodovacích pravomocí na substátní rovinu. Politická decentralizace vytváří stupeň vládnutí mezi unitárním státem a lokální politikou. V období od konce 18. století do poloviny 20. století byl směr vývoje opačný a směřoval k centralizaci. Z historického hlediska procesy decentralizace a regionalizace se v Západní Evropě vyskytují především po druhé světové válce.²³

5. Lokální politika a samospráva v Česku

V České republice je státní správa uskutečňována prostřednictvím státních orgánů. Můžeme je rozdělit na ústřední orgány státní správy a orgány s omezenou územní působností. Samosprávu lze rozčlenit na územní a zájmovou. Zájmová samospráva se týká především subjektů, které spojuje nějaký společný zájem či vlastnost. Naproti tomu územní samospráva je prostorově vymezený funkční celek, který má právo samostatně hospodařit, nakládat se svým majetkem a rozhodovat o svých věcech a zájmech. Územní samospráva je dána ústavou a sdružuje jednotlivce, kteří mají trvalý pobyt na určitém území.²⁴

V České republice tvoří obec základní územní samosprávné společenství občanů, tvořící územní celek, vymezený hranicí územní obce.²⁵

²³ HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 226. – 228. ISBN 978-80-87474-23-5.

²⁴ KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 102. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-92-0.

²⁵ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Naproti tomu vyšším územně samosprávním celkem je kraj, který je dle zákona územním společenstvím občanů s právem na samosprávu a je samostatně spravován zastupitelstvem kraje.²⁶

5. 1. Normativní vymezení obce

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky v sobě zahrnuje základní předpoklady územní samosprávy. Podle ústavy se Česká republika člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.²⁷

Zákon č. 128/2000 Sb. definuje obec jako základní územní samosprávné společenství občanů, tvoří územní celek, který je vymezen územní hranicí obce. Obec je veřejnoprávní korporace, tj. právnická osoba, může vlastnit majetek a v právních vztazích vystupuje pod svým vlastním jménem a nese odpovědnost, která vyplývá z těchto vztahů. Obec se rovněž stará o všestranný rozvoj svého území, potřeby svých občanů a chrání veřejný zájem při plnění svěřených úkolů.²⁸

V běžném použití jazyka se obec většinou pokládá za synonymum vesnice a protikladem ke slovu město. Naproti tomu podle obecního zřízení je za obec považováno sídlo, které má vlastní samosprávu, například město, nebo statutární město.²⁹

Obce mají samosprávnou funkci neboli samostatnou působnost a také vykonávají státní správu tj. přenesenou působnost. Při výkonu samosprávných kompetencí jsou obce usměrňovány pouze zákonem a obecně závaznými prováděcími předpisy. V rámci samosprávy se obec věnuje péči hospodářským, sociálním a kulturním potřebám občanů ve svém územním obvodu. Zajišťuje ochranu životního prostředí. Obec rovněž může také vydávat obecně závazné vyhlášky. V rámci výkonu přenesené působnosti se obec neřídí

²⁶ Zákon č. 129/2000 SB., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

²⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²⁸ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. §1, §2

²⁹ ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 28. Politologie (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-00-4.

pouze zákony a obecně závaznými vyhláškami, ale také je povinna dbát na usnesení vlády a směrnice ústředních orgánů státní správy.³⁰

Kromě termínu obec, zákon vymezuje také města, městyse a statutární města, která mají specifické postavení. Území statutárních měst se může rozčleňovat na městské obvody nebo části, jenž mají vlastní samosprávné orgány. Mají tedy podle zákona o obcích právo uspořádat si své vnitřní poměry vyhláškou čili statutem.³¹ V čele statutárních měst stojí primátor. Statutární město je samostatně spravováno zastupitelstvem města, dalšími orgány statutárního města jsou rada města, primátor, magistrát a zvláštní orgány města. Podle zákona je městem obec, která má nejméně 3 000 obyvatel a pokud tak stanoví předseda Poslanecké sněmovny za souhlasu vlády. Městysem se stane obec, kterou na její návrh stanoví předseda Poslanecké sněmovny za souhlasu vlády. Zákon uvádí, že každá část území České republiky je součástí území některé obce, pokud nestanoví zvláštní zákon jinak. Všechny obce v České republice mají svůj název, k jehož změně dává souhlas Ministerstvo vnitra na návrh obce. Obce mohou mít také svou vlajku a znak. V případě, že obec vlajku nebo znak nemá, může jí na její žádost tyto znaky udělit předseda Poslanecké sněmovny.³²

Praha, jako hlavní město České republiky má specifické postavení, které je jí dáno zákonem. Tento zákon definuje Prahu jako vyšší samosprávný celek, kraj, s orgány vlastní samosprávy a území dělené na městské části.³³

Města a obce jsou spravována zastupitelstvy města nebo obce. Dalšími důležitými orgány jsou rada města, starosta, městský úřad a zvláštní orgány města. Obdobné je to u obcí a městysů, kde slovo město nahradíme příslušným názvem.³⁴

Občanem obce je každá fyzická osoba, která je zároveň státním občanem České republiky a je v obci nahlášena k trvalému pobytu. Občané, kteří dosáhli věku 18 let, mají

³⁰ KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 102. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-92-0.

³¹ Statutární města v České republice jsou: Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Jablonec nad Nisou, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Zlín, Olomouc, Přerov, Chomutov, Děčín, Frýdek-Místek, Ostrava, Opava, Havířov, Most, Teplice, Karviná, Mladá Boleslav a Prostějov. Viz: Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

³² Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

³³ Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

³⁴ ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 38. – 39. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5. s.

práva k následujícím úkonům, jako jsou možnost volit a být volen do zastupitelstva obce, hlasovat v místním referendu, vyjadřovat svá stanoviska na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem k projednávaným věcem, rozpočtu obce nebo závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok. Mezi další práva občanů patří nahlížet do rozpočtu, závěrečného účtu obce, usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva, výborů zastupitelstva obce, komisí rady obce a pořizovat si z nich záznamy. Občané rovněž mohou požadovat projednání určitého problému v rámci oblasti samostatné působnosti obce, podávat obecním orgánům návrhy, připomínky a podněty. Výše zmíněná práva má rovněž osoba, která již dosáhla věku 18 let, ale je cizím státním příslušníkem a v obci je hlášena k trvalému pobytu, zároveň však tyto ujednání stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Obec má právo udělit čestné občanství. Toto občanství se uděluje pouze fyzické osobě, která se významně zasloužila o rozvoj obce.³⁵

Podle ústavy České republiky mají obce právo na samosprávu. Ústava rovněž uvádí, že obec je vždy součástí vyššího samosprávného celku. Stát má právo zasahovat do činnosti územních samosprávných celků, pouze v případech, vyžaduje-li to ochrana zákona a pouze způsoby stanoveným v zákonech.³⁶

Zákon o obcích je dalším dokumentem pověřujícím obec výkonem přenesené a samostatné působnosti. Samostatná působnost obce zahrnuje otázky a problematiku, které jsou v zájmu obce a jejích občanů. Nejde však o záležitosti, které jsou zákonem svěřeny vyšším samosprávným celkům a přenesenou působností orgánů obce. Rovněž se ale jedná o působnost svěřenou zvláštním zákonem správním úřadům jako výkon státní správy a náležitosti svěřené zákonem do samostatné působnosti obce. Patří sem zejména činnosti, které obec vykonává samostatně ku prospěchu a uspokojení potřeb svých občanů a obyvatel. Mezi tyto úkony patří ochrana a rozvoj zdraví, dopravy a spojů, zajištění potřeby bydlení, informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku. Obec má ze zákona možnost zřizovat a zakládat právnické osoby, vydávat vyhlášky, ukládat pokuty a vybírat místní poplatky. Mezi důležitá práva obcí patří možnost zřizovat obecní policii.³⁷

³⁵ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Podle ústavy České republiky lze výkon státní správy delegovat na orgány místní samosprávy.³⁸

Při výkonu přenesené působnosti jsou na obecní orgány delegovány pravomoci státní správy a jejich orgánů. Oblast přenesené působnosti a její rozsah určují zvláštní zákony a jiné právní předpisy. V ostatních případech se obec řídí usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů, opatřeními příslušných orgánů veřejné správy a rozhodnutími krajského úřadu, který zároveň vykonává metodickou a odbornou pomoc.³⁹

Přenesená působnost je ve správních obvodech obcí a krajů vykonávána obecními úřady, městskými úřady, magistráty, úřady městských obvodů, úřady městských částí. Přenesenou působnost rovněž vykonávají pověřené obecní úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, krajské úřady, zvláštní orgány obcí a krajů a komise rad obcí.⁴⁰

K důležitým úkolům obce při výkonu přenesené působnosti patří vydávání občanských průkazů, cestovních pasů, projednávání přestupků, správa komunikací, výkon matriční činnosti, živnostenská a daňová správa nebo stavební řízení.⁴¹

S výkonem a plněním úkolů v rámci přenesené působnosti jsou spojeny také nemalé finanční náklady. Zákon proto stanovuje, že obce obdrží ze státního rozpočtu příspěvek na plnění úkolů v přenesené působnosti. Ze zákona však nevyplývá, že tento příspěvek musí plně krýt náklady spojené s výkonem přenesené působnosti.⁴²

Svoji působnost může vykonávat obec přímo svými občany například referendem, ale ve většině případů ji vykonává prostřednictvím svých orgánů. Obec je spravována zastupitelstvem obce, radou obce, starostou, obecním úřadem, zvláštními orgány obce a komisemi.⁴³

³⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁰ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 137. – 138. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

⁴¹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁴² HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 141. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

⁴³ *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 343. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-086-4.

Nejvýznamnější orgánem obce je její zastupitelstvo. Je voleno každé čtyři roky ve všeobecných přímých volbách tajným hlasováním. Mandáty v zastupitelstvu jsou přidělovány podle zásady poměrného zastoupení.⁴⁴

Zastupitelstvo obce je kolegiální orgán zřizovaný v každé obci. Je složeno z členů zastupitelstva obce, jejichž počet je na každé volební období určen předchozím zastupitelstvem a to nejméně 85 dní před dnem voleb do zastupitelstev. Zákon stanovuje pouze minimální a maximální počet členů zastupitelstva v závislosti na počtu obyvatel, přičemž rozhodující je stav počtu obyvatel k 1. lednu volebního roku.⁴⁵

Tabulka č. 1 Počet členů zastupitelstva ve vztahu k počtu obyvatel obce

Počet obyvatel	Možný počet členů zastupitelstva obce
do 500 obyvatel	5 až 15 členů
nad 500 do 3 000 obyvatel	7 až 15 členů
nad 3 000 do 10 000 obyvatel	11 až 25 členů
nad 10 000 do 50 000 obyvatel	15 až 35 členů
nad 50 000 do 150 000 obyvatel	25 až 45 členů
nad 150 000 obyvatel	35 až 55 členů

Zdroj: Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech vyhrazeným zákonem, především ve věcech patřících do samostatné působnosti obce. V kompetencích zastupitelstva se nalézá schvalování programu rozvoje obce, schvalování rozpočtu, závěrečného účtu obce, zřizování peněžních fondů, zřizování a rušení příspěvkových organizací, zakládat a rušit právnické osoby, navrhopvat a delegovat zástupce obce do společností s majetkovou účastí obce. Dále zastupitelstvo obce může vydávat obecně závazné vyhlášky, rozhodovat o vyhlášení místního referenda, zřizovat a rušit výbory, volit ze svých řad starostu, místostarosty, členy rady, zřizovat obecní policii, rozhodovat o zřízení a názvech částí obce, ulic a veřejných prostranství, udělovat a odjímat čestná občanství nebo stanovovat výše odměn neuvolněným zastupitelům. V případě, že obec nemá zřízenou radu, tak zastupitelstvo obce vydává

⁴⁴ KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 102. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-92-0.

⁴⁵ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

nařízení obce. Aby rozhodnutí nebo usnesení zastupitelstva nabylo platnosti, je potřeba nadpoloviční většina všech jeho členů. Pokud se zastupitelstvo obce nesejde po dobu delší šesti měsíců, tak aby bylo usnášení schopné, bude rozpuštěno Ministerstvem vnitra. Další problém nastane, když poklesne počet členů zastupitelstva o více než polovinu nebo pod pět členů a nemůže být doplněno z náhradníků. Obecní úřad ihned oznámí tuto skutečnost krajskému úřadu, navíc zastupitelstvo obce nemůže rozhodovat ve většině svých pravomocí s výjimkou přijímání rozpočtových opatření a provizoria. Schůze zastupitelstva probíhají podle jeho potřeb, avšak nejméně jedenkrát za tři měsíce. Zasedání zastupitelstva svolává a většinou také řídí starosta a je veřejné. Pokud požádá o slovo na zasedání zastupitelstva obce člen vlády, senátor, poslanec nebo zástupce orgánu kraje, musí mu být uděleno. Zastupitelstvo obce ze své schůze nebo zasedání pořizuje zápis.⁴⁶

Funkce člena zastupitelstva je veřejnou funkcí. Z pohledu výkonu této funkce zákon rozlišuje dvě skupiny členů zastupitelstev na uvolněné a neuvolněné.⁴⁷

Mandát člena zastupitelstva vzniká jeho zvolením. Uvolněným členům zastupitelstva poskytuje obec za výkon funkce odměnu dle zákona. Tato peněžitá odměna je vyplácena z rozpočtových prostředků obce. Za uvolněné členy zastupitelstva považujeme ty zastupitele, kteří jsou dlouhodobě uvolněni z hlediska předpisů pracovního práva, ale také ty členy, jež nebyli před zvolením do funkce v pracovně právním poměru, ale vykonávají funkci ve stejném rozsahu.⁴⁸

Ostatním neuvolněným členům zastupitelstva, kteří jsou v pracovním poměru, je jejich zaměstnavatel povinen poskytnout pro výkon funkce v rozsahu stanoveném obcí potřebné volno spolu s náhradou mzdy. Neuvolněným členům zastupitelstva může být za výkon funkce poskytnuta měsíční odměna.⁴⁹

Mezi práva členů zastupitelstva obce patří předkládání návrhů k projednání zastupitelstvu, radě, výborům a komisím, vznášet dotazy, připomínky na radu obce a její jednotlivé členy, na předsedy výborů, na statutární orgány právnických osob, jejichž

⁴⁶ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. §84

⁴⁷ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 141. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

⁴⁸ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 141. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

zakladatelem je obec a další organizace, přičemž písemnou odpověď musí obdržet nejpozději do 30 dnů. Členové zastupitelstva mají povinnost účastnit se zasedání zastupitelstva případně dalších orgánů, jejichž jsou členové. K dalším povinnostem zastupitele patří hájit zájmy občanů obce, jednat a vystupovat tak, aby nebyla ohrožena vážnost jeho funkce.⁵⁰

Výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti je Rada obce. Ta při výkonu této působnosti odpovídá zastupitelstvu. Naproti tomu v oblasti přenesené působnosti rada rozhoduje pouze tam, kde stanoví zákon, například při vydávání nařízení obce. Rada obce je tvořena starostou, místostarosty a dalšími členy rady, kteří jsou voleni z řad zastupitelstva obce. Počet členů rady je vždy lichý a to nejméně pět a nejvíce jedenáct pod podmínkou, že nepřesáhne jednu třetinu počtu členů zastupitelstva obce. Pokud má zastupitelstvo méně než 15 členů, rada obce se nevolí. V obcích, kde není zvolena rada, vykonává její pravomoc starosta. Pokud starosta nebo místostarosta ze svých funkcí dobrovolně odstoupí nebo jsou odvoláni, přestávají být zároveň členové rady.⁵¹

Rada se schází podle potřeby, její schůze jsou neveřejné, ale může k jednotlivým bodům jednání zvát členy zastupitelstva obce nebo další osoby. Rada obce je usnášení schopná, pokud je přítomna nadpoloviční většina jejích členů. Aby usnesení nebo rozhodnutí rady bylo platné, je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny všech jejích členů. Radě obce je vyhrazeno zabezpečovat hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, provádět rozpočtová opatření v rozsahu stanoveného zastupitelstvem, plnit úkoly zřizovatele a zakladatele vůči organizačním složkám a právnickým osobám založeným nebo zřízeným zastupitelstvem s výjimkou městské policie, pokud nejsou tyto úkoly vyhrazeny zastupitelstvu. Dále rada obce vydává nařízení obce, rozhoduje ve věcech obce jako jediného společníka obchodní společnosti, projednává a řeší návrhy, připomínky a podmínky předložené jí členy zastupitelstva obce nebo komisemi rady obce, stanovuje rozdělení pravomocí na obecním úřadu, zřizuje, zakládá a ruší odbory a oddělení obecního úřadu. Rada má právo na návrh tajemníka obecního úřadu jmenovat a odvolávat vedoucí odborů obecního úřadu, podle potřeby zřizovat a rušit komise rady, jmenovat a odvolávat z funkce nejenom jejich předsedy, ale také členy. Rada obce dále kontroluje plnění úkolů obecním

⁵⁰ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁵¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 141. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

úřadem a komisemi v rámci samostatné působnosti obce, může také stanovit celkový počet zaměstnanců obecního úřadu a v organizačních složkách obce. Rada obce rovněž ukládá pokuty ve věcech samostatné působnosti, může však tuto působnost zcela nebo z části svěřit příslušnému odboru obecního úřadu. Rada obce stanovuje pravidla pro přijímání a vyřizování petic a stížností, schvaluje organizační řád obecního úřadu, účetní uzávěrky příspěvkových organizací zřízených obcí a plní úkoly stanovené zvláštním zákonem. V případě, že je rada obce odvolána jako celek a současně není zvolena nová, vykonává dosavadní rada své povinnosti a činnost do doby zvolení nové rady.⁵²

Orgánem obce, který ji reprezentuje navenek, je starosta. Starostu si zastupitelstvo volí z vlastních řad, a ten je ze své činnosti odpovědný právě zastupitelstvu. Ve vztahu k ostatním členům zastupitelstva je „*prvním mezi rovnými*“⁵³. Starostovi náleží i další funkce, oprávnění a pravomoci. Ve statutárních městech a v hlavním městě Praze plní funkci starosty primátor.⁵⁴

Starosta musí mít české občanství. Spolu se souhlasem ředitele krajského úřadu může starosta jmenovat nebo odvolat tajemníka. Starosta nese odpovědnost za včasné zařízení auditu hospodaření obce za minulé účetní období, uzavírá nebo ruší pracovní poměr se zaměstnanci obce. Starosta komunikuje s veřejností a poskytuje jí informace o činnosti obce. Starosta má rovněž právo žádat od Policie České republiky pomoc při zajištění místních záležitostí veřejného pořádku. V záležitostech samostatné působnosti obce rozhoduje o problematice svěřené mu radou. Pokud v obci chybí tajemník obecního úřadu, přebírá výkon přenesené působnosti starosta. K dalším pravomocem patří svolávání a řízení zasedání zastupitelstva a rady obce. Starostu zastupuje místostarosta⁵⁵ v době jeho nepřítomnosti, v případě jeho odvolání z funkce a nezvolení nového starosty. Spolu se starostou místostarosta připojuje svůj podpis pod právní předpisy obce. Pokud starosta nepovažuje

⁵² Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 168. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Zastupitelstvo může ze svého středu zvolit více místostarostů, přičemž jim může přerozdělit úkoly a určit místostarostu, který bude zastupovat starostu. Viz: Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

výkon rady obce za správný, může jej pozastavit a předložit k rozhodnutí na nejbližší zasedání zastupitelstva obce.⁵⁶

V případech stanovených zvláštními zákony zakládá starosta zvláštní orgány obce, jmenuje a odvolává jejich členy. Orgány jsou zřízeny výhradně pro výkon přenesené působnosti, například komise pro sociálně právní ochranu dětí nebo komise k projednávání přestupků podle zákona o přestupcích a další.⁵⁷

Dalším důležitým orgánem je obecní úřad. Ve statutárních městech tuto funkci vykonává magistrát, ve městech se nazývá městský úřad. Tento úřad se skládá ze starosty, místostarosty nebo místostarostů, z úřadu tajemníka, pokud je tato funkce zřízena a zaměstnanců, kteří jsou zařazení do obecního úřadu. V jeho čele stojí starosta obce. Rada má právo zřizovat odbory a oddělení obecního úřadu.⁵⁸

Důležité úkoly obecního úřadu v oblasti samostatné působnosti jsou pomoc výborům a komisím v jejich fungování a aktivitách, rozhodování v případech stanovených zákony, plnění zadání, které mu bylo uloženo zastupitelstvem nebo radou obce. V oblasti samostatné působnosti není obecní úřad orgánem s rozhodovací pravomocí. Obecní úřad vykonává také přenesenou působnost, kromě oblastí, které patří do působnosti jiného orgánu obce.⁵⁹

V obcích s pověřeným úřadem a v obcích s rozšířenou působností se zřizuje funkce tajemníka obecního úřadu. Tajemník je zaměstnancem obecního úřadu, kterého jmenuje a odvolává starosta, k tomu je nutný souhlas ředitele krajského úřadu. Tajemník plní úkoly uložené zastupitelstvem, radou a starostou obce. Nese odpovědnost za plnění úkolů obecního úřadu, je odpovědný starostovi a vydává vnitřní směrnice obecního úřadu, nečiní-li tak rada. Tajemník se může zúčastnit zasedání zastupitelstva nebo rady, ale jeho hlas je pouze poradním.⁶⁰

⁵⁶ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷ *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 346. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-086-4

⁵⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 170. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

⁵⁹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 346. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-086-4

Podle zákona však tajemník nemůže vykonávat žádnou funkci v politických stranách nebo hnutích. V případě, že není funkce tajemníka zřízena, plní jeho úkoly starosta.⁶¹

Zastupitelstvo obce má právo zřídit výbory, jako své iniciativní a kontrolní orgány. Tyto výbory pak předkládají svá stanoviska, návrhy a doporučení zastupitelstvu. Předsedou výboru může být pouze člen zastupitelstva. Toto pravidlo neplatí, v případě, že se jedná o osadní výbor. Výbor uskutečňuje úkoly a zadání svěřené mu zastupitelstvem, kterému je ze své činnosti odpovědný. Výbor rozhoduje nadpoloviční většinou hlasů všech členů výboru, počet členů výboru je proto vždy lichý. Výbory se mohou scházet dle potřeby. Aby mohlo usnesení výboru platit, je vyhotoveno písemně a předseda výboru k němu připojí svůj podpis.⁶²

Finanční a kontrolní výbor je obec povinna zřizovat vždy. Tyto výbory musí mít minimálně tři členy, zároveň členem výboru nemůže být starosta, místostarosta, tajemník obecního úřadu a osoby zajišťující rozpočtové a účetní aktivity na obecním úřadě. V případě, že v obci podle posledního sčítání lidu žije nejméně 10 % občanů, kteří se hlásí k jiné národnosti než české, musí zastupitelstvo zřídit výbor pro národnostní menšiny. Příslušníci národnostních menšin musí být zastoupeni minimálně polovinou všech členů výboru. Hlavními činnostmi finančního výboru jsou kontrola hospodaření s majetkem a finančními prostředky obce a plní úkoly, kterými je pověřen zastupitelstvem obce. Kontrolní výbor dohlíží na plnění usnesení zastupitelstva obce a rady obce, kontroluje dodržování právních předpisů ostatními výbory a obecním úřadem v rámci samostatné působnosti a plní úkoly, kterými jej pověřilo zastupitelstvo obce.⁶³

Rada obce má právo zřídit jako své iniciativní a kontrolní orgány komise. Podle znění zákona je možnost, aby starosta po projednání s ředitelem krajského úřadu přenesl výkon přenesené působnosti v některých činnostech na komisi. Za této situace získává komise postavení orgánu obce.⁶⁴

⁶¹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁶² ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 48. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

⁶³ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 171. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.

Pokud byl komisi svěřen výkon přenesené působnosti, stává se výkonným orgánem. Usnáší se většinou svých hlasů a ze své činnosti je odpovědna radě, v případě přenesené působnosti starostovi.⁶⁵

Výkon samostatné a přenesené působnosti obce podléhá doзору krajského úřadu a Ministerstva vnitra. V oblasti samostatné působnosti se dozor zaměřuje především na to, zda obecně závazná vyhláška neodporuje zákonu a usnesení, rozhodnutí nebo jiná opatření orgánů obce zůstává v souladu se zákony a jinými právními předpisy. V oblasti přenesené působnosti se porovnává kompatibilita nařízení obce se zákony, shoda usnesení, rozhodnutí a jiných opatření se zákony, jinými právními předpisy, usneseními vlády, směrnicemi ústředních správních úřadů a opatřeními krajského úřadu, které bylo přijato ke kontrole přenesené působnosti.⁶⁶

Výjimečným institutem, který striktně vzato není orgánem obce, ale v období, kdy obec nemá volený zastupitelský orgán, přebírá působnost všech hlavních orgánů od zastupitelstva po starostu je správce obce. Správcem obce je jmenován úředník Ministerstva vnitra. Svoji činnost správce obce končí ve chvíli, kdy je ustanoveno zastupitelstvo obce nebo zvolen starosta.⁶⁷

6. Volby a volební chování obyvatel

Svobodné a pravidelně pořádané volby představují klíčový mechanismus a důležitý pilíř zastupitelské demokracie. Základní funkcí voleb je možnost výběru mezi politickými směry a možnostmi, které reprezentují politické strany a další kandidáti. Pomocí voleb můžeme dosadit legitimní a správní politické orgány. Možnost voleb představuje důležitou formu participace občanů. K další důležité funkci voleb patří možnost zmapování

⁶⁵ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁶ *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 348. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-086-4

⁶⁷ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 79. - 80. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

současného rozložení politických sil v konkrétní oblasti a umožnit jim náležitou reprezentaci pomocí přerozdělení mandátů.⁶⁸

Volby rovněž ukazují potřeby obyvatel, politická moc získává legitimitu, občané mohou vyjadřovat souhlas či nesouhlas a kontrolují volené orgány. Právo volit a být volen mají po dosažení stanoveného věku všichni občané. Pokud mají volby plnit své úkoly, musí být všeobecné, rovné a přímé volební právo. Politické spektrum se musí vyznačovat politickou pluralitou⁶⁹ a volič nesmí být nucen odevzdat hlas konkrétní straně či kandidátovi. Musí mít přístup k informacím, na základě kterých si může vytvořit vlastní názor. Důležitou věcí je rovněž volební tajemství, které zaručuje anonymitu a nemožnost zjistit, jak který oprávněný občan volil.⁷⁰

6.1. Komunální volební systém

Volebním systémem rozumíme možnost přerozdělování obsazeností jednotlivých funkcí ve voleném zastupitelském orgánu na základě vůle voličů. V České republice používáme většinový a proporcionální systém. Většinový volební systém je charakteristický tím, že používá jednomandátové volební obvody. Občané, kteří mohou volit, vybírají mezi jednotlivými kandidáty. Vítězem voleb se stává kandidát, který získá stanovenou většinu. Naopak princip proporcionální se vyznačuje poměrným rozdělováním mandátů. Tento systém je spravedlivější, ale zároveň složitější, jelikož se hlasy musí přepočítávat. Jednou z nevýhod je vyšší provázanost kandidátů na politických stranách.⁷¹

Po pádu komunistického režimu se volby do zastupitelstev měst a obcí konaly od roku 1990 každé čtyři roky. Během prvních svobodných komunálních voleb se podařilo zvítězit Občanskému fóru, které získalo 31 % obecních mandátů.⁷²

⁶⁸ ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 51. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

⁶⁹ Tato pluralita může být výrazně omezena hlavně v malých obcích, kde hrozí nedostatek politických stran nebo kandidátů. ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 52. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

⁷⁰ ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 48. – 49. Politologie (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-00-4.

⁷¹ ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 52. – 53. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

⁷² KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 104. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-92-0.

První komunální volby v České republice se uskutečnily 18. a 19. listopadu roku 1994. Od té doby až k roku 2016 se konaly celkem šestkrát.⁷³

Po roce 1990 vešly v platnost celkem čtyři zákony, které upravovaly průběh voleb. Řádné listopadové volby v roce 1990 se konaly podle zákona číslo 368/1990 Sb. o volbách do zastupitelstev, následoval zákon číslo 298/1992 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a místní referendu, podle kterého se však žádné volby nekonaly. Podle třetího zákona číslo 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů proběhly řádné volby v letech 1994 a 1998. Poslední čtvrtý zákon číslo 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů je stále v platnosti.⁷⁴

491/2001 Sb. Zákon o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů stanovuje obecním zastupitelstvím čtyřleté funkční období. Volby vyhlašuje prezident republiky a to nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Toto vyhlášení se uveřejňuje ve sbírce zákonů. Dnem vyhlášením voleb je ten, ve kterém byla rozeslána částka sbírky zákonů s uveřejněným rozhodnutím o vyhlášení voleb. Tyto volby se konají ve všech městech, obcích, městech se zvláštním postavením, v hlavním městě Praze, městských obvodech a částech dva dny po sobě a to v pátek a sobotu. Důležitou zásadou je: „Volby do zastupitelstev obcí se konají na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním a podle zásad poměrného zastoupení“.⁷⁵ Občané obce mají právo volit do zastupitelstva, pokud dosáhli věku 18 let, jsou státními občany České republiky, jsou v obci přihlášení k trvalému pobytu. Může to být však i občan jiného státu splňující předchozí podmínky, pokud mu toto právo přiznává mezinárodní úmluva, kterou je Česká republika vázaná. Právo volit také počítá s následujícími překážkami a to s omezením svéprávnosti k výkonu volebního práva, omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody⁷⁶, omezení z důvodu ochrany zdraví a lidu nebo při výkonu vojenské základní služby, pokud tato služba vyžaduje přítomnost vojáka v zahraničí.⁷⁷

⁷³ *Volby.cz* [online]. [cit. 2016-01-02]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv?xjazyk=CZ&xid=1>

⁷⁴ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 83. – 84. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

⁷⁵ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

⁷⁶ Vězeň musí splnit zákonné podmínky k tomu, aby měl možnost volit, ale zároveň musí být umístěn ve věznici, která je ve správním obvodu, ve kterém se volby konají. Viz: Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

⁷⁷ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

Členem zastupitelstva obce může být zvolen každý občan, který splňuje zákonné podmínky, a u kterého se nevyskytují překážky ve výkonu volebního práva. K tomuto právu se rovněž vztahuje slučitelnost a neslučitelnost funkcí. Podle zákona je funkce člena zastupitelstva obce neslučitelná s funkcí vykonávanou zaměstnancem obce zařazeným do obecního nebo městského úřadu této obce. Dalším případem neslučitelnosti je situace, kdy člen zastupitelstva nemůže vykonávat přímo státní správu vztahující se k územní působnosti daného města nebo obce, pokud zaměstnance jmenoval primátor nebo starosta. Dále je tato funkce neslučitelná s výkonem státní služby podle služebního zákona.⁷⁸

Podle zákona jsou volebními orgány státní volební komise, Ministerstvo vnitra, Český statistický úřad, krajský úřad nebo magistrát hlavního města Prahy, pověřený obecní úřad, obecní úřad, okrsková komise nebo starosta, primátor statutárního města, které není územně rozčleněno. Státní volební komise je stálý orgán tvořený zvláštním předpisem, jehož hlavní úkoly jsou koordinace, příprava, organizace a průběh voleb, vyhlašuje a zveřejňuje výsledky voleb se sbírce zákonů. Ústředním orgánem státní správy na úseku voleb je Ministerstvo vnitra, které metodicky řídí a kontroluje organizační, technickou přípravu a průběh voleb, řeší stížnosti na organizační a technickou přípravu nebo průběh voleb. Zajišťuje tisk volebních materiálů a hlasovacích lístků. Český statistický úřad zpracovává výsledky voleb, zajišťuje programové vybavení určené ke zpracování výsledků voleb, zpracovává celkové údaje o výsledcích, vyhotovuje registry a číselníky kandidátů a volebních stran, poskytuje předběžné výsledky voleb, provádí školení členů okrskových komisí a vydává pokyn k ukončení zasedání okrskové komise po převzetí zápisu o průběhu a výsledku hlasování. Krajský úřad spolupracuje s Českým statistickým úřadem, zajišťuje archivaci volební dokumentace a kontroluje průběh hlasování v hlasovacích místnostech. Dalším důležitým orgánem je pověřený obecní úřad, který projednává a registruje kandidátní listiny pro volby, losuje pořadí volebních stran na hlasovacím lístku a zajišťují jejich tisk. Pověřený obecní úřad rovněž spolupracuje s Českým statistickým úřadem, zajišťuje archivaci, kontroluje průběh hlasování a sčítání hlasů. Naproti tomu obecní úřad má za povinnost zajištění volební místnosti pro okrskové komise, jejich vybavení a pracovníky, vede stálý seznam voličů, zajišťuje telefonní spojení se všemi volebními místnostmi,

⁷⁸ ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 60. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

zajišťuje archivaci volební dokumentace, kterou získal od okrskové volební komise, poskytuje údaje z registru obyvatel okrskové komisi. Za ustanovení stálých volebních okrsků zodpovídá starosta, který rovněž předává informace o době a místě konání voleb voličům. V závislosti na velikost volebního okrsku určuje minimální počet členů okrskové volební komise. Nejpozději 21 dní před začátkem voleb svolává první zasedání okrskové volební komise, jmenuje a odvolává zapisovatele a podává informace všem volebním stranám se zaregistrovanou kandidátní listinou o počtu a sídlech volebních okrsků zveřejněním na úřední desce obecního úřadu do 45 dnů před začátkem voleb. Jedním z důležitých orgánů je okrsková volební komise, která se stará o pořádek ve volební místnosti, zabezpečuje a dohlíží na volební proces, sčítá hlasy a vypracovává zápis o průběhu a výsledku hlasování a odevzdává volební dokumentaci obecnímu úřadu. Členy této komise mohou být občané České republiky nebo jiného státu, kterému právo volit přiznává mezinárodní úmluva. Zároveň musí splnit podmínku věku minimálně 18 let, bez překážek volebního práva a nesmí být kandidátem pro volby do zastupitelstva obce, pro které je okrsková komise vytvořena. Naproti tomu zapisovatelem může být občan České republiky, který je jmenován starostou nejpozději 20 dní před prvním zasedáním okrskové volební komise. Zapisovatel je členem komise, ale jeho hlas má pouze poradní váhu a do hlasování se tudíž nepočítá.⁷⁹

6.2. Volební obvody

Důležitou proměnou ovlivňující ráz volebního systému je velikost volebního obvodu. Ta ukazuje, kolik mandátů se rozděluje v daném obvodu. Část politologů rozděluje typy volebních obvodů na malé obvody, které mají dva až pět mandátů, středně velké s šesti až devíti mandáty a velké s více než deseti mandáty. V praxi zde platí přímá úměra, čím větší velikost obvodu, tím vyšší míra proporcionality, naopak se zmenšováním velikosti se zvyšuje disproporcionalita. To znamená, že větších volebních obvodech se podíly získaných hlasů a přidělených mandátů více přibližují. Tento systém většinou poskytuje výhody pro velké strany.⁸⁰

Obec tvoří jeden volební obvod, ale zastupitelstvo obce má ze zákona možnost vytvořit více volebních obvodů. Pokud se v každém volebním obvodu bude volit v obcích

⁷⁹ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

⁸⁰ CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, s. 185. ISBN 978-80-7367-548-6.

do 10 000 přinejmenším pět členů zastupitelstva, v obcích do 50 000 obyvatel nejméně sedm členů zastupitelstva a nad 50 000 alespoň devět členů zastupitelstva. V územně členěných statutárních městech nebo v hlavním městě Praze, městská část nebo jeho obvody mohou být součástí jediného volebního obvodu.⁸¹

Jak bylo výše uvedeno, komunální volební systém v České republice je proporcionální a jeho základním znakem jsou otevřené kandidátní listiny. Díky tomu má volič možnost dát svůj hlas konkrétní kandidátní listině, jednotlivým kandidátům nebo kombinaci hlasů pro kandidáty z jiných kandidátních listin.⁸²

V otevřených kandidátních listinách je pořadí kandidátů na kandidátce určováno stranou, ale volič může udělovat své hlasy neboli preference. Pokud kandidát získá určitou výši preferenčních hlasů, může se posunout v pořadí výše nad své spolustraníky. Toto je zásadní mezi otevřenou kandidátní listinou a přísně vázanou kandidátní listinou, kdy volič nemá možnost měnit pořadí na kandidátní listině. Třetím typem kandidátních listin jsou vázané kandidátní listiny, kdy volič může udělovat své preference, ale nelze hlasovat pro kandidáty z dalších kandidátek.⁸³

Otevřené kandidátní listiny posilují transparentnost a demokratickou participaci tím, že omezují vliv stranických lídrů na konečné pořadí a výběr kandidátů. Zvyšuje se vnitrostranická konkurence a zlepšuje se vztah voliče a kandidáta.⁸⁴

Během voleb hlasuje každý občan s právem volby samostatně, jelikož volební zákon neumožňuje zastoupení. Z tohoto důvodu také v prostoru pro úpravu hlasovacích lístků nesmí být s voličem přítomna další osoba. Výjimku tvoří lidé, kterým tělesné postižení nebo neschopnost číst a psát může pomoci jiný volič, nikoliv člen okrskové volební komise. Volič může volit nejvýše tolik kandidátů, kolik členů zastupitelstva obce má být zvoleno. Po úpravě hlasovacího lístku obdrží volič úřední obálku od volební komise, do které lístek vloží.

⁸¹ ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 52. Politologie (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-00-4.

⁸² ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 60. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

⁸³ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 250 s. 95. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

⁸⁴ ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 60. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

Po opuštění prostoru určeného pro úpravu hlasovacích lístků a za přítomnosti okrskové volební komise vhodí obálku do volební schránky.⁸⁵

Pro volby do konkrétního zastupitelstva obce může každá volební strana podat pouze jednu kandidátní listinu. V případě, že volby do téhož zastupitelstva probíhají současně ve dvou a více volebních obvodech, může si volební strana podat kandidátní listinu v každém obvodě. Volební stranou se mohou stát registrované politické strany a politická hnutí nebo jejich koalice, nezávislí kandidáti a jejich sdružení, také sdružení politických stran, hnutí a nezávislých kandidátů. Každá politická strana může být členem pouze jedné volební strany pro volby do téhož zastupitelstva a každý kandidát může být uveden, tedy kandidovat pouze na jedné kandidátní listině.⁸⁶

V případě, že je volební strana tvořena nezávislým kandidátem nebo sdružením nezávislých kandidátů, je nutné, aby pro svoji kandidaturu zajistila podporu formou petice podepsané dostatečným počtem oprávněných voličů. Od roku 1994 platí nová úprava minimální nutné podpory pro kandidaturu nezávislých kandidátů a sdružení nezávislých kandidátů. Sdružení nezávislých kandidátů musí získat podpisy sedmi procent obyvatel dané obce nebo volebního obvodu. Oproti tomu pro nezávislého kandidáta je tento počet od půl do pěti procent v závislosti na velikosti obce.⁸⁷ Oproti starému modelu, znamenala úprava z roku 1994 zpřísnění. Například v Praze se limit pro sdružení nezávislých kandidátů zvýšil ze 400 na 84 000 podpisů a u nezávislých kandidátů ze 400 na 6 000. Tato situace znamenala problémy pro nezávislé kandidáty a jejich sdružení, jelikož jim ztěžovala přístup ke kandidatuře. To zapříčinilo zakládání volebních subjektů, které jsou formálně stranami, ale většinou mají v názvosloví nějaká regionální vymezení, zdůraznění nezávislosti nebo místní názvy. Většinou tyto strany nemají snahu o celostátní politický úspěch, ale zaměřují se na konkrétní volební obvod nebo problém.⁸⁸

⁸⁵ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

⁸⁶ ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 52. – 53. Politologie (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-00-4.

⁸⁷ 5% podpisů je nutné získat v obci do 500 obyvatel, naopak v obci nad 150 000 obyvatel stačí 0,5 % a nejméně 1 500 podpisů. BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 91. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

⁸⁸ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 250 s. 91. – 92. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

Komunální volby fungují podle principu poměrného zastoupení, aby nedocházelo k přílišnému štěpení politických sil, které by mohlo vést až k politické nestabilitě a destabilizaci systému, platí uzavírací neboli volební klauzule. Jedná se o zákonem stanovenou hranici pěti procent, kterou musí volební strana překonat, aby byla zařazena do procesu přerozdělování mandátů.⁸⁹

V českém volebním systému byla tato klauzule zavedena až v roce 2001. Před jejím zavedením se strhla bouřlivá debata o její nedemokratičnosti. V této debatě proti sobě stáli zastánci široké reprezentativnosti proti stoupcům co největší akceschopnosti.⁹⁰

K přepočtu odevzdaných a neodevzdaných hlasů na mandáty se využívá volební dělitel, který odstraňuje problémy s nepřidělenými mandáty, které jsou stranám přidělovány postupně na základě aktuálních průměrů hlasů.⁹¹

Od roku 1990 se v české komunální politice používají výhradně volební dělitele. Do roku 2001 se zde využíval dělitel Sainte-Laguëho. Po ukončení sčítání hlasů bylo volební komisí zjištěno, kolik hlasů získali jednotliví kandidáti, součet hlasů pro kandidáty určil množství hlasů pro jednotlivé kandidátní listiny. Následně byl tento souhrnný počet každé kandidátní listiny dělen lichými čísly. Dělení začínalo číslem jedna a pokračovalo, dokud počet dělicích operací nesouhlasil s počtem kandidátů na kandidátce. Tímto způsobem se vypočítané podíly uspořádaly podle velikosti až do počtu mandátů, které byly ve volbách přidělovány. Za každý podíl v tomto uspořádání získala strana mandát. Pokud nastala rovnost podílu, byl rozhodující celkový počet hlasů pro listinu, jinak rozhodoval los. Rok 2001 přinesl kromě zavedení volební klauzule také přechod na d'Hondtovu metodu.⁹²

D'Hondtova metoda nese svůj název podle univerzitního profesora matematiky z Gentu Victora D'Hondta. Tento způsob můžeme označit jako metodu největších průměrů, která vychází ze zásady, *že není spravedlivé, aby jakákoli strana obdržela mandát dříve,*

⁸⁹ ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 224 s. 63. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

⁹⁰ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 98. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

⁹¹ CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, s. 195. ISBN 978-80-7367-548-6.

⁹² BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. s. 101. - 102. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

*dokud má nižší průměrný počet hlasů na jeden mandát než kterákoli jiná strana.*⁹³ Jedná se o nejrozšířenější volební formuli poměrných systémů. Procedura přidělování mandátů probíhá tak, že počet odevzdaných platných hlasů každé strany je dělen řadou celých čísel. Dělitele začínají jedničkou a dále se zvyšují. Ze všech propočítaných podílů je zvolen počet nejvyšších, kolik má být rozděleno mandátů. Každá z volebních stran dostane tolik mandátů, kolik jejich podílů bylo vybráno.⁹⁴

V České republice Český statistický úřad pomocí zápisů o průběhu a výsledku hlasování zjišťuje počty odevzdaných hlasů, které následně převádí na mandáty.⁹⁵

Mandát člena zastupitelstva vzniká jeho zvolením. Naopak mandáty členů zastupitelstva zanikají odmítnutím slibu člena zastupitelstva obce nebo složením slibu s výhradou, rezignací, konkrétně dnem, kdy její písemnou podobu obdrží starosta obce, úmrtím člena zastupitelstva, prvním dnem do zastupitelstva obce nebo den, kdy dojde ke sloučení obcí či připojení k jiné obci. Dalším důvodem k zániku mandátu je moment, kdy člen zastupitelstva přestal být volitelný, například při změně trvalého bydliště mimo obec, ve které byl zvolen. Mandát člena zastupitelstva zaniká také pravomocným rozhodnutím soudu, jenž odsuzuje zastupitele obce za úmyslný trestný čin.⁹⁶

6.3. Volební chování

Pomocí voleb občané ustanovují svoji politickou reprezentaci a svěřují jí politickou moc na určité období. Zastupitelská demokracie je tedy charakteristická delegováním moci občany na politiky. Jedním z kritérií funkčnosti je účast občanů ve volbách. Volební účast je proměnlivá v závislosti na období, typ voleb a mnoha dalších faktorech. Podle současných politických a sociologických výzkumů tato účast dlouhodobě klesá. Mezi časté příčiny můžeme řadit nezájem občanů převzít odpovědnost v rámci politického procesu. V otázkách hodnocení důvodů tohoto poklesu však nedochází ke shodě. Existují dva základní přístupy k této problematice. Podle jednoho tento stav ukazuje míru kvality demokracie a volební neúčast je varovným signálem pro politickou reprezentaci a ohrožuje demokracii. Druhý

⁹³ CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, s. 195. ISBN 978-80-7367-548-6.

⁹⁴ CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, s. 195. ISBN 978-80-7367-548-6.

⁹⁵ Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

⁹⁶ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 89. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

směr v tomto poklesu vidí běžný stav, který zapříčinila stabilizace politického systému a obecná spokojenost nebo souhlas s dosavadním vývojem a za zvýšením volební účasti by mohla stát právě krize tohoto systému. Participaci a zachycení vztahů občanů na lokálním politickém procesu můžeme sledovat ve třech úrovních, účast na volbách, jiné formy participace občanů, jako jsou členství v politických stranách, setkání a debaty s politiky a další nebo zapojení občanů do veřejného života.⁹⁷

Předmětem výzkumu volebního chování bývá často otázka proměnných faktorů, které ovlivňují rozhodnutí voliče. Toto chování můžeme vysvětlovat socioekonomickými faktory, jako jsou sociální třída, status, finanční příjem, životní úroveň a další nebo vírou a zbožností, stupněm vzdělanosti a geografickým umístěním.⁹⁸

Mezi další faktory ovlivňující volební chování můžeme řadit pohlaví, věk, kulturní a historické zvyklosti. Pro voliče je rovněž důležitá jeho motivace a vědomí, že jeho hlas má svoji cenu a vliv na politickou situaci. Podle teorie volebního chování můžeme rozlišovat tři modely volebního chování, které jsou model racionálního výběru, sociologický model a sociálně-psychologický model stranické identifikace.⁹⁹

Teorie racionální volby využívá matematické a ekonomické metody k vysvětlení politického chování jednotlivců nebo skupin. Mezi hlavní představitele patří A. Downs, J. Buchanan, G. Tullock nebo G. Becker. Tato teorie navazuje na behaviorální přístup.¹⁰⁰

Teorie racionální volby neboli model racionálního výběru vznikla původně v rámci neoklasické ekonomie, ale postupně se rozšířila i do dalších oblastí. Podle Garyho Beckera, který obdržel roku 1992 za své myšlenky v této oblasti Nobelovu cenu je základem racionální volby nebo výběru předpoklad, že člověk, který musí volit mezi různými

⁹⁷ ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPIK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 77. – 78. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.

⁹⁸ CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, s. 71. – 73. ISBN 978-80-7367-548-6.

⁹⁹ Matějů, Petr, Klára Vlachová. 2000. „Krystalizace politických postojů, politického spektra a role hodnot ve volebním rozhodování.“ Pp. 253-300 in Matějů, Petr, Klára Vlachová (eds.). *Nerovnost, spravedlnost, politika. Česká republika 1991-1998*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 228 s. ISBN 80-85850-82-6.

¹⁰⁰ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, s. 95. - 96. ISBN 80-7367-177-8.

možnostmi, zvolí tu, která mu zaručí nejpříznivější kombinaci výhod a nevýhod. Tedy že na základě získaných informací a daných možností učiní optimální volbu.¹⁰¹

Podle modelu racionálního výběru si voliči strany vybírají na základě svých sympatií, hodnot, priorit a zájmů.¹⁰²

Pomocí této metody se nedá popsat veškeré lidské chování. Nedokáže obsáhnout celý problém nebo složité společenské jevy, ale má vysvětlující funkci v některých případech a důležitých bodech.¹⁰³

Sociologický model teorie voličského chování můžeme také nazývat strukturálním nebo radikálním. Tento model je orientován zejména na interpretaci volebního chování na základě příslušnosti voliče ke konkrétní společenské skupině. Důležitou roli zde hraje pohlaví, společenská třída, náboženství, věk, národnost, etnicita nebo regionální příslušnost. Poukazuje na význam sociálních zájmů a vazeb mezi voliči a stranami.¹⁰⁴

Nejvýznamnějším modelem volebního chování je model stranické identifikace, který je založen na dlouhodobém sociálně-psychologickém příklonu voliče k politické straně podobně jako v náboženské nebo národní identifikaci.¹⁰⁵

Model stranické identifikace se poprvé uplatnil při výzkumu prezidentských voleb ve Spojených státech amerických v letech 1952 - 1956 a je též známý jako Michiganský model. Původně tento model pracoval se stranickou identifikací jako s dlouhodobou emocionální vazbou, která se přenášela v rodině a později se časem upevňoval způsob voličova vnímání politiky, vztahy a strategie politických stran, politická témata a činnosti vlády. Tento model chápe stranickou identifikaci jako hlavní ukazatel vývoje volebního chování, stability a změn.¹⁰⁶ Michiganský model interpretoval politickou situaci ve

¹⁰¹ KORNAI János. Obory společenských věd: odluka nebo spolupráce. *Politické ekonomie* 2008, roč. 56, č. 1, s. 7.

¹⁰² BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 97. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

¹⁰³ KORNAI János. Obory společenských věd: odluka nebo spolupráce. *Politické ekonomie* 2008, roč. 56, č. 1, s. 7.

¹⁰⁴ KROUPA, Jiří. *Politologie nejen pro právníky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 21.

¹⁰⁵ Tamtéž s. 21.

¹⁰⁶ Ke změnám ve stranické identifikaci dochází většinou v důsledku změny osobního rázu, například geografická a sociální mobilita nebo změna příslušnosti k určité sociální skupině. Viz: Vlachová, Klára. 2003. „Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 39 (4): 488. ISSN 0038-0288.

Spojených státech amerických, kde je specifický stranický systém dvou hlavních volebních stran bez pevného členství. Zde by se dala považovat stranická identifikace za členství ve straně. Model stranické identifikace je výsledkem působení volebních a stranických systémů, politických podnětů a postojů. Působení relativně extrémní konkurenční strany ve stranickém systému může způsobit stav, kdy si voliči posilují kladné vztahy a vazby se stranou, kterou volí a vytvářejí si negativní vztah k opoziční straně. Tu vnímají jako názorově a hodnotově odlišnou. Nejsilnější bývá stranická identifikace v politických systémech, kde volební strany představují odlišné myšlenkové, tradiční, historické, sociální protiklady a reprezentují odlišné hodnotové systémy a ideologické protiklady.¹⁰⁷

Stranická identifikace přes svoji dlouhodobost nemusí trvat po celý život. Nová politická témata, události, změny v hodnotovém systému mohou postupně oslabovat stranickou identifikaci a vyústit k nestálosti a přelétavosti voličů. Tento stav může oslabovat staré zavedené strany a posilovat nové.¹⁰⁸

Stranická identifikace má dlouhou tradici v zavedených demokraciích, kde strany reprezentují stálost, určitost a kontinuitu, takže voliči mají jednodušší možnost vytvoření pozitivního nebo negativního vztahu. Jinak tomu je v postkomunistických zemích, kde většina společnosti a voličů poznala pouze komunistickou stranu. Ve státech, kde se komunisté dostali k moci, vládli hegemonicky. Ideologii brzy vystřídalo instrumentální chování, příslušnost ve straně kromě kariéry zaručovala i další hmotné a nehmotné výhody. Díky tomu se komunistické strany stávaly pro většinu občanů negativní stranickou identifikací a začínal převažovat záporný vztah ke straně.¹⁰⁹

Od roku 1992 začala probíhat stabilizace stranického systému v České republice. Z několika analýz vyšlo najevo, že nejstabilnější a nejloajálnější voliče měly KDU-ČSL, ODS, KSČM. Ve třech po sobě jdoucích volbách od roku 1992 volila více než polovina voličů tu samou stranu. Viditelné oslabení stranické identifikace přišlo v letech 1996 – 2000.

¹⁰⁷ Vlachová, Klára. 2003. „Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice.“ Sociologický časopis / Czech Sociological Review 39 (4): 487–489. ISSN 0038-0288.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Vlachová, Klára. 2003. „Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice.“ Sociologický časopis / Czech Sociological Review 39 (4): 490. ISSN 0038-0288.

Příčiny můžeme spatřovat v chování stran a v antistranických postojích a růstu popularity nezávislých osobností v politice.¹¹⁰

Jednou z důležitých teorií, které zkoumají volební chování obyvatel je behavioralismus, který odkazuje na výzkum empirických údajů. Dříve, až do poloviny 20. století převažoval ve studiu politiky a jejího fungování důraz na role institucí, postavení parlamentu, vlády, prezidenta a soudu jejich historický vývoj a povaha vztahů mezi nimi. Silnou základnu měl tento směr především ve Spojených státech amerických. Behavioralismus jako nový přístup k této problematice se začal rozvíjet až po druhé světové válce. Při interpretaci politiky a politického dění byla zdůrazňována role člověka. Tento nový směr vycházel z empirických výzkumů chování jedince nebo skupiny, získávání nových kvantifikovatelných informací a dat, která lze také třídit, zařazovat a ověřovat. Behavioralismus se zaměřil na problematiku socializace. Zkoumá proces a důsledky zapojování jedince do společenských vazeb, politickou kulturu, společenské normy jednání, tradice a vztahy mezi jednotlivými typy sociálních kategorií jako jsou věk, pohlaví, národnost, etnicita a příjem včetně jejich politických dopadů.¹¹¹

Behavioralismus je typickým přístupem spíše pro americké politology, jelikož v Evropě se mu nepodařilo naplnit svůj potenciál a rozvinout se. Během dvacátých let se podle tzv. chicagské školy stal hlavním cílem sociologického a politického výzkumu jedinec, jinak též politický aktér a jeho chování. Nastal rovněž odklon od politických institucí, které již nebyly rozhodujícími, ale jejich význam pro politický život nebyl úplně zpochybněn. Instituce byly podle behavioralismu velmi úzce vymezeny a nemohly odpovídajícím způsobem vypovídat o politickém procesu.¹¹²

Základním požadavkem behavioralismu bylo najít metody, pomocí kterých by se dalo dospět ke spolehlivým výsledkům a ty následně pomocí opakovaných měření ověřit. Díky této disciplíně získala americká politologie na přelomu padesátých a šedesátých let interdisciplinární charakter, začala využívat poznatky a metody ostatních věd. Základem se

¹¹⁰ Vlachová, Klára. 2003. „Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice.“ Sociologický časopis / Czech Sociological Review 39 (4): 490. ISSN 0038-0288.

¹¹¹ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, s. 29. - 30. ISBN 80-7367-177-8.

¹¹² Tamtéž s. 32.

staly sociologické metody, dotazníky, rozhovory, statistiky, simulace a poznatky z teorie her.¹¹³

Teorie her předpokládá, že každý subjekt se snaží dosáhnout co největších zisků s co nejnižšími ztrátami a náklady. Vidí politiku jako řemeslo, jehož cílem je odhad budoucího chování a reakcí voličů na konkrétní situace. Politiku chápe jako hru s předem danými pravidly, kterými se ostatní hráči řídí.¹¹⁴

I přes svoji oblibu, hlavně ve Spojených státech amerických, se politický behaviorismus nikdy nedočkal přesné definice. Podle E. M. Kirkpatricka se jedná o způsob studia odmítající jako základní jednotku výzkumu politické instituce, ale zkoumá chování jednotlivce v těchto institucích. Ztotožňuje společenské vědy s behavioristickými vědami a zdůrazňuje jednotu politické vědy s takto definovanými společenskými vědami. Zakládá si na přesnějších technikách pozorování, kvantifikování a klasifikování dat, používání statistických a kvantitativních metod. Bere si za cíl vytvoření systematické a empirické teorie. Podle Roberta Dahla jednotná definice rovněž neexistovala a o behaviorismu šlo říci pouze to, co není: „*behaviorismus se zásadně liší od přístupu, který využívá „spekulativní filozof, historik, právník a moralista“*“.¹¹⁵

V šedesátých letech přichází kritika behaviorismu, která zasáhla téměř celou americkou politologickou scénu. Například podle D. Eastona se politologie v rámci behaviorismu začala příliš orientovat na výzkum, který nebyl orientován pro praxi. Podle Christiana Baye začal behaviorismus klást špatné otázky a důležité problémy zůstávaly nezodpovězené. Dalším z problémů bylo, že podle kritiků behaviorismus vedl ke ztrátě komplexnosti pohledu na politické dění.¹¹⁶

¹¹³ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, s. 33. ISBN 80-7367-177-8..

¹¹⁴ Tamtéž s. 105. - 106.

¹¹⁵ Tamtéž s. 36.

¹¹⁶ Tamtéž s. 38. – 40.

7. Případová studie města Chrudim

Tato část diplomové práce bude věnována základní charakteristice města, jeho demografickému složení, historii, socioekonomické a politické situaci. Bude zde vyhodnocen výzkum vedený pomocí dotazníků.

7.1. Základní charakteristika města

Chrudim je středně velké město, které se rozkládá na 3 315 hektarech. Leží ve východních Čechách na území Pardubického kraje. Geomorfologicky leží ve Svitavské tabuli, která je součástí rovinaté České tabule. Chrudim má díky umístění na jižním okraji tabule velké zásoby podzemních vod. Město leží mezi Železnými horami a Polabskou nížinou. Železné hory, s nejvyšším vrcholem Vestcem tyčícím se do výše 668 metrů nad mořem, se zvedají jižně od Chrudimi. Město se nalézá v nadmořské výšce 243 – 300 metrů. Městské území má převážně charakter půdy pro zemědělské využití a to více než 75% celkové rozlohy. Zastavěnou plochu města tvoří 175 hektarů, což představuje asi 5 %. Město leží na řece Chrudimce, jejíž pramen se nachází 20 km jihovýchodně v chráněné krajinné oblasti Žďárské Vrchy. Tok řeky měří 108 km a v nedalekých Pardubicích se vlévá do Labe.¹¹⁷

Ohledně klimatických podmínek je Chrudim obdařena v rámci České republiky nadprůměrnými teplotami. Nejteplejším měsícem je červenec s průměrnou teplotou 17,6 °C, celoročně je zde průměrná teplota 7 °C. Dešťové srážky zde dosahují celorepublikového průměru.¹¹⁸

Město je dopravně velice snadno dostupné. Chrudim se nachází v zázemí metropolitního areálu hradecko-pardubické aglomerace. Vzdálenost od nejbližšího krajského města Pardubic činí 10 km, od Hradce Králové 33 km a od hlavního města Prahy 110 km. V železniční dopravě sice Chrudim neleží na nadregionálně významném koridoru, ale prochází skrz ní důležité regionální i celostátní tratě.¹¹⁹

¹¹⁷ *Chrudim - oficiální stránky města* [online]. [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: <http://www.chrudim.eu/mesto/o-chrudimi/zakladni-informace.html>.

¹¹⁸ *Chrudim - NÁVŠTĚVNÍK CZ* [online]. [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: <http://www.chrudimsky.navstevnik.cz/o-meste/zakladni-informace/>

¹¹⁹ Chrudim, STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJE MĚSTA CHRUDIMĚ, 2003. s. 10.

Správní obvod města Chrudim zahrnuje 86 obcí včetně města samotného a rozkládá se na 74 613 hektarech. Tím mezi všemi obvody v kraji zaujímá první místo.¹²⁰

Město Chrudim má osm městských částí, Chrudim I, Chrudim II, Chrudim III, Chrudim IV, Medlešice, Topol, Vestec a Vlčnov a je rozdělené do pěti katastrálních částí. Chrudim I, Chrudim II, Chrudim III, Chrudim IV, jsou první čtyři části a pátou část tvoří katastrální území Topole, Medlešic, Vestce a Vlčnova. Vestec se k Chrudimi připojil v roce 1960, v roce 1981 Vlčnov a o čtyři roky později Medlešice. Topol byl připojen k městu až v roce 1990. Přehled městských částí a počet jejich obyvatel ukazuje tabulka č.1.¹²¹

Tabulka č. 2. městských částí platná k 1. lednu 2011.

Městská část	Rozloha v ha	Počet obyvatel
Chrudim I	2072	421
Chrudim II		5 349
Chrudim III		6 877
Chrudim IV		9 633
Medlešice	349	555
Topol	463	172
Vestec	248	112
Vlčnov	190	120

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Z tabulky vyplývá, že nejlidnatější částí města je Chrudim IV, naopak nejméně obyvatel žije ve Vestci.

Chrudim je turisticky oblíbenou oblastí, která návštěvníkům může nabízet řadu přírodních krás a zajímavostí nebo bezpočet kulturních akcí. Město má rovněž bohatou historii a mnoho zajímavých staveb.¹²²

¹²⁰ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xe/charakteristika_spravniho_obvodu_chrudim

¹²¹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20537734/130084150531.pdf/22d89f01-5aa6-47cf-8c3f-6703cc81ae9e?version=1.0>

¹²² Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-01-29]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20537734/130084150531.pdf/22d89f01-5aa6-47cf-8c3f-6703cc81ae9e?version=1.0>

7.2. Historie

Již samotné jméno města Chrudim je velmi starobylé a jeho původ není přesně znám. Veškeré dostupné materiály se zde rozcházejí a je velmi obtížné prokázat jejich věrohodnost. Například Václav Hájek z Libočan ve své Kronice české spojil název města s Chrudem, jež pomohl porazit Mstibojovi vojsko Moravanů u Bojanova okolo roku 888. Chrud po návratu z boje nechal zpustošené místo znovu opravit a zalidnit svými poddanými.¹²³

Další badatelé přišli s tvrzením, že Chrudim bylo dokonce keltského původu. Chrudimský historik a archivář Čeněk Florian razil teorii, že ve slovanských jazycích mělo Chrudim význam jako kadeřavý, kudrnatý nebo kučeravý. Z osobního jména bylo vytvořeno jména místní, což by v moderní interpretaci značilo Kadeřávkův, Kučerův nebo Kudrnkův hrad. K této interpretaci se připojil také pražský profesor Václav Vojtíšek.¹²⁴

Podle definice platné současnou dobu zaznamenané v publikaci Zeměpisná jména Československa, bylo odvozeno přivlastňovací příponou od osobního jména Chrud a znamenalo Chrudimův hrad.¹²⁵

První známky osídlení města byly doloženy mezi lety 5100 až 3500 př.n.l. v mladší době kamenné.¹²⁶ Postupně zde vznikaly menší osady v prostorách okolí dnešního kostela Nanebevzetí Panny Marie, na Jánsku, v Městských sadech nebo v okolí kostela sv. Kříže, který je zároveň nejstarším chrudimským kostelem. K této části města se vztahovala rovněž i první písemná zmínka o existenci města datovaná k roku 993. V této listině český kníže Boleslav II. obdařil benediktýnský klášter v Břevnově privilegiem vybírat jednu desetinu soudních i tržních pokut v místě vybraných, bohužel se ukázalo, že jde o padělek z 13. století.¹²⁷

Další písemné zmínky o Chrudimi se objevily v Kosmově a Dalimilově kronice v souvislosti s přítomností českého knížete Břetislava I., který tudy táhl na výpravu do Uher a

¹²³ BERGER, Tilman - MALÝ, Tomáš. *Historia Chrudimska w niź se wipisuje počátek Města Chrudimě*. 2. sv. Přepis originálu rukopisu Josefa Ceregetiho z roku 1771 s komentářem. Chrudim, 2005. s. 7. – 8. ISBN 80 - 903265 - 6 - 0.

¹²⁴ CHARVÁT, Jiří. *Stará Chrudim: vlastivědné vyprávění o minulosti českého města*. Chrudim, 1991. s. 9.

¹²⁵ LUTTERER, Ivan – MAJTÁN, Milan – ŠRÁMEK, Rudolf. *Zeměpisná jména Československa*. Praha, 1982. s. 126.

¹²⁶ FROLÍK Jan. *Pravěká chrudim*. Chrudim, 2000 s. 3. – 9. ISBN 80-902415-7-3.

¹²⁷ CHARVÁT, Jiří. *Stará Chrudim: vlastivědné vyprávění o minulosti českého města*. Chrudim, 1991. s. 16.

čekal zde na příchod části svého vojska. Bohužel zde po náhlé a těžké nemoci dne 10. ledna 1055 zemřel.¹²⁸

Těsně před svou smrtí zde vyřešil otázku nástupnictví a ustanovil seniorát, aby zabránil rozdělení země, na jehož základě jmenoval ještě za svého života Spytihněva za českého knížete.¹²⁹

Podstatnou změnu pro správu města a život jeho obyvatel přinesl rok 1263, kdy český král Přemysl Otakar II. povýšil Chrudim na město, díky tomu získala Chrudim řadu privilegií. Na rozdíl od hradiště mohlo být město obeháno hradbami, svobodu trhů, obchodu a řemesel, byla garantována práva na určitou míru samosprávy a měšťané byli osobně svobodní. Založení města byla rozsáhlá investiční akce, kterou s panovníkovým písemným potvrzením provedl lokátor,¹³⁰ který se staral o dostatečný počet nově přichozích kolonistů, jimž panovník přenechal za úplatu část své půdy, navíc pro usnadnění založení města byla často po určitou dobu města osvobozena od daňového zatížení. Správu města vykonávali konšelé, kteří se zavázali přísahou věrnosti králi a jako rychtář, byli vybíráni z řad obyvatel města, aby zastupovali jejich zájmy. Právní poměry se měly řídit právem jihlavským. Část z prvních obyvatel nově založeného města byli Němci z Horního Slezska, další významný díl tvořila část měšťanů českého původu.¹³¹

O historickém významu tohoto města svědčí i fakt, že se nedlouho po svém založení stalo královským věnným městem, jelikož český král Václav II. odkázal své druhé manželce Alžbětě Polské, v Čechách zvaná Eliška Rejčka, 20 000 hřiven stříbra. Když se Eliška Rejčka provdala podruhé za české krále Rudolfa I. Habsburského, získala od něj rovněž 20 000 hřiven stříbra. Aby byl zajištěn roční plat pro královnu, zastavil jí panovník města Hradec Králové, Jaroměř, Chrudim, Vysoké Mýto a Poličku jako města věnná. V roce 1307 získala tato města právo mílové. Tudíž v okruhu jedné míle od města nebylo dovoleno zřít krčmu nebo řemeslnou dílnu, která by městu mohla konkurovat. Všechny privilegia potvrdil roku

¹²⁸ KOBETIČ, Pavel. Panovníci a prezidenti v Chrudimi. Chrudim, 1997. s. 7.

¹²⁹ BERGER, Tilman - MALÝ, Tomáš. Historya Chrudimska w niź se wipisuje počátek Města Chrudimě. 2. sv. Přepis originálu rukopisu Josefa Ceregetiho z roku 1771 s komentářem. Chrudim, 2005. s. 11. ISBN 80 - 903265 - 6 - 0.

¹³⁰ Podle zakládací listiny byl chrudimským lokátorem jakýsi Konrád, který obdržel dědičně jednou rychtu, dům, lázeň, dvě chlebné lavice a dva masné krámy, král si pro sebe ponechal jeden mlýn. Viz: CHARVÁT, Jiří. Stará Chrudim: vlastivědné vyprávění o minulosti českého města. Chrudim, 1991. s. 18.

¹³¹ CHARVÁT, Jiří. Stará Chrudim: vlastivědné vyprávění o minulosti českého města. Chrudim, 1991. s. 18.

1363 král Karel IV. věnem své manželce Alžbětě Pomořanské. Kvůli lepší správě těchto měst byl ustaven nový úřad podkomoří měst věnných. Tento úřad trval až do tereziánských reforem v 18. století. Města však i nadále měla povinnost platit panovnici roční poplatky. Tato daňová povinnost trvala až do zániku Rakouska-Uherska po první světové válce.¹³²

Další etapou, která ovlivnila politicko-správní vývoj města, byly husitské války, kdy byl Jan Hromádka z Jistebnice, jeden z vůdců táborského bratrstva v roce 1421 upálen spolu se svými spolubojovníky na chrudimském náměstí. V reakci na to vojska Pražanů, která obléhala města věrná Zikmundovi spolu s Janem Žižkou, se přesunula k městu. Výsledkem kapitulace města byl odchod značné části německy mluvícího obyvatelstva, počestění města a jeho správa pod Starým městem pražským. Chrudim těžce zaplatila za neúspěšné povstání proti Ferdinandu I. Habsburskému, kdy přišla o všechny své statky, zaplatila pokutu, byla jí odejmuta četná privilegia. Panovníkovy politické zájmy a státní správu zde vykonával královský rychtář. Další pohromu pro město představovala účast v odboji proti Habsburkům, který skončil po bitvě na Bílé Hoře. Roku 1622 byl městu konfiskován opět jeho majetek. Zlepšení přinesla až polovina 18. století, kdy v roce 1750 zde Marie Terezie zřizuje poštu a o rok později se Chrudim stala sídlem krajského úřadu. Od počátku 19. století se zde nedaří přivést průmysl nebo přestěhovat biskupství z Hradce Králové a Chrudim se stává poklidným venkovským městem bez železničního spojení. Revoluční rok 1848 přinesl městu novou správní organizaci. Chrudim přišla nejen o kriminální soud, který byl přeložen do Vysokého Mýta, ale také o krajský úřad. Ten byl přestěhován do Pardubic. V roce 1855 bylo v Chrudimi ustaveno okresní hejtmánství a krajský soud. Po roce 1860 byly ve městě zřízeny volené zastupitelské orgány. V těchto orgánech až do konce 19. století měly většinu konzervativně nacionální staročeské strany.¹³³

7.3. Demografická charakteristika

Během posledního sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 mělo město Chrudim 23 239 obyvatel přihlášených k trvalému pobytu.¹³⁴ Oproti roku 2001 je to však propad o 661 osob trvale žijících v Chrudimi. Mírný pokles počtu obyvatel trval i nadále, jelikož k poslednímu údaji z ledna roku 2014 žilo v Chrudimi 22 996 obyvatel. Nejvyšší počet

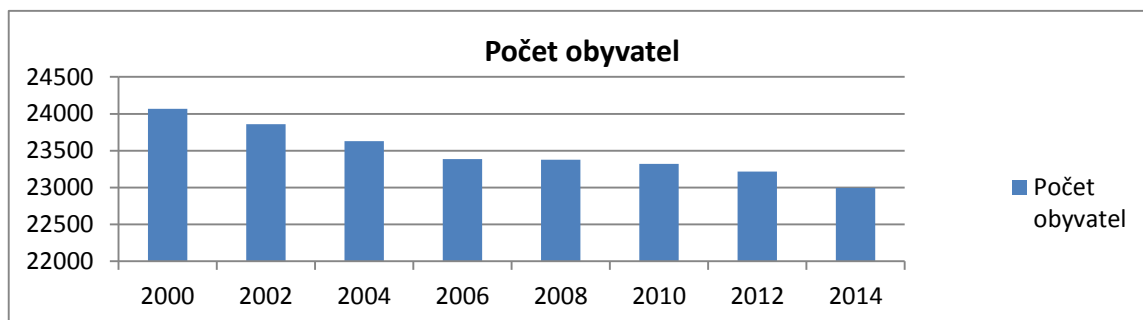
¹³² CHARVÁT, Jiří. *Stará Chrudim: vlastivědné vyprávění o minulosti českého města*. Chrudim, 1991. s. 18.

¹³³ Tamtéž s. 23.

¹³⁴ *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20537734/130084150531.pdf/22d89f01-5aa6-47cf-8c3f-6703cc81ae9e?version=1.0>

obyvatel byl evidován v Chrudimi k 1. lednu 1995 a to 24 429.¹³⁵ Poměr mezi muži a ženami je vcelku vyrovnaný. V roce 2011 zde bylo evidováno celkem 11 326 mužů a 11 913 žen. Z níže umístěného grafu č. 1, který zobrazuje počty obyvatel z let 2000 až 2014 je patrné, že počet chrudimských obyvatel postupně klesá. Méně obyvatel než v roce 2014 zde žilo pouze před rokem 1989.

Graf. č.1. Počet obyvatel ve městě Chrudim mezi lety 2000 - 2014

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

V důsledku prudkého poklesu porodnosti a snížení přirozeného přírůstku obyvatelstva od roku 1994 začala stagnace a pozvolný pokles počtu obyvatel. Poprvé byl zaznamenán přirozený úbytek. Tento trend se netýkal pouze Chrudimi, ale jednalo se o celorepublikový problém.¹³⁶

Problém snižování počtu obyvatel také nastal při porovnání migrace, kdy se od roku 2000 do roku 2014 přistěhovalo 7 458 nových obyvatel, ale ve stejném časovém období z Chrudimi odešlo 8 878 obyvatel. Což představuje úbytek 1 420 obyvatel. Do roku 1994 byl tento poměr opačný. Nejvíce obyvatel se z města odstěhovalo v roce 2013, kdy odešlo 690 občanů a přistěhovalo se 502 lidí. Úbytek 188 obyvatel z roku 2013 je v mapovaném období nejvyšší hodnotou.¹³⁷

Podle dat českého statistického úřadu dochází ve městě k postupnému stárnutí obyvatel. V roce 2001 byl průměrný věk 38,5 let.¹³⁸ O deset let později se zvýšil průměrný

¹³⁵ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

¹³⁶ Chrudim, STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJE MĚSTA CHRUDIMĚ, 2003. s. 12.

¹³⁷ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

¹³⁸ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11272/26925065/13531703.pdf/7d6f3a32-54ac-46e0-b1ab-a53086a82285>

věk obyvatelstva na 41,2 roků a v roce 2014 již 41,9 let.¹³⁹ Chrudim tak mírně přesahuje celorepublikový průměr a průměrný věk v Pardubickém kraji, který měl shodnou hodnotu 41,7 let k 31. prosinci 2014.¹⁴⁰ Pokud však průměrný věk obyvatel v Chrudimi porovnáme s nedalekým krajským městem Pardubicemi, můžeme zjistit, že v Pardubicích je toto číslo ještě o rok vyšší a tedy 42,9 let.¹⁴¹ Detailnější věkové rozložení obyvatel města je zobrazeno v tabulce č.2.

Tabulka č. 3. Věkové složení obyvatel Chrudimi z roku 2011

Věk	0-6	7-14	15-18	19-30	31-50	51-64	65 +	Celkem
Ženy	802	718	499	1944	3469	2302	2148	11882
Muži	893	845	570	2011	3366	2133	1471	11289
Celkem	1695	1563	1069	3955	6835	4435	3619	23171 ¹⁴²

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

V tabulce věkového složení města můžeme vidět, že silné zastoupení mají věkové skupiny v produktivním věku od 19 – 30 let, 31 – 50 let a 51- 64 let, které tvoří více než polovinu obyvatel města. Následují obyvatelé ve školním a předškolním věku. Pokud bude porovnávat muže a ženy, zjišťujeme, že většina věkových kategorií je poměrně vyrovnaná až na věkovou kategorii obyvatel starších 65 let, kde početně dominují ženy, které se dožívají vyššího věku.¹⁴³

¹³⁹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20555155/13006615163.pdf/671440bd-626a-4878-8fcc-3feab79c45ac?version=1.1>

¹⁴⁰ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-01]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&sp=N&skupId=606&zo=N&z=T&f=TABULKA&nahled=N&verze=-1&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&katalog=all&pvo=DEM01&vyhltext=v%C4%9Bk&pvo=DEM01&str=v33&evo=v866_!_VUZEMI97-100_1&c=v29__RP2014MP12DP31

¹⁴¹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&sp=N&zo=N&z=T&f=TABULKA&nahled=N&verze=-1&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&katalog=all&pvo=DEM02&vyhltext=v%C4%9Bk&str=v75&u=v75__VUZEMI__43__555134

¹⁴² Celkový počet uvedený v tabulce se liší od celkového počtu obyvatel 23 239 jelikož se nepodařilo zjistit věk u 68 osob. Viz: Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

¹⁴³ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

Tabulka č. 4. Věkové složení obyvatel k 31. prosinci 2014.

	0-14	%	15-64	%	65 a více	%	Celkem
Česká republika	1 601 045	15,19	7 056 824	66,96	1 880 406	17,85	10 538 275
Pardubický kraj	78 671	15,24	344 618	66,73	93 083	18,03	516 372
Pardubice	12 909	14,39	58 848	65,61	17 936	19,99	89 693
Chrudim	3 361	14,49	15 494	67,64	4 147	17,87	23 202

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Z výše uvedené tabulky můžeme vypozorovat, že se Chrudim výrazně neodchyluje od celorepublikového průměru a procentuální zastoupení věkových kategorií je až na malé odchylky téměř totožné. Ve městě je o něco nižší počet obyvatel do 14 let, naopak je zde silnější ekonomicky aktivní skupina od 15 – 64 let.¹⁴⁴

Tabulka č. 5. Rodinný stav obyvatel k 23. březnu 2011

	Ženatí - vdané	rozvedení	svobodní	Ovdovělí a nezjištěno
Ženy	5 093	1 434	4 077	1308
Muži	5 052	945	5 040	290
Celkem	10 145	2 379	9 117	1598

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Z následující tabulky můžeme vyčíst, že počty ženatých a vdaných obyvatel jsou téměř totožné. Patrné rozdíly jsou v kategoriích rozvedení a svobodní. V Chrudimi žilo více rozvedených žen a více svobodných mužů. Největší rozdíl představuje kategorie ovdovělí, zde je více než čtyřikrát vyšší počet žen než mužů. Vliv na tento počet má skutečnost, že žen ve věku 65 a více žilo ve městě v počtu 2 148, naproti tomu mužů ve stejné věkové skupině pouze 1471.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&sp=N&zo=N&z=T&f=TABULKA&nahled=N&verze=-1&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_&katalog=all&pvo=DEM01D&vyhltext=v%C4%9Bk&str=v33&c=v29__RP2014MP12DP31#w=

¹⁴⁵ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo-domy-byty-a-domacnosti-podle-scitani-lidu-domu-a-bytu-2011-cr-kraje-okresy-so-orp-spravni-obvody-prahy-a-mesta-sidla-so-orp-2011-egrhq6c4dz>

Tabulka č. 6. Sňatky a rozvody

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sňatek	128	108	143	113	105	110	90	106	104	103
Rozvod	81	56	69	71	71	56	69	64	60	77

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Svatby a rozvody v Chrudimi nemají rovnoměrný vývoj. Nemůžeme tedy tvrdit, že by v Chrudimi přibývalo rozvodů. Neúspěšnějším sňatkovým rokem byl rok 2007, naopak nejméně svateb se odehrálo v roce 2011. V tento rok byla míra rozvodů na 100 sňatků 76,7%. Jako optimistický fakt můžeme shledat skutečnost, že sňatky stále převažují nad rozvody.¹⁴⁶

Tabulka č. 7. Národnosti v Chrudimi k 23. březnu 2011

Národnost	Počet obyvatel	Muži	Ženy
Česká	17 114	8 195	8 919
Slovenská	169	83	86
Polská	7	5	2
Německá	3	2	1
Romská	7	3	4
Maďarská	12	8	4
Ruská	8	6	2
Ukrajinská	128	87	41
Vietnamská	73	29	44
Neuvedeno	5552	2808	2744
Celkem	23 239	11 326	11 913

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

V národnostní struktuře obyvatel žijících ve městě Chrudim jasně dominuje česká národnost, v níž silnější zastoupení měly ženy. Kromě slovenské, ukrajinské a vietnamské národnosti je zbytek jen velice slabě zastoupen. Poměrně vysoký počet lidí, skoro jedna čtvrtina obyvatel města svoji národnost záměrně neuvedla.¹⁴⁷ V Chrudimi jsou jen 1,73%

¹⁴⁶ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo-domy-byty-a-domacnosti-podle-scitani-lidu-domu-a-bytu-2011-cr-kraje-okresy-so-orp-spravni-obvody-prahy-a-mesta-sidla-so-orp-2011-egrhq6c4dz>

¹⁴⁷ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo-domy-byty-a-domacnosti-podle-scitani-lidu-domu-a-bytu-2011-cr-kraje-okresy-so-orp-spravni-obvody-prahy-a-mesta-sidla-so-orp-2011-egrhq6c4dz>

obyvatel, které se hlásí k jiné než české národnosti. Což je o více než 1% pod celorepublikovým průměrem, který činí 3,06%.¹⁴⁸

Tabulka č. 8. Obyvatelstvo Chrudimi rozdělené podle státního občanství

Obyvatelstvo	Česká republika	Jiné země EU	Bulharsko	Francie	Maďarsko	Rusko
23 239	22 675	98	6	1	2	3
Německo	Nizozemsko	Polsko	Rakousko	Rumunsko	Slovenská republika	Ukrajina
1	1	10	2	10	61	184
Velká Británie	Evropské země mimo Eu	Bělorusko	Bosna a Hercegovina	Chorvatsko	Moldavsko	Ostatní země
8	198	1	2	1	7	151

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Při porovnání předchozích dvou tabulek můžeme zaznamenat rozdíly mezi národnostmi a občanstvím. V Chrudimi žilo 2,4% obyvatel s jiným než českým občanstvím. Další zajímavostí je, že 23,8% obyvatel město neuvědla svoji národnost. Na rozdíl od předchozí tabulky bylo druhým nejpočetnějším ukrajinské občanství. Občanů Ukrajiny žilo v Chrudimi téměř třikrát více než občanů sousední Slovenské republiky.¹⁴⁹

Při porovnání s celorepublikovým stavem, kdy jiné než české občanství mělo 4,9% je Chrudim opět méně kosmopolitní.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/CR/SPCR153.pdf>

¹⁴⁹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/MESTA/Chrudim/SPME159_571164.pdf

¹⁵⁰ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/CR/SPCR159.pdf>

Tabulka č. 9. Náboženské složení obyvatelstva v Chrudimi

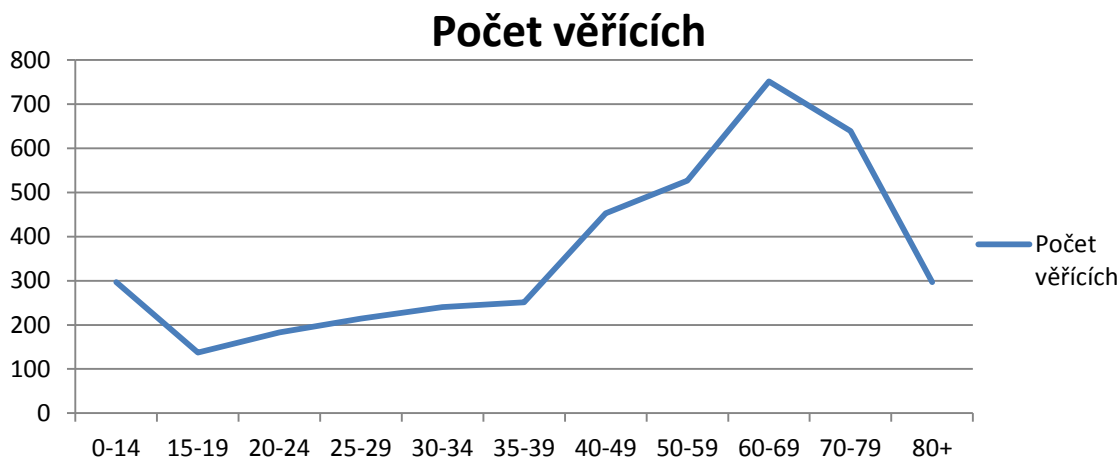
Náboženství	Muži	Ženy	Celkem
Bez vyznání	4 673	4413	9 086
Neuvedeno	4969	5 188	10 157
Budhismus	10	9	19
Církev adventistů sedmého dne	7	6	13
Církev bratrská	32	33	65
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	0	1	1
Církev československá husitská	75	106	181
Církev Křesťanská společenství	1	3	4
Církev řeckokatolická	1	4	5
Církev římskokatolická	662	957	1 619
Církev živého Boha	1	0	1
Hinduisté	1	1	2
Českobratrská církev evangelická	100	150	250
Evangelická církev augsburského vyznání	3	5	8
Jednota Bratrská	0	1	1
Křesťanské sbory	2	1	3
Hnutí Hare Krišna	1	1	2
Svědkové Jehovovi	8	8	16
Pravoslavná církev	8	11	19
Obec křesťanů v ČR	0	2	2
Islám	1	0	1
Starokatolická církev	0	5	5
Věřící nehlásící se k žádné církvi	607	837	1 444

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Z více než 23 tisíc obyvatel města Chrudimi se k nějakému způsobu víry přihlásily necelé čtyři tisícovky obyvatel. V procentuálním vyjádření činí počet věřících ve městě 17,2%. Z výše uvedené tabulky je patrné, že z oficiálních církví se zde těšila největší podpoře Církev římskokatolická s celkem 1 619 věřícími. Následovaly ji se značným

odstupem Církev českobratrská evangelická s 250 a Církev československá husitská se 181 věřícími. Více nábožensky založené jsou v Chrudimi ženy.¹⁵¹

Graf č. 2. Počty věřících podle věku

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Z grafu číslo 2. je patrné, že nejvíce nábožensky založené věkové skupiny jsou občané města ve věku 60 - 69 následované 70 - 79. Naopak nejméně lidí hlásící se k víře v Boha patří do skupiny 15 - 19 let.¹⁵²

7.4. Sociálně ekonomická charakteristika

Město Chrudim nedisponuje výraznými nerostnými surovinami nebo bohatstvím, geografickou polohou, strategickým dopravním umístěním nebo jinými výlučnými charakteristikami a znaky, které by měly vliv na vývoj ekonomické základny města. Koncem 19. a začátkem 20. století se zde začal rozvíjet různorodý průmysl. Ten navazoval na řemeslnou výrobu, která byla ve své době na velmi dobré úrovni i ve zpracování zemědělských produktů. Postupně se město stávalo důležitým průmyslovým centrem. Byly zde budovány nové továrny obuvi, strojírenské závody, tkalcovny, mlýny, sladovny, cukrovar, pivovar, lihovar nebo také výroba hudebních nástrojů. Druhá polovina 20. století a socialistická výstavba stála za rozvojem strojírenského průmyslu zaměřeného na transportní a manipulační techniku. Symbolem těchto kroků se stal národní podnik Transporta. Bohužel

¹⁵¹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/CR/SPCR159.pdf>

¹⁵² Tamtéž.

tato doba s sebou přinesla také znárodnování malovýroby, řemesla a dalších živností a spolu s tím také jednostranně zaměřenou oborovou strukturu výroby. Tyto problémy se projeví brzy po změně ekonomických a společenských podmínek po roce 1989. Ztráta tradičních odbytišť a trhů, chybějící modernizace, nedostatečná technická i technologická úroveň a v důsledku toho i nízká produktivita práce, vedly ke snížení konkurenceschopnosti a hospodářským problémům. Největší podnik ve městě Transporta, se v důsledku těchto podmínek rozpadla, díky tomu však vzniklo několik nových firem, které navázaly na tradici a zkušenosti se strojírenskou výrobou. Ve městě se za pomoci nových investorů začaly rozvíjet a stabilizovat podniky v různých oborech od potravinářského průmyslu, po malovýrobu, služby nebo stavebniny. Postupně se začalo rozvíjet také malé a střední podnikání.¹⁵³

Ve městě vznikly dvě nové průmyslové zóny. První z nich má rozlohu 30 ha a nachází se na severozápadním okraji městské zástavby v Chrudimi. Na severu je ohraničena železniční tratí, na jihu komunikací I/17. Na východě a západě se nachází zastavěné území města. Využívaná plocha k roku 2011 byla 7 ha, což v přepočtu na procenta činí 23%, zbytek 23 ha čekalo na své investory. Mezi významné firmy působící v této průmyslové zóně patří strojírenská firma SIAG zaměřená na výrobu ocelových konstrukcí a tradiční chrudimskou firmu Jan Ficek Dřevovýroba. Hlavní část této průmyslové zóny je ve vlastnictví města Chrudim. Inženýrské sítě jsou již vybudovány, ale je zde možnost úprav a dalšího rozvoje. Druhá průmyslová zóna je umístěna na severovýchodním okraji Chrudimi. Je o něco větší a její rozloha je 35 ha. V roce 2011 byly využívány pouze 4 ha průmyslové zóny a 89% plochy určené pro průmyslovou výrobu zelo prázdnou. Průmyslová zóna je na severu a západě ohraničena koridory inženýrských sítí. Tyto koridory tvoří určité limity, které je nutné zohlednit při nové výstavbě. Sídlily zde například firmy ISE s.r.o a ECOTECHNIC, s.r.o. Pardubice. Kromě průmyslové severovýchod byla sledována také alternativní menší průmyslová zóna umístěná v jiné části severního okraje Chrudimi. Tato průmyslová zóna obsahovala pouze základní prvky technické infrastruktury.¹⁵⁴

Pro firmy a investory je kromě technického zázemí důležitý rovněž trh práce spolu s nabídkou a poptávkou po práci. V lednu roku 2013 přišlo ministerstvo práce a sociálních

¹⁵³ Chrudim, STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJE MĚSTA CHRUDIMĚ, 2003. s. 44. – 45.

¹⁵⁴ RIS regionální informační servis [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/prumyslove-zony/detail?id=376>

věcí s novým ukazatelem vyjadřující míru nezaměstnaných osob. Tento ukazatel se nazývá „Podíl nezaměstnaných osob“. Na rozdíl od předchozí metody, která zaznamenávala jako uchazeče o zaměstnání pouze osoby ekonomicky aktivní, nový ukazatel zobrazuje podíl nezaměstnaných ze všech obyvatel v daném věku 15 až 64 let. V mezikrajovém srovnání má Pardubický kraj, jehož součástí je město Chrudim, čtvrtý nejnižší podíl nezaměstnaných k březnu roku 2015. Častěji byli evidováni jako uchazeči o zaměstnání muži, a to jak v celorepublikovém, krajském i okresním měřítku s výjimkou pardubického okresu.¹⁵⁵

Tabulka č. 10. Uchazeči o zaměstnání a podíl nezaměstnaných osob

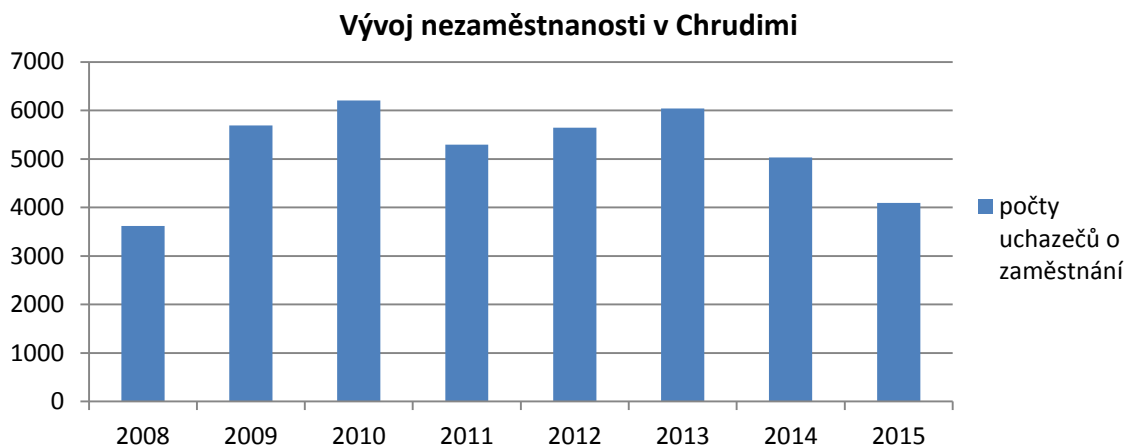
	Evidování uchazeči o zaměstnání	Volná pracovní místa nahlášená úřadům práce	Podíl nezaměstnaných osob		
			Celkem (v %)	Muži (v %)	Ženy (v %)
Česká republika	525 315	7 650	7,20	7,26	7,14
Pardubický kraj	21 048	4 495	5,95	6,07	5,81
Okres Pardubice	5 632	1 791	4,87	4,75	5,00
Okres Chrudim	4 688	763	6,42	6,81	6,02
Okres Svitavy	5 513	625	7,80	8,00	7,57
Okres Ústí nad Orlicí	5 215	1 316	5,50	5,67	5,32

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Na konci března 2015 bylo v Pardubickém kraji registrováno 21 048 nezaměstnaných osob, na které připadlo 4 495 volných míst. To odpovídá poměru 4,7 uchazeče na jedno volné pracovní místo.

¹⁵⁵ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/x/nezamestnanost-v-pardubickem-kraji-k-31-breznu-2015>

Graf č. 3. Vývoj nezaměstnanosti v okrese Chrudim

zdroj: Úřad práce ČR, dostupné na portal.mpsv.cz

Podle údajů zaznamenaných v tabulce číslo 10 bylo nejvíce nezaměstnaných v roce 2010, kdy 6 202 osob nemělo zaměstnání. Od roku 2013 započal pravidelný pokles míry nezaměstnanosti, kdy ke konci roku 2015 bylo uchazečů o zaměstnání 4 095.¹⁵⁶

Tabulka č. 10. Struktura žadatelů o práci v roce 2014

	Uchazeči o práci	Absolventi	Maturita	Vyučení	Základní vzdělání	Ozp	Evidence nad 6 měsíců	Evidence nad 1 rok
Celkem	1 113	66	322	410	242	163	628	469
Muži	572	39	139	233	125	72	276	207
Ženy	561	27	183	177	117	91	352	262

Zdroj: Regionální informační servis www.risy.cz

Jak ukazuje tabulka číslo 10, v roce 2014 bylo v Chrudimi 1 113 uchazečů o práci. Nejméně nezaměstnaných bylo z řad absolventů a to 66 osob. Podstatně hůře na tom byli lidé s maturitou a vyučením, kdy v součtu těchto kategorií nemělo práci 732 obyvatel. Nezaměstnáno bylo rovněž 163 osob se zdravotním postižením.¹⁵⁷

¹⁵⁶ *Integrovaný portál MPSV* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pak/nezamestnanost_v_cislech/kraj_a_okresy_v_cislech/okres_chrudim

¹⁵⁷ *RIS regionální informační servis* [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/detail?Zuj=571164#nezamestnanost>

Tabulka č. 11. Rozdělení podle ekonomické činnosti k roku 2011

Odvětví ekonomické činnosti	Ženy	Muži	Celkem
Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	5 492	6 179	11 671
Zákonodárci a řídicí pracovníci	231	492	723
Specialisté	1 193	837	2 030
Techničtí a odborní pracovníci	1 232	1 043	2 275
Úředníci	573	222	795
Pracovníci ve službách a prodeji	1 019	580	1 599
Zemědělství, lesnictví a rybolov	26	50	76
Řemeslníci a opraváři	174	1 274	1 448
Obsluha zařízení a montéři	196	692	888
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	245	86	331
Zaměstnanci v ozbrojených silách	7	125	132
Nezjištěno	523	684	1 207
Chybí data	73	94	167

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

V Chrudimi bylo ekonomicky aktivních 11 671 osob z toho 5 492 žen a 6 179 mužů. Nejvíce obyvatel města bylo zaměstnáno jako techničtí a odborní pracovníci, následovali pracovníci ve službách a prodeji a řemeslníci s opraváři. Nejméně obyvatel bylo zaměstnáno v zemědělství, lesnictví a rybolovu. Muži měli jasnou převahu jako zaměstnanci v ozbrojených silách, kde pracovalo 125 mužů a pouze 7 žen a také v kategorii řemeslníci a opraváři. Zde bylo zaměstnáno 1 274 mužů oproti 174 ženám. Dalším odvětví, ve kterých měli muži značnou převahu, bylo obsluha zařízení a montéři nebo zákonodárci a řídicí pracovníci. Naopak ženy jasně dominovaly v kategoriích úředníci a pracovníci ve službách a prodeji. Ženy pracovaly také častěji jako pomocné a nekvalifikované pracovnice.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/MESTA/Chrudim/SPME162_571164.pdf

Tabulka č. 12. Rozdělení obyvatel podle postavení v zaměstnání

Kategorie	Ženy	Muži	Celkem
Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	5 492	6 179	11 671
Zaměstnanci, zaměstnavatelé, samostatně činní	4 412	5 331	9 743
Pracující studenti	95	89	184
Pracující důchodci	280	222	502
Ženy na mateřské dovolené	233	0	233
Nezaměstnaní	472	537	1009

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Následující tabulka číslo 12 zobrazuje obyvatele města podle jejich postavení v zaměstnání. Většina z 11 671 ekonomicky aktivních osob byli zaměstnanci, zaměstnavatelé nebo samostatně výdělečně činné osoby. K důchodu si práci přivydělávalo více žen než mužů a rovněž pracovalo více studentek než studentů.¹⁵⁹

V roce 2011 působilo ve městě celkem 6 783 podniků. Z tohoto počtu bylo 1 440 mikropodniků, které zaměstnávaly maximálně 9 osob. Malých podniků s 10 až 49 zaměstnanci zde bylo registrováno 337 a středních podniků, tj. podnikatelských subjektů s 50 až 249 zaměstnanci se zde nacházelo 85. V Chrudimi bylo aktivních také 11 velkých podniků s více než 250 zaměstnanci.¹⁶⁰

O čtyři roky později ke dni 31. 12. 2015 bylo v Chrudimi zaregistrováno 6 029 podnikatelských subjektů. Fyzické osoby tvořily 4 647 subjektů, právnické 1 382 podniků. Celkem 1 254 z těchto podniků se věnovalo velkoobchodu a maloobchodu nebo opravám a údržbě motorových vozidel. Druhou nejpočetnější kategorií byl průmysl s 836 registrovanými podniky a na třetí příčce skončilo stavebnictví, kde bylo registrováno 754 podniků.¹⁶¹

¹⁵⁹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/MESTA/Chrudim/SPME162_571164.pdf

¹⁶⁰ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11272/17806325/535304.pdf/e85dca8e-8b4c-4dad-9ab8-d015e795aae1?version=1.0>

¹⁶¹ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31588&u=__VUZEMI__43__571164#profil31715=page%3Dprofil-

Město Chrudim je zřizovatelem sedmi mateřských škol, dvou základních škol pouze s nižším stupněm a pěti základními školami se všemi stupni. Nacházejí se zde tři učiliště. Ve městě sídlí také gymnázium a sedm dalších středních škol. V Chrudimi chybí vysoká škola, ale je zde možnost studia na vyšší odborné škole. Kromě toho je zde jedno zařízení ústavní ochranné výchovy a umělecká škola.¹⁶²

Tabulka č. 13. Vzdělanostní struktura v Chrudimi k roku 2011

Obyvatelstvo 15let a starší podle stupně vzdělání	Počet obyvatel	Muži	Ženy
Bez vzdělání	68	39	29
Základní vč. neukončeného	3 044	1 181	1 863
Střední vč. vyučení bez maturity	6 168	3 431	2 737
Úplné střední s maturitou	6 214	2 754	3 460
Nástavbové studium	692	238	454
Vyšší odborné	345	138	207
Vysokoškolské	2 740	1 427	1 313
Nezjištěno	710	380	330
Celkem	19 981	9 588	10 393

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

Ve vzdělanostní struktuře města Chrudim převažovalo úplné střední vzdělání s maturitou s 6 214 a středoškolské vzdělání včetně vyučení bez maturity s 6 168 obyvateli. Tyto vysoké počty mohou souviset s poměrně vysokým počtem středních škol a učilišť ve městě. Nezanedbatelný počet obyvatel 15,23% starších 15 let má pouze základní nebo neukončené vzdělání. Ze srovnání vyplynulo, že muži měli častěji středoškolské vzdělání

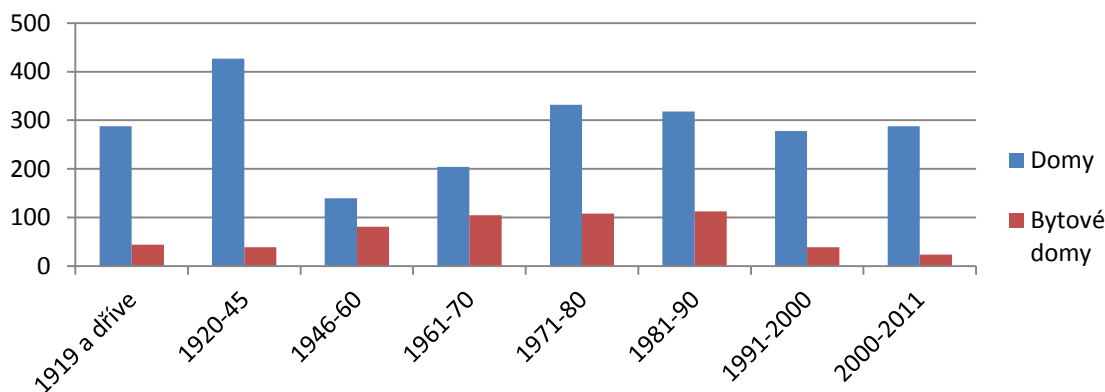
uzemi%26rqup%3DA%26rouska%3Dtrue%26udIdent%3D%26sp%3DN%26nuid%3D%26zs%3D%26skupl
d%3D%26zo%3DN%26nahled%3DN%26verze%3D-
1%26filtr%3DG~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_null_null_%26pvokc%3D%26catalog%3D%26pvoch%3D%26
pvo%3DPU-MOSZV-
OBCHAR%26vyhltext%3D%26z%3DT%26f%3DTABULKA%26zoomWindow%3Dtrue%26clsp%3D3171
5&w=

¹⁶² *RIS regionální informační servis* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z:
http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/detail?Zuj=571164#hospodarske_prostredi

včetně vyučení bez maturity. Ženy měly více úplné střední s maturitou. O něco více mužů dosáhlo vysokoškolského vzdělání, naopak více žen získalo vyšší odborné.¹⁶³

V Chrudimi žili obyvatelé v téměř 10 000 domácnostech. Bylo zde postaveno 2 314 domů a 563 bytových domů, které tvořilo celkem 9 458 domácností. Z tohoto počtu bylo 579 neobydlených. V grafu číslo 4 je zmapováno období výstavby domů a bytových domů v Chrudimi. Do konce druhé světové války docházelo k rozvoji stavebních aktivit a bylo postaveno více než 500 domů, ale pouze 83 bytových domů. V letech 1946 – 1960 došlo k útlumu výstavby domů, naopak se posílila výstavba bytových domů, kterých bylo postaveno téměř stejné množství jako za předchozí zmapované období a to 81. K další silné výstavbě došlo v 70tých a 80tých letech minulého století. V časovém úseku od roku 1971 do 1980 bylo postaveno 332 domů a 108 bytových domů a v následující etapě v letech 1981 až 1990 bylo vybudováno 318 domů a 113 bytových domů. V posledních dvou dekádách pomalu klesal počet postavených domů o několik desítek, ale značně se snížila výstavba bytových domů, kdy v časovém rozpětí od roku 1991 do 2011 bylo postaveno pouze 63 bytových domů.¹⁶⁴

Graf. č. 4. Období výstavby domů a bytových domů v Chrudimi

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

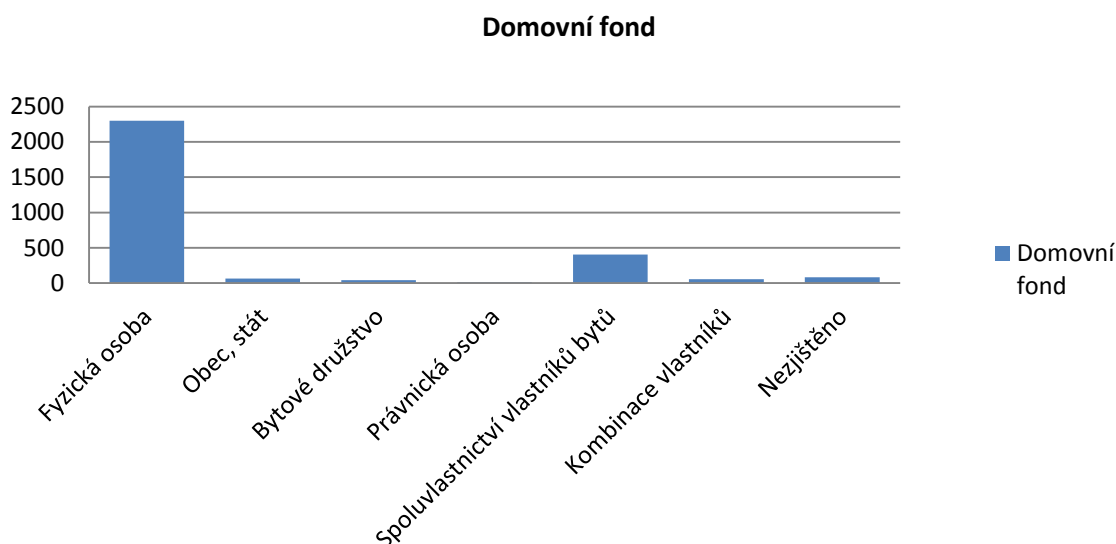
Především díky výstavbě po roce 1981 má Chrudim vysoký podíl bytových domů panelového typu, jejichž kvalita odpovídá záměru rychle, levně vybudovat bydlení pro

¹⁶³ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/MESTA/Chrudim/SPME155_571164.pdf

¹⁶⁴ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/MESTA/Chrudim/SPME250_571164.pdf

rychle se rozvíjející město a uspokojit potřeby obyvatel. Panelové domy v Chrudimi tvoří více než ¾ všech bytových domů.¹⁶⁵

Graf č. 5. Vlastnictví domovního fondu v Chrudimi

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na www.czso.cz

V Chrudimi jasně dominovalo vlastnictví fyzickou osobou. Tyto osoby držely 77,43% domů a bytových domů, což odpovídá počtu 2 299. Domů a bytových domů ve vlastnictví obce nebo státu bylo 67. Právnícké osoby vlastnily pouze 17 domů nebo bytů.¹⁶⁶

Chrudim je město střední velikosti s dostatečným technickým zázemím i dopravní obslužností. Domy jsou napojeny na kanalizaci i veřejný vodovod, je zde také čistička odpadních vod. Ve městě byla provedena plynofikace. V Chrudimi sídlí obvodní stanice policie ČR a má také vlastní městskou policii. Nacházely se zde jednotka dobrovolných hasičů a hasičský záchranný sbor. K roku 2014 zde bylo 13 samostatných ordinujících praktických lékařů pro dospělé a 5 pro děti a dorost, nemocnice, transfusní stanice, detašované pracoviště střediska záchranné služby a rychlé zdravotnické pomoci,

¹⁶⁵ Chrudim, STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJE MĚSTA CHRUDIMĚ, 2003. s. 16. – 18.

¹⁶⁶ Český statistický úřad [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z https://www.czso.cz/staticke/data/2000013/MESTA/Chrudim/SPME251_571164.pdf

stomatologové a další lékařští specialisté. Kromě vlakového a autobusového nádraží s dálkovými linkami disponuje Chrudim místní hromadnou autobusovou dopravou.¹⁶⁷

Kulturně město nezaostává za svým technickým zázemím. Místní obyvatelé měli k dispozici tři pobočky městské knihovny, fungovalo zde kino a letní kino. Zájem obyvatel i města o kulturu dokládají tři chrudimská muzea. Kromě muzeí se ve městě nacházely dvě divadla, tři galerie včetně výstavních síní nebo dvě střediska volného času pro děti a mládež. Ve městě bylo postaveno devět sakrálních staveb, sedm hřbitovů a jedna smuteční síň. Návštěvníci se zde mohli ubytovat v 10 různých ubytovacích zařízeních, od hotelů po penziony a ubytovny. Ve městě rovněž působil vysoký počet neziskových organizací.¹⁶⁸

Ke sportovnímu vyžití mohli obyvatelé využívat bazény, koupaliště, devět tělocvičen s přístupem pro veřejnost, 26 sportovních hřišť, dva otevřené stadiony nebo zimní stadion.¹⁶⁹

7.5. Politická charakteristika

Od roku 1994 do 2014 proběhly v Chrudimi již šesté volby do zastupitelstva města. Složení kandidujících stran do zastupitelstva bylo každoročně velice pestré, ale i jejich úspěšnost se lišila. Přesto však zde byly čtyři politické strany, které pravidelně ve volbách do zastupitelstev měst a obcí překonávaly 5% hranici. Jednalo se o strany Česká strana sociálně demokratická, Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, Komunistická strana Čech a Moravy a Občanská demokratická strana.¹⁷⁰

Česká strana sociálně demokratická patří mezi nejstarší politické strany v České republice a je českou nejstarší dosud fungující stranou, která byla založena již v roce 1878. Její místní organizace v Chrudimi byla založena roku 1990. Současným předsedou je JUDr. Jan Chvojka a místopředsedou Ing. Jaroslav Trávníček. V roce 2008 byla založena druhá místní organizace Chrudim 2, jejíž předsedkyní je Ilona Jeníčková a místopředsedkyní PharmDr. Elena Nováková.¹⁷¹

¹⁶⁷ *RIS regionální informační servis* [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/detail?Zuj=571164#technicka_vybavenost

¹⁶⁸ *RIS regionální informační servis* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/detail?Zuj=571164#technicka_vybavenost

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ *Volby.cz* [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/>

¹⁷¹ <http://www.cssd-chrudimsko.cz/o-nas/>

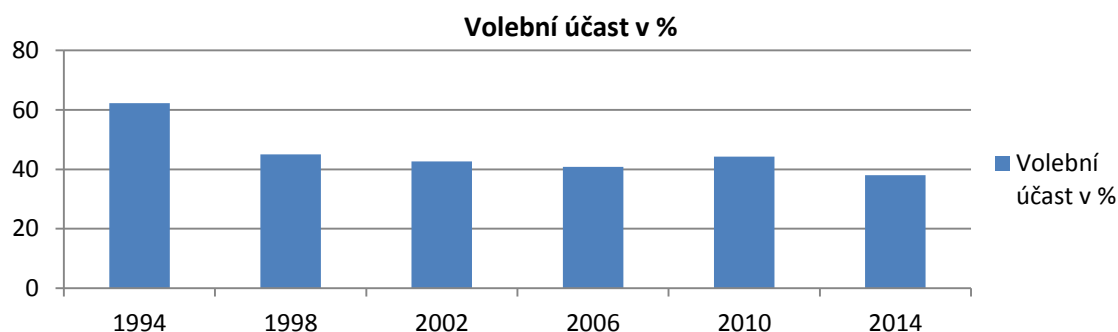
Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová vznikla v roce 1919 na základě snahy o sjednocení všech katolických politických stran. Její kořeny sahají až ke konci 19. století. Předsedou okresní kanceláře pro Chrudim byl František Jelínek.¹⁷²

Komunistická strana Čech a Moravy patřila mezi další tradiční strany. Jejím vzniku v březnu roku 1990 předcházelo rozhodnutí KSČ z prosince 1989 o zřízení územních organizací v Čechách a na Moravě. Předsedou chrudimské KSČM byl zvolen PaedDr. Ivan Bělohávek.¹⁷³

Občanská demokratická strana vznikla v roce 1991 vyčlenění ODS z občanského fóra. Jedná se tedy v porovnání s předchozími stranami o relativně mladou a novou stranu.¹⁷⁴ Předsedou oblastního sdružení pro Chrudim byl Mgr. Jan Čechlovský.¹⁷⁵

Jednou z úspěšných a důležitých stran, která sbírala úspěchy ve volbách do zastupitelstev obcí, byli SNK Evropští demokraté. Tato strana vznikla v roce 2006 sloučením SNK sdružení nezávislých a Evropských demokratů.¹⁷⁶

Graf: č. 6 volební účast občanů Chrudimi ve volbách do zastupitelstev obcí

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na volby.cz

První volby do zastupitelstev měst a obcí v roce 1994 se těšily největší popularitě a účasti, která byla 62,27% oprávněných voličů. Od té doby má voličská účast spíše klesající

¹⁷² KDU-ČSL [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/regiony/pardubicky-kraj/chrudim>

¹⁷³ KSČM [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://chrudim.kscm.cz/article.asp?thema=5872&item=91415>

¹⁷⁴ ODS [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/historie>

¹⁷⁵ ODS [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/os.chrudim/nasi-lide#>

¹⁷⁶ SNK-ED [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.snked.cz/o-nas.html>

tendenci a volby do měst a obcí ztrácí na své atraktivitě. 20 let od konání prvních voleb do měst a obcí se účast obyvatel na těchto volbách snížila o více než 20%. V roce 2014 přišlo k volbám pouze 37,96% oprávněných voličů.¹⁷⁷

Tabulka č. 14. Volby do zastupitelstva Chrudimi 1994

Volební strana	Struktura hlasů		zastupitelé
	Počet hlasů	Hlasy v %	
Důchodci za životní jistoty	5 623	2,06	1
Komunistická strana Čech a Moravy	45 585	16,67	5
Občanská demokratická strana	101 768	37,21	10
Česká strana sociálně demokratická	30 187	11,04	3
Koalice LSNS, ODA	44 570	16,30	5
Koalice SPR-RSČ, SDČR	11 611	4,25	1
Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová	24 683	9,02	2

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na volby.cz

V roce 1994 proběhly první komunální volby do zastupitelstva obcí ve dnech 18. až 19. listopadu. Bylo odevzdáno 273 504 platných hlasů a zvoleno 27 členů zastupitelstva. Celkem bylo v Chrudimi zapsáno 18 183 voličů a účast ve volbách dosáhla 62,27%. I když se stala tato účast nejvyšší v historii chrudimských komunálních voleb do městského zastupitelstva, v krajském srovnání byla spíše podprůměrnou. Ve východočeském kraji byla průměrná volební účast 69,37%. Nejúspěšnější volební stranou a jasným vítězem voleb se stala Občanská demokratická strana, která získala 37,21% a celkem 10 mandátů.¹⁷⁸ V sedmadvacetičlenném zastupitelstvu zasedly pouze čtyři ženy. Nejvíce hlasů získal MUDr. Slejška Karel z ODS, kterému odevzdalo hlas 4 799 voličů. Další kandidáti, kteří překonali hranici 4 700 hlasů, byli Ing Nový Jiří, Nový František a Beránek František, všichni z ODS.¹⁷⁹

¹⁷⁷ Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/>

¹⁷⁸ Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=2&xnumnuts=3603&xobec=571164>

¹⁷⁹ Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv1994/kv21111?xjazyk=CZ&xid=1&xv=23&xdz=2&xnumnuts=3603&xobec=571164&xstrana=0&xodkaz=1>

Tabulka č. 15. Volby do zastupitelstva Chrudimi 1998

Volební strana	Struktura hlasů		zastupitelé
	Počet hlasů	Hlasy v %	
NEZÁVISLÍ	13 287	6,42	2
Unie svobody	17 165	8,29	2
Sdružení ČSNS, NK	21 629	10,45	3
Křesť.demokr.unie-Čs.str.lid	17 516	8,46	2
Sdružení VPM, NK	27 537	13,31	3
Občanská demokratická strana	51 373	24,82	7
Komunistická str.Čech a Moravy	28 564	13,80	4
Česká str.sociálně demokrat.	27 792	13,43	4

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na volby.cz

V dalších volbách do zastupitelstva obce, které proběhly v roce 1998, se zúčastnilo celkem 10 volebních stran. Strany Demokratická unie a Strana za životní jistoty nezískaly potřebný počet hlasů, tudíž žádný mandát v zastupitelstvu. Celkem bylo odevzdáno 206 949 hlasů v 8 422 obáčkách a zvoleno 27 zastupitelů. Volební účast byla 45,01%. Jednalo se o podprůměrný výsledek, jelikož volební účast v pardubickém kraji byla 53,23%. Nejvíce hlasů v těchto volbách získala opět ODS a to 51 373, což představovalo 24,82% a získ sedmi mandátů v zastupitelstvu.¹⁸⁰ V zastupitelstvu měli opět převahu muži, žen bylo zvoleno pouze pět. Nejvíce hlasů získal zastupitel zvolený za Sdružení ČSNS, NK pan Mgr. Řezníček Petr a to 3 007. Žádný další kandidát nepřekročil hranici tří tisíc hlasů.¹⁸¹

V prvních komunálních volbách nového milénia, které se udály v roce 2002 bylo vydáno 7 748 obálek a volební účast dosáhla 40,79%. Tato hodnota je opět nižší, než průměrná volební účast v Pardubickém kraji, která dosáhla 52,37%. Vítězem voleb se opět stala ODS s 42 414 hlasy a získkem šesti mandátů z 27 celkových.¹⁸²

¹⁸⁰ Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1998/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164>

¹⁸¹ Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv1998/kv21111?xjazyk=CZ&xid=0&xv=23&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164&xstrana=0&xodkaz=1>

¹⁸² Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2002/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164>

Tabulka č. 16. Volby do zastupitelstva Chrudimi 2002

Volební strana	Struktura hlasů		Zastupitelé
	Počet hlasů	Hlasy v %	
Chrudimská volba	34 101	17,87	5
KDU-ČSL, US-DEU	25 329	13,27	4
Komunistická strana Čech a Moravy	27 299	14,31	4
Česká strana sociálně demokratická	26 588	13,93	4
Občanská demokratická strana	42 414	22,23	6
Sdružení nezávislých	27 241	14,28	4

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na volby.cz

Do chrudimského zastupitelstva bylo zvoleno pět žen a 22 mužů. Nejvíce hlasů 2 586 opět obdržel Mgr. Řezníček Petr za SNK-ED. Postupně se začínaly stírat rozdíly mezi jednotlivými kandidáty a hlasy voličů byly rovnoměrněji rozloženy než v předchozích letech a především na počátku komunálních voleb.¹⁸³

Tabulka č. 17. Volby do zastupitelstva Chrudimi 2006

Volební strana	Struktura hlasů		Zastupitelé
	Počet hlasů	Hlasy v %	
Komunistická strana Čech a Moravy	23 237	12,14	3
Česká strana sociálně demokratická	35 072	18,33	5
Chrudimská volba	19 077	9,97	3
Občanská demokratická strana	56 793	29,67	8
Koalice pro Chrudim	20 476	10,69	3
SNK Evropští demokraté	36 716	19,18	5

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na volby.cz

V následujících volbách do zastupitelstva města Chrudimi v roce 2006 bylo odevzdáno 191 371 hlasů v 7 729 obálkách. Volební účast obyvatel opět mírně poklesla na

¹⁸³Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/kv2002/kv21111?xjazyk=CZ&xid=0&xv=23&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164&xstrana=0&xodkaz=1>

hodnotu 40,79%. Tato účast byla opět nižší, než činil krajský průměr a to 50,65%. Komunální volby v Chrudimi vyhrála po čtvrté za sebou ODS, která obdržela 56 793 platných hlasů, a tak získala osm mandátů z celkových 27.¹⁸⁴ V zastupitelstvu města Chrudim nově zasedlo 23 mužů a čtyři ženy. Nejvíce hlasů 2 753 obdržel Beránek Eduard z ODS.¹⁸⁵

Tabulka č. 18. Volby do zastupitelstva Chrudimi 2010

Volební strana	Struktura hlasů		Zastupitelé
	Počet hlasů	Hlasy v %	
TOP 09	10 352	5,04	1
Občanská demokratická strana	31 857	15,50	5
Česká strana sociálně demokratická	38 360	18,66	6
SNK Evropští demokraté	33 786	16,43	5
Věci Veřejné (VV)	12 123	5,90	1
Volba pro město	14 610	7,11	2
Koalice pro Chrudim	19 088	9,29	3
STRANA SVOBODNÝCH OBČANŮ	16 419	7,99	2
Komunistická strana Čech a Moravy	18 410	8,96	2

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na volby.cz

Volby do zastupitelstva města Chrudimi v roce 2010 přinesly hned několik změn. První pozitivní změnou bylo zvýšení volební účasti na 44,25%. I přesto byla tato účast podprůměrná, jelikož v Pardubickém kraji byla volební účast 48,48%. Oproti minulým letům je však tento rozdíl nižší. Bylo odevzdáno 205 577 hlasů v 8 393 obáčkách. Tyto volby vyhrála ČSSD se ziskem 18,66%, který představoval 38 360 hlasů. ČSSD získala šest mandátů. Strana ODS, která jasně dominovala v předchozích letech, získala 31 857 hlasů,

¹⁸⁴Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2006/kv1111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164&xobecnaz=chrudim&xstat=0&xvyber=0>

¹⁸⁵Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2006/kv21111?xjazyk=CZ&xid=0&xv=23&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164&xstrana=0&xodkaz=1>

což stačilo na pět mandátů a třetí místo. Nejvíce hlasů získal opět Mgr. Řezníček Petr za SNK Evropští demokraté a to 2 393. Bylo zvoleno šest žen a 20 mužů.¹⁸⁶

Tabulka č. 19 Volby do zastupitelstva Chrudimi 2014

Volební strana	Struktura hlasů		Zastupitelé
	Počet hlasů	Hlasy v %	
Koalice pro Chrudim	15 810	9,04	3
ANO 2011	33 351	19,06	6
Česká strana sociálně demokratická	25 067	14,33	4
Komunistická strana Čech a Moravy	15 954	9,12	3
Občanská demokratická strana	17 884	10,22	3
STRANA SVOBODNÝCH OBČANŮ	15 258	8,72	2
SNK Evropští demokraté	36 069	20,62	6

Zdroj: Český statistický úřad, dostupné na volby.cz

Zatím poslední volby do městského zastupitelstva se v Chrudimi konaly v roce 2014, tedy rovných dvacet let od prvních voleb tohoto typu. Na rozdíl od prvních voleb do městského zastupitelstva, kdy byla účast nejvyšší, znamenal rok 2014 historicky nejnižší počet zúčastněných voličů. K urnám přišlo pouhých 37,96% voličů. Tato volební účast je výrazně nižší, než byl krajský průměr, který činil 49,17%. Bylo odevzdáno 174 960 platných hlasů v 7 115 obáčkách. Vítězem voleb se stala strana SNK Evropští demokraté se ziskem 36 069 hlasů, což činilo 20,62%. SNK Evropští demokraté obdrželi šest mandátů. Na druhém místě skončilo ANO 2011 se ziskem 33 351 hlasů, 19,06% a rovněž šesti mandáty, které bylo novým subjektem na politické scéně a sklidilo úspěch podobně jako v parlamentních volbách.¹⁸⁷ Nejvíce hlasů opět obdržel Mgr. Petr Řezníček. Do nového zastupitelstva byly zvoleny pouze dvě ženy.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv21111?xjazyk=CZ&xid=0&xv=23&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164&xstrana=0&xodkaz=1>

¹⁸⁷ Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv11111?xjazyk=CZ&xid=0&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164&xst>

¹⁸⁸ Volby.cz [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z:

<http://www.volby.cz/pls/kv2014/kv21111?xjazyk=CZ&xid=0&xv=23&xdz=2&xnumnuts=5301&xobec=571164&xstrana=0&xodkaz=1>

8. Dotazníkové šetření

V této části diplomové práce budou jednotlivé skupiny obyvatel města Chrudimi podrobeny dotazníkovému šetření. Na základě otázek v dotazníku byla získána data o tom, jak obyvatelé Chrudimi volí své zastupitele, co ovlivňuje jejich rozhodování nebo přípravu k volbám. Jednou z důležitých otázek jsou sympatie k politickým stranám, a naopak bude zjišťováno, které strany mají nejvíce odpůrců. Jedním z důležitých cílů tohoto dotazníkového šetření je, zjistit vztah volebního chování a věku, společenského a ekonomického postavení a vzdělání jedince. Průzkum pomocí dotazníků bude zkoumat vztah volebního chování a postavení jedince v sociální struktuře. Informace z vyplněných dotazníků byly získávány v březnu roku 2016. Dotazníkové šetření bylo prováděno na veřejném místě na Masarykově náměstí v Chrudimi. Dotazník je součástí přílohy této práce.

8. 1. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazník byl určen pouze občanům města Chrudimi. Pouze občané města se mohou účastnit voleb do městského zastupitelstva a tím mají možnost ovlivnit výsledky voleb. Z tohoto důvodu byla otázka číslo 26 zaměřena na trvalý pobyt ve městě. Dotazník se skládal z 28 otázek. Respondenti měli v každé otázce vybrat jednu odpověď, která jim nejvíce vyhovuje.

Tabulka č. 20. Struktura respondentů (v %)

Věk	Pohlaví		Rodinný stav			
	Muž	Žena	Svobodný	Ženatý/vdaná	Rozvedený	Ovdovělý
18 – 25	7	9	14	0	2	0
26 – 35	10	10	10	6	4	0
36 – 45	13	8	3	13	5	0
46 – 55	6	8	3	9	3	0
56 – 65	6	7	0	5	6	2
65 a více	6	9	0	7	1	7
Celkem	49	51	30	40	21	9

Zdroj: Dotazníkové šetření

Respondenti v dotazníku odpovídali na otázky týkající se jejich věku, pohlaví a rodinného vztahu. Věková struktura a rodinný stav je vyjádřen v tabulce číslo 20. Poměr

hodnot byl důležitý, aby nedocházelo k jednostrannému a tendenčnímu vyplňování dotazníku a aby vybraný vzorek obyvatel, co možná nejlépe odpovídal složení a struktuře obyvatel Chrudimi.

Tabulka č. 21. Vzdělanostní struktura (v %)

Věk	Vzdělání				
	Základní	Vyučen	Středoškolské	Vyšší odborné	Vysokoškolské
18 – 25	4	0	9	0	3
26 – 35	2	7	4	3	4
36 – 45	2	9	5	1	4
46 – 55	1	3	4	2	5
56 – 65	1	6	6	0	1
65 a více	1	5	5	1	2
Celkem	11	30	33	7	19

Zdroj: Dotazníkové šetření

Součástí dotazníkového šetření bylo zjišťování nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Dosažené vzdělání bylo hodnoceno podle pětistupňové klasifikace, kterou ukazuje tabulka číslo 21. Úkolem respondentů bylo se zařadit do jedné z nabízených kategorií. Nejvíce respondentů 33% získalo středoškolské vzdělání. Následovali respondenti s vyučením, kterých bylo 30%. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 19% vysokoškoláků a 11 % občanů se základním vzděláním. Nejméně zastoupenou skupinu tvořilo vyšší odborné vzdělání se 7%. Tato vzdělanostní struktura odpovídá výsledkům sčítání lidu domů a bytů z roku 2011.

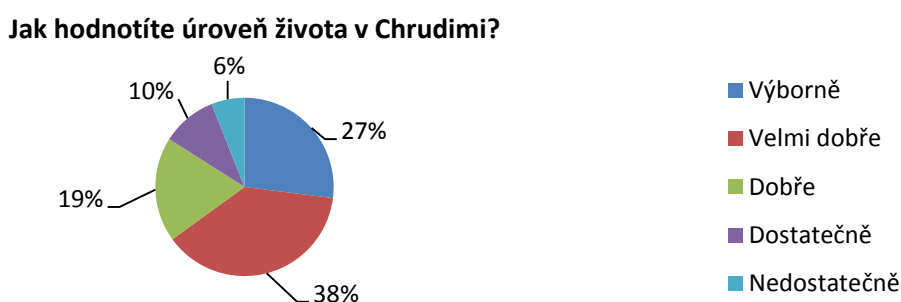
Tabulka č. 22. Struktura podle zaměstnanosti (v %)

Věk	Zaměstnaný	Nezaměstnaný	Student	Důchodce
18 – 25	5	2	9	0
26 – 35	15	3	2	0
36 – 45	17	4	0	0
46 – 55	14	1	0	0
56 – 65	7	6	0	0
65 a více	3	0	0	12
Celkem	61	16	11	12

Zdroj: Dotazníkové šetření

Statusová kategorie, kterou zjišťovala poslední otázka dotazníkového šetření, se týkala zaměstnání. Respondenti vybírali ze čtyř možných kategorií zobrazených v tabulce číslo 22. Mezi dotazovanými bylo nejvíce zaměstnaných osob a to 66%. Cílem bylo zjištění struktury zaměstnanosti ve vzorku respondentů. Překvapivou hodnotou bylo 16% nezaměstnaných, jelikož tato hodnota překračuje dlouhodobý průměr. Nezaměstnanost se pohybuje mezi šesti až sedmi procentními body v Chrudimském okrese. Jinak však tyto hodnoty výrazněji nevybočují od struktury obyvatelstva v Chrudimi.

Graf č. 7. Hodnocení životní úrovně ve městě

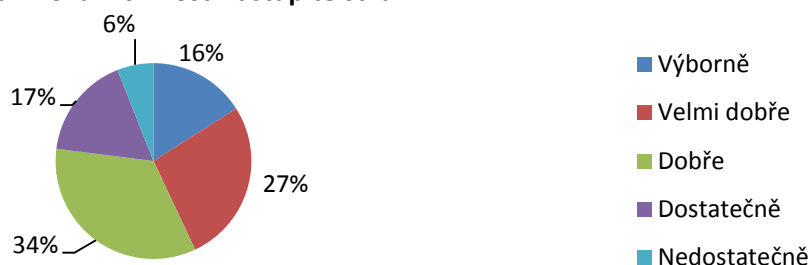
Zdroj: Dotazníkové šetření

Jedna z doplňujících otázek byla, jak by občané hodnotili úroveň života v Chrudimi. Respondenti měli tuto úroveň oznámkovat jako ve škole na pěti stupňové škále od výborné po nedostatečnou. Výborné hodnocení udělilo 27% respondentů. Většina dotazovaných 38% oznámkovala životní úroveň ve městě jako velmi dobrou, 19% jako dobrou a 10% ji považovalo za dostatečnou. Pouze 6% respondentů označilo životní úroveň v Chrudimi jako nedostatečnou. Nejspokojenější skupinou jsou lidé starší 66 let, jelikož ji 42,86% z nich označilo jako výbornou.

Jedním z dílčích cílů této kapitoly bylo zjištění spokojenosti obyvatel města s aktivitou a činností zvolených zástupců. Na tuto problematiku měla nalézt odpověď otázka číslo 18 v dotazníkovém šetření. V této otázce měli respondenti oznámkovat (jako ve škole) činnost zastupitelstva města v průběhu posledního funkčního období. V této otázce bylo úkolem respondentů subjektivně zhodnotit činnost zastupitelstva v Chrudimi a udělit mu souhrnnou známku.

Graf č. 8. Hodnocení činnosti zastupitelstva města

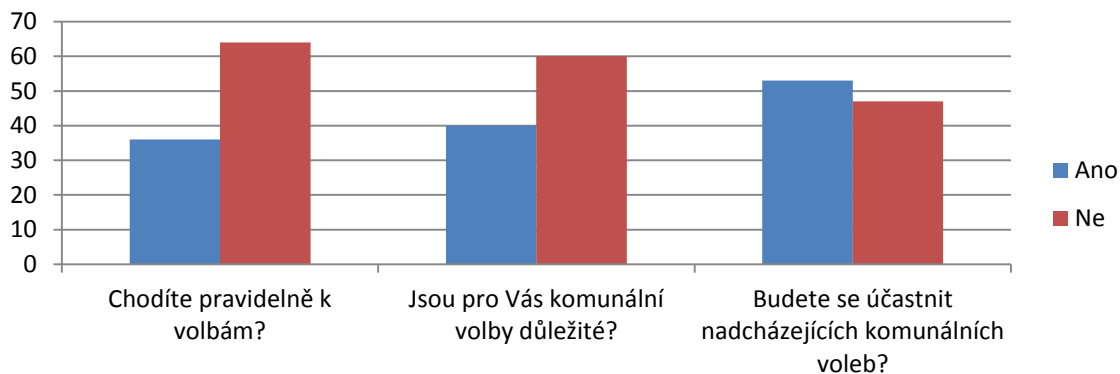
Oznámkování činnosti zastupitelstva

Zdroj: Dotazníkové šetření

Z grafu je patrné, že nejvíce dotazovaných 33% hodnotilo činnost zastupitelů dobře, tedy známkou tři. 27% respondentů hodnotilo práci zastupitelstva jako velmi dobrou. Jedničku za výbornou aktivitu a činnosti udělilo 16% dotazovaných. Absolutně nespokojených obyvatel, kteří hodnotili práci zastupitelstva jako nedostatečnou a tedy známkou pět, bylo pouze 6%. Dostatečně hodnotilo činnost zastupitelstva 17% obyvatel. Nejvíce spokojeni s činností zastupitelstva byli občané města starší 66 let, kdy jako výbornou ji oznámkovalo 28,57% respondentů z této věkové kategorie.

Graf č. 9. Důležitost komunálních voleb

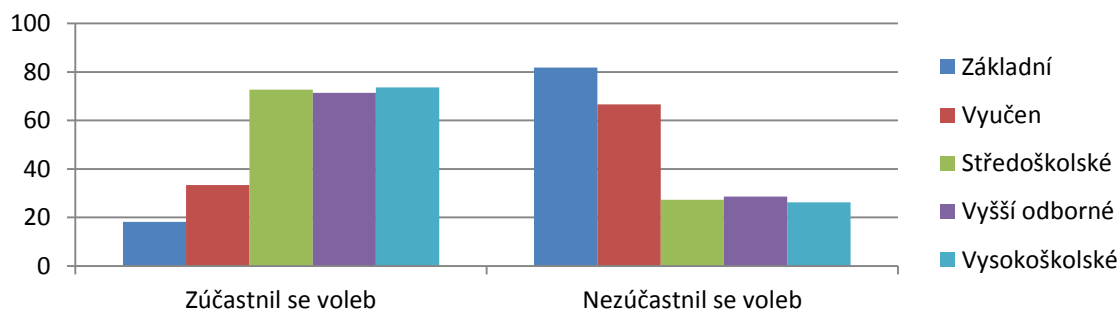
Zdroj: Dotazníkové šetření

Následující tři otázky byly orientovány na přístup respondentů ke komunálním volbám. První otázka se týkala pravidelného chodění k volbám. Z celkového počtu respondentů chodí pravidelně k volbám 36% a zbylých 64% nikoliv. Nevíce aktivní skupinou podle dotazníkového šetření byli obyvatelé ve věku 18 až 25 let. V této skupině

chodí k volbám pravidelně 50% respondentů. Naopak nejméně aktivní jsou obyvatelé ve věku 36 až 45 let, kdy jich k volbám chodí pravidelně pouhých 14,28%. Ve druhé otázce byla zjišťována důležitost voleb pro respondenty. Ti měli subjektivně zhodnotit, zda jsou pro ně tyto volby důležité. Vzhledem k povaze těchto voleb a vlivu činnosti zastupitelstva města na život v obci lze předpokládat, že tyto volby důležité budou. Pro 60% dotazovaných komunální volby důležité nejsou a pro 40 % ano. Tato čísla také stojí za postupným snižováním volební účasti v Chrudimi. Ukazuje se tedy, že hypotézu o důležitosti komunálních voleb pro občany města Chrudim je nutné zamítnout. Třetí otázka měla zjistit, zda se obyvatelé chystají k příštím komunálním volbám. Vzhledem k dosavadním tendencím a stále se snižující účasti lze stanovit hypotézu, že účast v těchto volbách nepřesáhne 45%. V této otázce odpovědělo 53% respondentů, že mají v plánu se příštích voleb zúčastnit, což je velice pozitivní příslib do budoucna. Zároveň však vyvrací předchozí hypotézu o očekávané nižší účasti na budoucích volbách. Nejaktivnější věkovou skupinou byla 66 let a více, kdy k příštím volbám hodlalo přijít 71,42%. Druhou nejaktivnější věkovou kategorií byla 18 – 25 let. Z této skupiny se hodlá nadcházejících voleb účastnit 68,75%. Případnou budoucí účast na komunálních volbách odmítlo 45,10% žen a 44,90% mužů. Následujících komunálních voleb se hodlalo zúčastnit 54,90% žen a 55,10% mužů.

V otázce číslo 27 z dotazníkového šetření měli respondenti označit své nejvyšší dosažené vzdělání. Vybírat mohli z pěti stupňů vzdělání a to základní, vyučen, středoškolské – maturitní, vyšší odborné a vysokoškolské. Účelem této otázky bylo zjistit, jak vzdělání ovlivňuje účast ve volbách. Lze stanovit hypotézu, že vyšší dosažené vzdělání znamená vyšší účast ve volbách.

Graf č. 10 Účast na volbách podle stupně vzdělání

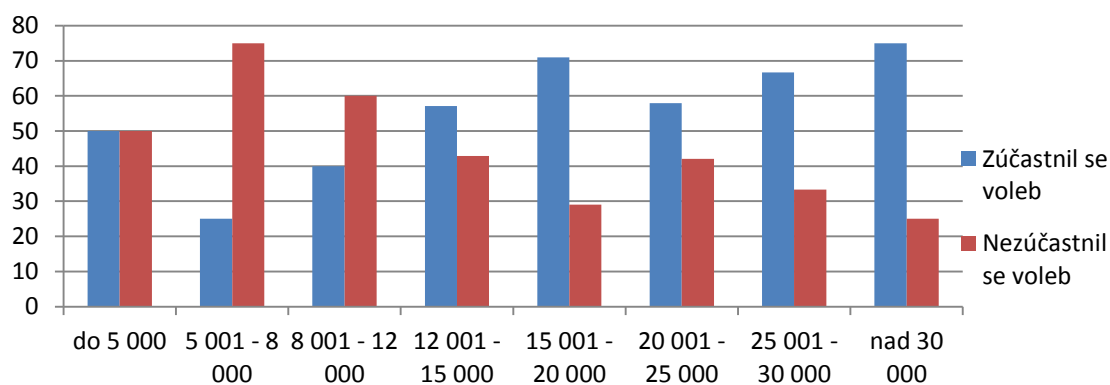

Zdroj: Dotazníkové šetření

Z výše uvedeného je patrné, že mezi vzděláním a volební účastí existuje určitý vztah fungující jako přímá úměra. Lidé se základním vzděláním se účastnili voleb z 18,18% zbytek 81,82% nikoliv. Ve vzdělávací kategorii vyučených respondentů se účast zvýšila na 33,33% oproti 66,67% občanům, kteří se voleb neúčastnili. Situace se otáčí se středoškolským vzděláním, kdy se voleb účastnilo 72,73% středoškolsky vzdělaných voličů na rozdíl od 27,27% nezúčastněných. Lidé s vyšším odborným vzděláním volili v 71,42%, přičemž se 28,57% nezúčastnilo. Nejvíce se účastnili voleb vysokoškolsky vzdělaní lidé, a to v 73,68%. Zbytek 26,32% se voleb neúčastnil. Potvrdila se tak hypotéza, že lidé s dosaženým vyšším vzděláním chodí více k volbám.

Otázka číslo 27 z dotazníkového šetření hledala odpověď na výši příjmu respondentů a potencionálních voličů. Dotazované osoby vybíraly z osmi nabízených kategorií. Účelem této otázky bylo zjistit, zda výše příjmu ovlivňuje účast ve volbách. Lze stanovit hypotézu, že lidé s vyššími příjmy chodí častěji k volbám než lidé v nižších příjmových kategoriích. Hranici vyššího příjmu můžeme pro ověření této hypotézy určit na 15 000 korun.

Graf č. 11. Výše příjmu a účast ve volbách (v %)

Zdroj: Dotazníkové šetření

Respondenti v nejnižší příjmové skupině, kteří přiznali měsíční příjem do 5 000 korun, měli 50% účast ve volbách. V následující kategorii 5 001 až 8 000 korun byla účast ve volbách 25% oproti 75% neúčasti. V příjmové skupině 8 001 až 12 000 korun se účast zvýšila na 40%. V dalším příjmovém rozpětí od 12 001 až 15 000 korun byla volební účast nadpoloviční s hodnotou 57,14%. Respondenti s příjmy 15 001 až 20 000 korun měli volební účast již 71%. V příjmové kategorii 20 001 až 25 000 korun byla účast 57,89% a opět vyšší než neúčast. Následující příjmová skupina 25 001 až 30 000 korun měla volební

účast 66,67% respondentů. Dotazovaní občané s příjmy přesahující 30 000 korun se účastnili voleb dokonce v 75%. V příjmových kategoriích od 12 000 korun lze pravidelně pozorovat vyšší volební účast. Ta sice přímo neroste s výší příjmu, ale stanovenou hypotézu, že lidé s vyššími příjmy chodí častěji k volbám, lze potvrdit.

Graf č. 10. Účast na zasedání městského zastupitelstva

Účastníte se zasedání obecního zastupitelstva

Zdroj: Dotazníkové šetření

Další tři otázky byly zaměřeny na aktivní politický život a participaci na dění ve městě. První otázka z této skupiny a zároveň otázka číslo 20 v dotazníku zjišťovala, zda se respondenti účastní zasedání obecního zastupitelstva. Lze předpokládat, že většina lidí se zasedání městského zastupitelstva bez vážného důvodu účastnit nebude. Proto můžeme stanovit hypotézu, že občané se zasedání účastnit nebudou. Z celkového počtu respondentů se neúčastní této činnosti 85%. Dalších 9% se účastní pouze občas a to v případě, že je daný problém skutečně zajímavý. Pouze 6% dotázaných se pravidelně účastní zasedání městského zastupitelstva. Hypotézu o účasti na zasedání městského zastupitelstva můžeme přijmout. Druhá otázka zjišťovala, zda jsou respondenti ochotni kandidovat ve volbách do obecního zastupitelstva. Pro ochotu kandidovat se vyslovilo 22% respondentů, proti 49% a zbylých 29% nevědělo. Ve třetí otázce bylo, zda dotazovaný kandidoval někdy ve volbách do obecního zastupitelstva. Z dotazovaného vzorku již někdy kandidovalo 8%. Nejaktivnější skupinou byli opět obyvatelé od 66 let a více, z nichž 33% již někdy kandidovalo.

Graf č. 11. Příprava k volbám

Jak dlouho zvažujete komu dát hlas ve volbách?

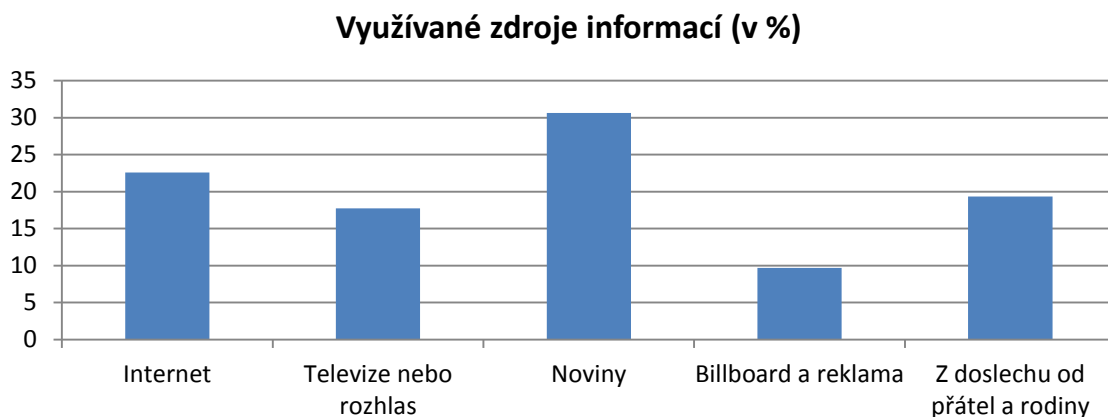

Zdroj: Dotazníkové šetření

Otázka v dotazníku číslo 6. se zabývala dobou, kterou voliči potřebují na zvážení, komu ve volbách přidělí svůj hlas. Více než týden na zvážení své volby využilo 45% respondentů. Měsíc a déle o tom, komu přidělit svůj hlas, přemýšlelo 15 % dotazovaných. Alespoň pár dní na rozmyšlenou si nechává 31,67% obyvatel. Na den voleb své rozhodnutí nechávalo přemýšlení o svém hlasu jen 8,33% dotazovaných. Z výše uvedených čísel můžeme odhadnout, že pro respondenty je důležité, komu dají svůj hlas a proto věnují určitý čas zjišťováním informací a přemýšlením nad svou budoucí volbou. Nejdéle o tom, komu dát hlas, přemýšleli respondenti ve věku 26 až 35 let, kdy 80% zvažuje více než týden nebo měsíc svoji volbu. Další skupinou, která nejdéle přemýšlela o svém hlasování, byli lidé ve věku 66 let a více. Zde 60% dotazovaných přemýšlelo o své volbě více než týden nebo měsíc. Naopak na pár dní před volbami nebo v den voleb nechávalo své rozhodnutí 44,44% dotazovaných ve věkové kategorii 46 až 55 let.

Další otázka se týkala získávání informací o kandidátech a volebních stranách. V této otázce měli respondenti zaškrtnout jednu z možností, jaký je jejich hlavní zdroj informací o kandidátech nebo stranách. V současné době a snadné dostupnosti internetového připojení lze stanovit hypotézu, že internet bude nejdůležitějším zdrojem hledání informací o kandidátech a politických stranách. Současně lze stanovit dílčí hypotézu, že mnoho voličů bude sbírat informace z billboardů a jiné reklamy.

Graf č. 12. Zdroje informací obyvatel

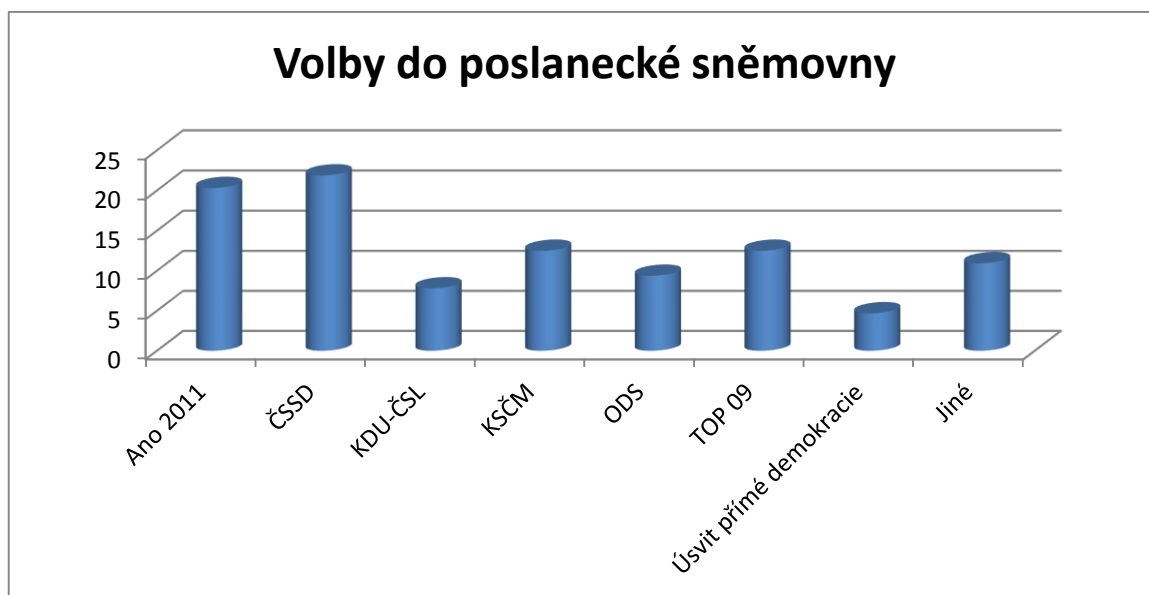

Zdroj: Dotazníkové šetření

Poměrně překvapivou informací bylo, že nejméně dotazovaných 9,68% sbíralo informace především z billboardů a reklamy. Tím můžeme odmítnout dílčí hypotézu o billboardech a reklamě. Nejpoblíbenějším zdrojem informací se ukázaly noviny, které využívalo 30,65% respondentů. Ve věkové skupině 66 let a více byly noviny primárním zdrojem informací pro 50% respondentů. Na druhém místě skončil internet s 22,58%. Ten využívalo jako svůj primární zdroj informací 41,66% obyvatel ve věkové skupině 18 až 25 let. Neplatí ani hlavní hypotéza o tom, že internet byl nejdůležitějším zdrojem informací o kandidátech a politických stranách. Třetí nejoblíbenější způsob získávání informací byl z doslechu od přátel a rodiny s 19,35%. Televizi nebo rozhlas využívalo 17,74% dotazovaných.

V otázce číslo 8 dotazníkového šetření vybírali respondenti jednu z osmi možností. Otázka byla zaměřena na hlasování ve volbách do poslanecké sněmovny. Lze předpokládat, že věk je jedním z důležitých faktorů ovlivňujících volební chování. Můžeme stanovit hypotézu, že voliči mladšího věku budou inklinovat k pravicovým stranám a novějším politickým subjektům, jako jsou strany Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury a Ano 2011 a naopak lidé starší k levicovým stranám a KDU-ČSL.

Graf č. 13. Výsledky voleb do poslanecké sněmovny (v%)

Zdroj: Dotazníkové šetření

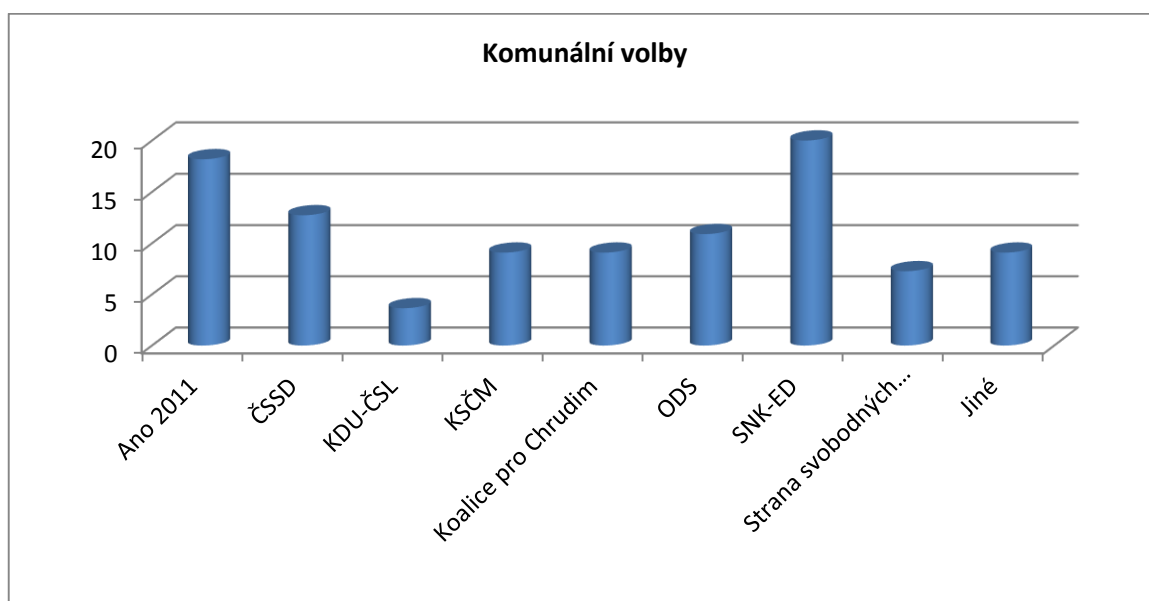
Výsledky voleb do poslanecké sněmovny se výrazněji neodchylují od celostátních výsledků. V dotazníkovém šetření oproti celostátním výsledkům pohoršila strana KSČM, která získala v Chrudimi 12,5% hlasů, ale celostátně ji volilo 14,91%. Druhou stranou, jež v dotazníkovém průzkumu nedosáhla výsledků celostátní úrovně, byla strana Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury. Tato strana získala v Chrudimi 4,69%, její celostátní výsledek dosáhl hodnoty 6,88%. Ostatní parlamentní strany docílily lepších výsledků.

V dotazníkovém šetření ve věkové kategorii 18 až 25 let jasně dominovaly dvě parlamentní strany Ano 2011 a TOP 09. Jednalo se o politické subjekty, které na české politické scéně nepůsobily příliš dlouhou dobu. Zajímavou informací bylo, že Ano 2011 získalo 41,66% všech hlasů v této věkové kategorii, druhá TOP 09 pak 33%. KSČM neobdržela žádné hlasy. V následující věkové skupině 26 až 35 let dominovaly pravicové strany. ODS získala 27,28% hlasů, následovala TOP 09 s 18,18% hlasy. Z levicových stran se nejlépe umístila ČSSD, která získala rovněž 18,18% hlasů této skupiny. Překvapivé výsledky přinesla třetí věková kategorie 36 až 45 let. Zde výrazně dominovala levice. Nejvíce hlasů obdržela strana ČSSD a to 41,66%. Na druhém místě skončila KSČM s 33,33% hlasů. Ve věkové skupině 46 až 55 let patřily k nejúspěšnějším stranám Ano 2011, které zde získalo 30% hlasů, následovaly strany TOP 09 a ČSSD, které obdržely shodně po 20%. V další věkové skupině 56 až 65 opět zvítězila ČSSD, kterou volilo 33,33%

respondentů. Poslední věková kategorie 66 let a více přinesla rovněž zajímavé výsledky. S přehledem zde dominovala strana KDU-ČSL, která získala 36,36% hlasů. Na druhém děleném místě se umístily strany ČSSD a ODS s 18,18% hlasů. KSČM zde obdržela 9,09%, stejný počet jako podstatně mladší politická strana Ano 2011.

Otázky číslo 10 a 15 z dotazníkového šetření se zaměřovaly na to, jakou politickou stranu nebo subjekt občané města Chrudimi volili v komunálních volbách. Lze stanovit hypotézu, že občané upřednostní místní sdružení před parlamentními stranami.

Graf č. 14. Výsledky komunálních voleb

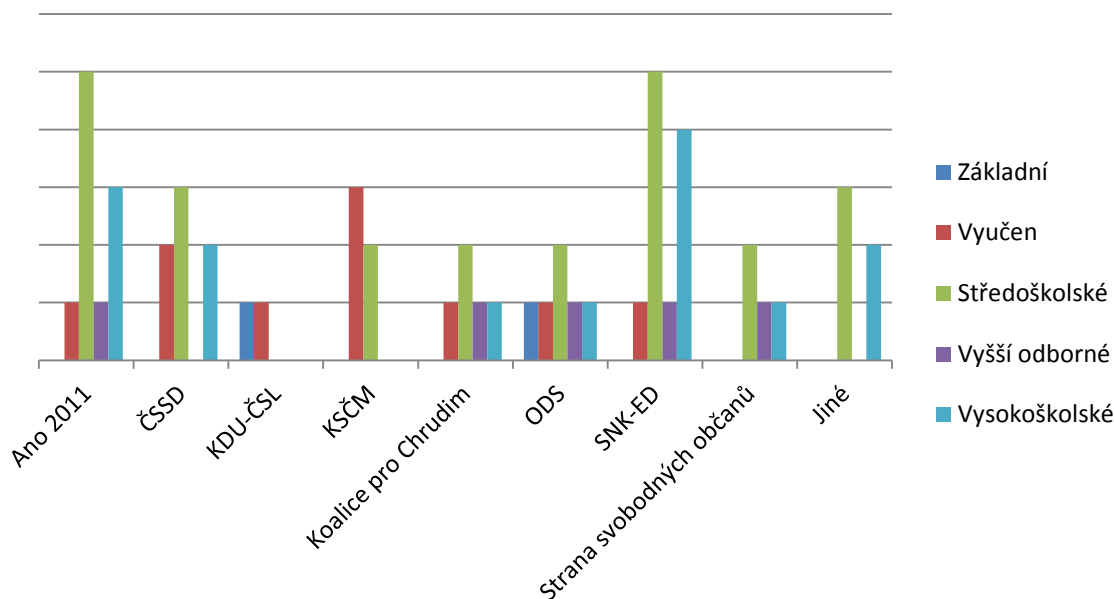

Zdroj: Dotazníkové šetření

Výsledky dotazníkového šetření neodporovaly reálnému konečnému stavu voleb do zastupitelstev měst a obcí z roku 2014. V případě komunálních voleb nastaly výrazné změny oproti volbám do poslanecké sněmovny. V dotazníkovém průzkumu se na prvním místě umístila strana SNK-ED s 20% hlasy, druhé místo obsadilo Ano 2011 s 18,18%, na třetím místě skončila ČSSD s 12,73%. Výrazně si pohoršily parlamentní strany KDU-ČSL, Úsvit a TOP 09, které nezískaly žádného zastupitele.

Vzdělání je jedním z důležitých prvků, který ovlivňuje postoj respondentů při hlasování ve volbách. Klasická teze o volebním chování stanovuje hypotézu, že levicové strany jako KSČM nebo ČSSD jsou podporovány spíše lidmi s nižším vzděláním, kdežto pravicové lidmi s vyšším vzděláním.

Graf č. 15. Výběr volební strany v závislosti na vzdělání

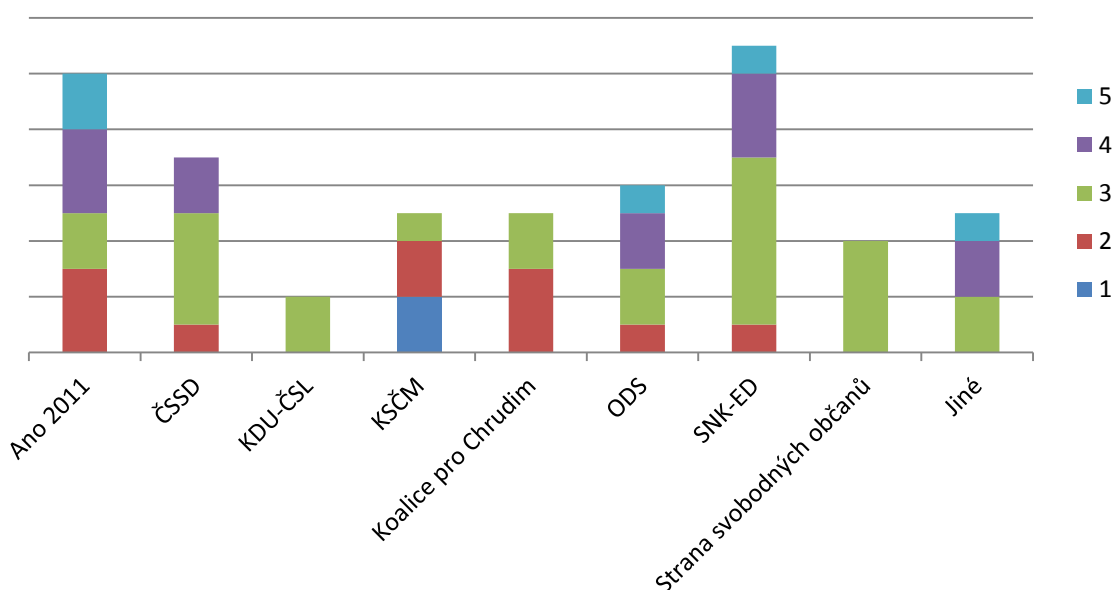
Zdroj: Dotazníkové šetření

Graf číslo 15. znázorňuje počty hlasů pro jednotlivé strany rozdělené podle stupně vzdělání. Zajímavostí je, že 50% občanů se základním vzděláním hlasovalo pro KSČM, zbylých 50% pro ODS. Nejvíce vyučených respondentů 30% hlasovalo pro KSČM a dalších 20% pro ČSSD. V kategorii středoškolsky vzdělaných voličů získaly nejvíce hlasů strany SNK-ED a Ano 2011 shodně po 20,83%. ČSSD v této kategorii získala 12,5% a KSČM 8,34% stejně jako ODS, Strana Svobodných občanů nebo Koalice pro Chrudim. V následující skupině s vyšším odborným vzděláním byly hlasy rovnoměrně rozděleny mezi strany Ano 2011, Koalici pro Chrudim, ODS, SNK-ED a Stranu svobodných občanů. ČSSD ani KSČM v této skupině žádné hlasy nezískaly. Ve skupině s vysokoškolským vzděláním dominovala strana SNK-ED, která získala 28,57% hlasů. Jako druhé se umístilo Ano 2011 s 21,42%. ČSSD pak obsadila třetí místo se ziskem 14,28 %. V případě voleb do městského zastupitelstva výše stanovená stanovenou hypotézu o volebním chování nelze zcela potvrdit. Rozdíly v distribuci hlasů mezi jednotlivé politické aktéry nejsou příliš patrné a výsledky jsou vyrovnanější. Výjimky představují strany ANO 2011 a SNK-ED, jejichž volební základnu v Chrudimi tvoří většinou středoškoláci a vysokoškoláci.

Otázka číslo 22 z dotazníkového šetření se týkala sociálního postavení respondenta ve skupině. Úkolem respondentů bylo subjektivně obodovat svůj sociální status na stupnici

od jedné do pěti, přičemž hodnota pět představuje nejvyšší sociální postavení a naopak jedna nejnižší. Můžeme stanovit hypotézu, že lidé s vysokým sociálním postavením, kteří si přidělili čtyři až pět bodů, budou volit spíše pravicové strany ODS, Ano 2011 nebo místní strany a sdružení. Lidé s nižším sociálním statutem, kteří se obodovali jedním nebo dvěma body budou volit spíše strany levicové, jako jsou ČSSD a KSČM.

Graf č 16. Výběr volební strany v závislosti na sociálním postavení

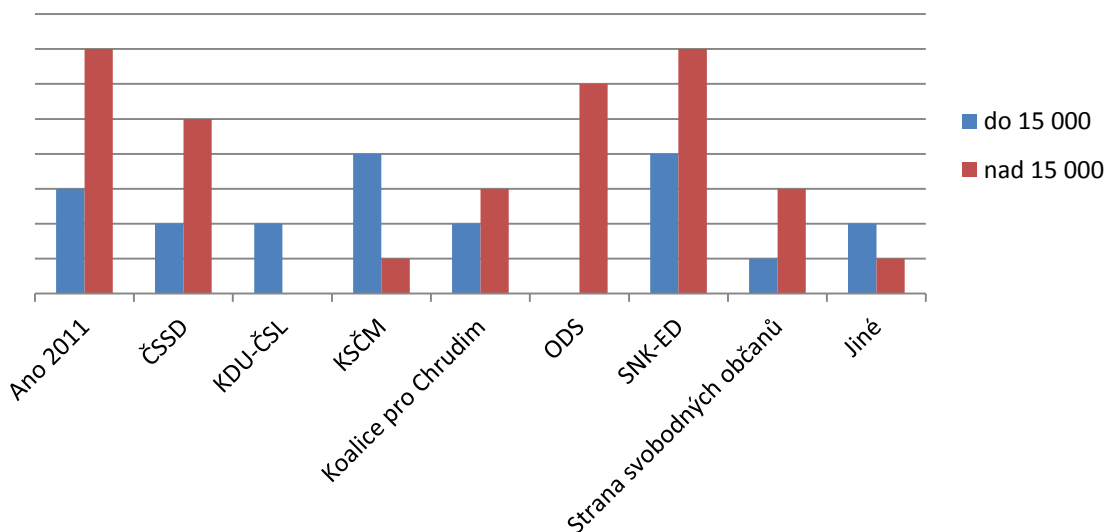
Zdroj: Dotazníkové šetření

Výše uvedený graf ukazuje počty hlasů pro jednotlivé politické strany rozdělené na základě sociálního statusu. Sečtení hlasů dotazníkového šetření přineslo zajímavý výsledek hned v první skupině respondentů, kteří označili svůj sociální statut číslem jedna, tedy velmi nejnižší. Zde plných 100% volilo stranu KSČM. V následující skupině s nízkým společenským postavením označeným dvojkou získaly nejvíce hlasů strany Ano 2011 a Koalice pro Chrudim shodně 27,27%. Na druhém místě skončila KSČM s 18,19% hlasů. V této skupině získaly shodný počet hlasů strany ODS, ČSSD s SNK-ED a to 9,09%. Ve třetí skupině obyvatel, kteří obodovali své sociální postavení třemi body, se dostala na první místo strana SNK-ED s 24% hlasů. Na děleném druhém místě skončily strany ČSSD a Strana svobodných občanů shodně s 16% získaných voličů. Strany ODS, KDU-ČSL, Ano 2011, Koalice pro Chrudim a jiné získaly stejný počet hlasů a to 8%. KSČM zde volilo 4% respondentů. V kategorii s vyšším sociálním postavením ohodnocené čtyřmi body se na

prvním místě umístily strany ANO a SNK-ED, které obdržely 25% hlasů. Dále respondenti z této kategorie hlasovali pro ČSSD, ODS, kde tyto subjekty získaly 16,68% hlasů. V poslední kategorii s nejvyšším statusem získalo nejvíce hlasů Ano 2011 a to 40%. Dále respondenti hlasovali pro strany SNK-ED a ODS, kterým připadlo 20% hlasů. Dalších 20% respondentů této skupiny hlasovalo pro jiné politické strany. Na základě těchto výsledků vyplynulo, že voličskou základnu KSČM tvořili z 80% respondenti, kteří svůj statut obodovali jedním nebo dvěma body. V ČSSD byla situace vyrovnanější a občané s nízkým sociálním postavením znamenali 14,28% voličů a naopak respondenti, kteří svůj sociální status označili číslem tři, tvořili 57,14% voličů. Poměrně překvapivým zjištěním bylo, že voličskou základnu Koalice pro Chrudim tvoří z 60% lidé z nižších sociálních skupin. Strana Ano 2011 měla 50% voličů z vyšších sociálních kategorií, dalších 20% pak ze střední kategorie obodované třemi body. Podobná situace byla u ODS, která měla rovněž 50% voličů z vyšších sociálních kategorií a 33,34% ze střední kategorie. Voličskou základnu SNK-ED tvořila střední kategorie s 54,55%. Z vyšších sociálních skupin bylo 36,37% voličů této strany. Hypotézu, že lidé s nižším sociálním statusem budou volit KSČM a ČSSD nelze potvrdit, jelikož ČSSD získala značnou část svých hlasů od respondentů ze středního společenského statusu. Navíc nezanedbatelnou část hlasů této skupiny získala strana Koalice pro Chrudim. Naopak druhou část této hypotézy, že respondenti z vyšších sociálních skupin budou volit spíše ANO, ODS nebo SNK-ED, potvrdit lze.

Za další statusovou dimenzi můžeme označit příjem osob nebo domácností. Touto problematikou se zabývala otázka číslo 21 z dotazníkového šetření. Zde se měli respondenti zařadit do jedné z osmi kategorií zahrnující čistý měsíční příjem. Můžeme se domnívat a tedy stanovit hypotézu, že lidé z vyšších příjmových skupin s čistým měsíčním příjmem přesahující 15 000 korun budou volit spíše pravicové strany a že strany KSČM a ČSSD budou mít více voličů z nízkopříjmových kategorií.

Graf č. 17. volební podpora stran podle příjmových kategorií

Zdroj: Dotazníkové šetření

Pro přehlednost byly příjmové skupiny rozděleny do dvou kategorií. Nižší příjmové skupiny jsou integrovány do kategorie do 15 000 korun a vyšší do kategorie nad 15 000 korun. Z grafu jsou na první pohled patrné jasné rozdíly mezi příjmovými skupinami a jejich volbou. Podle dotazníkového šetření mělo 70% voličů strany Ano 2011 příjmy vyšší než 15 000 korun. Zajímavá situace nastala u ČSSD, kde většinu jejich voličů tedy 71,42% tvořili občané s příjmy nad 15 000. Strana KDU-ČSL měla 100% voličů v nižší příjmové skupině. Voličskou základnu KSČM tvořilo 80% respondentů z nízkopříjmových skupin. Vyrovnanější byla situace v Koalici pro Chrudim, kde 40% voličů bylo z nižší příjmové kategorie a 60% z vyšší. Zajímavý byl výsledek ODS, jelikož 100% respondentů, kteří ji volili, měli vyšší příjem než 15 000 korun. Vyšší počet voličů z příjmové kategorie nad 15 000 korun měla rovněž strana SNK-ED a to 63,64%. Voličskou základnu Strany svobodných občanů tvořilo 75% respondentů z vyšší příjmové skupiny. Původní teze, že občané s příjmy převyšující 15 000 korun budou volit spíše pravicové strany, lze na základě výsledků potvrdit. Strana KSČM měla rovněž většinu podporovatelů z řad nízkopříjmových skupin. Jiná situace nastala v případě ČSSD, která měla více voličů z vyšší příjmové kategorie. Ve srovnání s předchozím grafem týkající se sociálního statusu obyvatel je zjevné, že ČSSD v Chrudimi nepodporují pouze sociálně a ekonomicky slabší skupiny. Hypotézu jako celek nelze jednoznačně potvrdit.

U otázky číslo 9 v příloženém dotazníku respondenti vybírali ze dvou možností přidělování hlasů vybraným kandidátům nebo stranám. Jako hypotézu lze stanovit, že občané své kandidáty vybírají častěji napříč politickým spektrem a neupřednostňují jednu politickou stranu.

Graf č. 18. Způsob volby v komunálních volbách (v %)

možnost přidělování hlasů

Zdroj: Dotazníkové šetření

Respondenti uvedli, že 45% z nich upřednostňuje spíše politickou stranu nad jednotlivými kandidáty. Většina z nich 55% však volí kandidáty z více kandidátních listin. Můžeme tak přijmout výše uvedenou hypotézu, že občané své kandidáty vybírají častěji napříč politickým spektrem.

Další otázky směřovaly na respondenty, kteří volili jednu politickou stranu. Otázka z dotazníku číslo 11 zjišťovala, zda lidé volí tuto stranu pravidelně. Z toho 76% respondentů ano, zbylých 26% ne. V kategorii 66 let a více dokonce 100% voličů, kteří se rozhodli volit jednu stranu, ji volí pravidelně. V nejmladší věkové skupině 18 až 25 let je situace vyrovnaná, kdy 50% volí stranu pravidelně, zbylých 50% nikoliv.

Otázka číslo 14 hledala odpověď na to, jestli respondenti, kteří volili jednu stranu v komunálních volbách, budou tutéž stranu volit i v nadcházejících komunálních volbách. Z toho 84% dotazovaných odpovědělo ano, zbylých 16% ne. Lze tedy usuzovat, že lidé, kteří volili jednu stranu, byli se svojí volbou většinou spokojeni. Nejspokojenější se svojí volbou jsou respondenti ve věkové kategorii 66 let a více, kdy opět 100% z nich by stranu opět volilo. Zajímavá čísla přinesla rovněž nejmladší kategorie 18 až 25 let, kdy 83,33% by v příštích volbách volilo stejnou stranu.

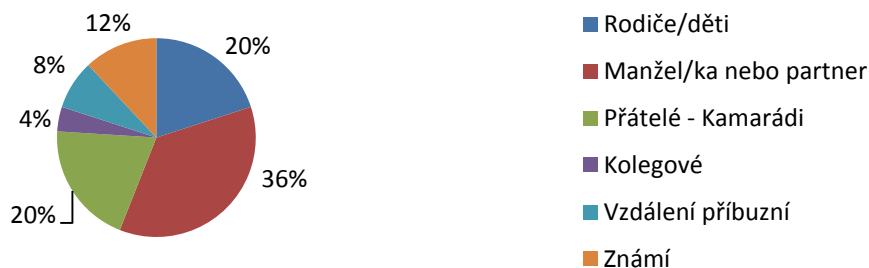
V otázce číslo 13 byla určena pouze těm, kteří volili kandidáty z jedné kandidátní listiny. Respondenti měli na pětistupňové škále obodovat svůj vztah ke straně, kterou volili. Velmi silný vztah ke straně mělo 28% dotázaných, silný vztah 44% a středně silný vztah mělo 28%. Slabý vztah ke straně označilo 16% respondentů a velmi slabý pouze 4%. Nejsilnější vazby na stranu měla věková skupina 66 a více let. Zde 75% respondentů označilo svůj vztah ke straně jako velmi silný a silný.

Otázka číslo 16 z dotazníkového šetření byla určena respondentům, kteří si vybírali z více kandidátních listin. Cílem bylo zjistit nejdůležitější kritérium při výběru kandidáta. Respondenti měli označit jednu z deseti možností, která jim nejvíce vyhovovala. Vzhledem k možnostem výběru různých kandidátů lze stanovit hypotézu, že nejdůležitějšími kritérii budou znalost kandidáta nebo jeho úspěšná činnost. Naopak lze předpokládat, že politická příslušnost nebude příliš důležitá. V této otázce nejvíce respondentů celkem 36,67% označilo možnost úspěšná činnost kandidáta. Druhou nejčastěji vybranou odpovědí byla znalost kandidáta, která dosáhla hodnoty 33,34%, následovala šance na zvolení kandidáta s 13,33%. Pro důležitost politické příslušnosti kandidáta se přiklonilo pouze 6,66% respondentů. Na základě těchto údajů můžeme potvrdit výše stanovenou hypotézu.

Na otázku číslo 12 rovněž odpovídali pouze respondenti, kteří volili kandidáty z jedné kandidátní listiny. Účelem bylo zjistit, kdo v okolí respondenta volí stejnou stranu, jako on. Lze usuzovat, že vliv na volbu bude mít blízké okolí voliče. Můžeme stanovit hypotézu, že největší koncentrace shodných hlasů bude v nejbližší rodině, manželé, partneři, rodiče a děti by mohli hlasovat ve vzájemné shodě.

Graf č. 19. Vliv sociálních skupin na volební chování

Kdo z okolí respondentů volil stejnou stranu

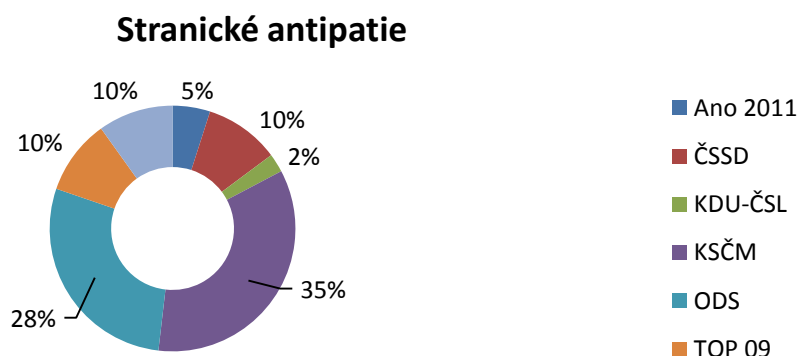

Zdroj: Dotazníkové šetření

Z grafu je patrné, že nejvíce respondentů volí stejnou stranu jako jejich manželé, manžely nebo partneři, celých 36%. Dalších 20% respondentů volilo stejně jako jejich rodiče nebo děti. Zajímavý výsledek přineslo dotazníkové šetření v kategorii v další kategorii, jelikož shodný počet 20% respondentů volil stejně jako jejich přátelé a kamarádi. V ostatních skupinách již tak výrazné shody nebyly. Stejně jako kolegové volili 4% dotazovaných, jako vzdálení příbuzní 8% a jako známí 12%. Výše uvedenou hypotézu o tom, že největší koncentrace shodných hlasů bude v nejbližší rodině, manželé, partneři, rodiče a děti by mohli hlasovat ve vzájemné shodě, můžeme potvrdit.

Na otázku číslo 16 v dotazníkovém šetření měli respondenti odpovědět, kterou stranu by v komunálních volbách nikdy nevolili. U této otázky nebyly respondentům dány žádné možnosti, měli napsat jméno jedné strany, pro kterou by nikdy nehlasovali. Můžeme stanovit hypotézu, že nejvíce odpůrců bude mít strana KSČM, kdy postoj k její činnosti, historii a existenci dlouhodobě rozděluje společnost.

Graf č. 20. Stranické antipatie

Zdroj: Dotazníkové šetření

Z grafu je zjevné, že dvě nejméně populární strany v Chrudimi byly KSČM a ODS, které v součtu získaly 62,96% hlasů. Nejvíce negativních hlasů obdržela KSČM, pro kterou by nikdy nehlasovalo 34,56% dotazovaných. Nejvíce odpůrců má tato strana mezi věkovou skupinou 18 až 25 let. V této věkové kategorii dalo straně záporný hlas 61,53% dotazovaných. Stranu ODS by nikdy nevolilo 28,4%. Nejvíce oponentů měla ODS ve věkové skupině 36 až 45 let. Zde by této straně nikdy nedalo svůj hlas 42,10% respondentů. Na třetím místě se značným odstupem skončily tři strany TOP 09, ČSSD a Zemanovci, pro které by nikdy nehlasovalo 9,88% dotazovaných. Své odpůrce měly rovněž strany ANO

2011 s 4,94% záporných hlasů a strana KDU-ČSL, pro kterou by nikdy nehlasovalo 2,46% respondentů. Ostatní strany nezískaly žádné záporné hlasy od občanů. Hypotézu, podle které bude mít KSČM nejvíce odpůrců, můžeme potvrdit.

9. Závěr

Cílem této diplomové práce byla charakteristika voleb a volebního chování obyvatel města Chrudim. Ke zkoumání této problematiky byly využity socioekonomické a demografické faktory, které podle výsledků dotazníkového šetření mají vliv na volební účast a výsledek voleb.

Z šetření vyplývá, že respondenti se středoškolským a vyšším vzděláním chodili častěji k volbám než respondenti se základním vzděláním či respondenti vyučení, přičemž volební účast vysokoškolsky vzdělaných dotázaných přesahovala 70%. Naopak u respondentů se základním vzděláním byla zjištěna účast pouze 18,18%. Nejvyšší pravidelnou volební účast pak sledujeme u dotázaných ve věku 18 až 25 let a u respondentů starších 66 let. Na volební účast má vliv i čistý měsíční příjem voličů. Z výsledků šetření je patrný rozdíl ve volební účasti mezi nízkopříjmovými skupinami voličů a voličů s vyššími příjmy. Tento stav se projevuje již při překročení hranice 12.000,- Kč. V případě respondentů s příjmy nad 30 000,- Kč byla jejich volební účast 75%.

Vzhledem ke specifčnosti komunálních voleb není jasně prokázána vazba mezi vzdělaností voličů a volenou stranou. Výjimkou jsou strany ANO 2011 a SNK-ED, jejichž voličskou základnu tvořili respondenti středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní. Naopak KSČM měla oporu u dotázaných s dosaženým základním vzděláním či u respondentů vyučených. Podle výsledků šetření volí respondenti z vyšších sociálních skupin častěji ANO, ODS nebo SNK-ED. Stranu KSČM pak volí dotázaní, jejichž sociální statut je podstatně nižší. Šetřením byl tedy prokázán vztah mezi výší příjmu a volbou strany. Občané s příjmy nad 15.000,- Kč volí spíše pravicové strany, KSČM má většinu podporovatelů z nízkopříjmových skupin.

Z dat Českého statistického úřadu vyplývá, že volební účast v komunálních volbách má sestupnou tendenci. Účast na prvních volbách v roce 1994 přesáhla v Chrudimi 62%. Dosud posledních komunálních voleb z roku 2014 se zúčastnilo pouhých 37%. Jedním z faktorů klesající účasti může být spokojenost občanů s životní úrovní a činností zastupitelstva. Jako pravděpodobnější možnost se jeví nezájem voličů, neboť pro 60% respondentů tyto volby důležité nejsou. Z dotazníkového šetření je patrné, že občané rovněž necítí potřebu účastnit se zasedání městského zastupitelstva nebo kandidovat ve volbách.

Pro většinu respondentů není volba náhodným aktem. O svém rozhodnutí přemýšlejí dopředu a vyhledávají si informace. Více než týden nebo měsíc o své volbě přemýšlelo 60% voličů. Naopak na den voleb nechalo výběr kandidáta pouze 8%. Informace o kandidátech nebo volebních stranách pak voliči čerpají nejčastěji z novin a internetu.

Diplomová práce ukázala, že volební chování je podmíněno socioekonomickými faktory a postavením člověka ve společenské struktuře. Pomocí dotazníkového šetření byly prokázány rozdíly a odlišnosti ve volebním chování různých sociálních skupin. Pokud bychom chtěli hovořit o obecných výsledcích volebního chování a volební účasti, bylo nutné srovnání s dalšími případovými studiiemi obcí.

10. Seznam literatury

Knižní publikace:

- BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, s. 79. - 80. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.
- BERGER, Tilman - MALÝ, Tomáš. *Historia Chrudimska w niź se wipisuje počátek Města Chrudimě*. 2. sv. Přepis originálu rukopisu Josefa Ceregettiho z roku 1771 s komentářem. Chrudim, 2005. s. 11. ISBN 80 - 903265 - 6 – 0.
- DAHL, Robert A. *Demokracie a její kritici*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 9. ISBN 80-85605-81-3.
- ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony*. 1. vyd. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, s. 15. – 18. Politologie (Alfa Nakladatelství). ISBN 978-80-87197-00-4.
- ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, s. 51. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.
- FROLÍK Jan. *Pravěká chrudim*. Chrudim, 2000 s. 3. – 9. ISBN 80-902415-7-3.
- HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. s. 137. – 138. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-049-2.
- HLOUŠEK, Vít, Lubomír KOPEČEK a Jakub ŠEDO. *Politické systémy*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, s 15 – 16. ISBN 978-80-87474-23-5.
- CHARVÁT, Jiří. *Stará Chrudim: vlastivědné vyprávění o minulosti českého města*. Chrudim, 1991
- Chrudim, *STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJE MĚSTA CHRUDIMĚ*, 2003.
- CHRISTOPHERSEN Jens, *An Historical outlook on the different usages of term „democracy“* str, 78 IN: Arne Naess (ed.) *Democracy, Ideology and Objectivity*. Studies in the Semantics and Cognitiue Analysis of Ideological Controversory, Oslo: Univerzity Press and Oxford: Basil Backwell
- CHYTILEK, Roman. *Volební systémy*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2009, s. 185. ISBN 978-80-7367-548-6.
- KOBETIČ, Pavel. *Panovníci a prezidentí v Chrudimi*. Chrudim, 1997

- KORNAI János. Obory společenských věd: odluka nebo spolupráce. *Politické ekonomie* 2008, roč. 56, č. 1, s. 7
- KROUPA, Jiří. Politologie nejen pro právníky. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 21.
- KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, s. 95. – 96. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-92-0.
- LUTTERER, Ivan – MAJTÁN, Milan – ŠRÁMEK, Rudolf. Zeměpisná jména Československa. Praha, 1982. s. 126.
- MATĚJŮ, Petr, VLACHOVÁ Klára. 2000. „Krystalizace politických postojů, politického spektra a role hodnot ve volebním rozhodování.“ Pp. 253-300 in Matějů, Petr, Klára Vlachová (eds.). *Nerovnost, spravedlnost, politika. Česká republika 1991-1998*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 228 s. ISBN 80-85850-82-6.
- *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 346. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-086-086-
- SVENSSON, Palle. *Teorie demokracie: brněnské přednášky*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1995, s. 7. – 9. ISBN 808595902x.
- ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, s. 175. ISBN 80-7367-177-8.
- Vlachová, Klára. 2003. „Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 39 (4): 487–489. ISSN 0038-0288.

Právní předpisy:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 129/2000 SB., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů

Internetové zdroje:

www.chrudim.eu

www.chrudimsky.navstevnik.cz

www.czso.cz

<http://portal.mpsv.cz>

www.kdu.cz

www.ods.cz

www.risy.cz

www.snked.cz

www.volby.cz

11. Přílohy

Příloha 1

Dotazník pro občany města Chrudim

Dobrý den,

občané města Chrudimi. Jsem studentem České zemědělské univerzity v Praze na Provozně ekonomické fakultě. Provádím výzkum pro potřeby své diplomové práce na téma Volební chování obyvatel – případová studie města Chrudim. Žádám Vás o vyplnění následujícího dotazníku, ve kterém budu zjišťovat Vaše názory a politické postoje. Dotazník je anonymní. Vaše odpovědi v dotazníku, jsou zcela důvěrné a budou hromadně zpracovány. Jedná se o vědecký výzkum a Vaše pravdivé odpovědi mají vysokou hodnotu.

Děkuji za Vaši pomoc a spolupráci.

1. Chodíte pravidelně k volbám?

Ano Ne

2. Jsou pro Vás komunální volby důležité?

Ano Ne

3. Budete se účastnit nadcházejících komunálních voleb? Ano Ne
 4. Kandidoval jste někdy ve volbách do obecního zastupitelstva? Ano Ne
 5. Jste ochoten kandidovat ve volbách do obecního zastupitelstva? Ano Ne Nevím

6. Jak dlouho zvažujete volbu svého kandidáta nebo politické strany?
 Déle než měsíc před volbami Déle než týden před volbami
 Maximálně pár dní před volbami V den voleb

7. Jakým způsobem získáváte informace o kandidátech nebo stranách?
 Na internetu V Televizi nebo rozhlasu V novinách
 Billboardy a reklama Z doslechu od přátel či rodiny

8. Pro kterou volební stranu jste hlasoval/a ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 2013?
 Ano 2011 ČSSD KDU- ČSL KSČM ODS
 Top 09 Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury Jiná

9. V rámci voleb do obecního zastupitelstva v roce 2014 jste:

- Volil kandidáty jedné kandidátní listiny (strany)
 Volil kandidáty z více kandidátních listin

Otázky č. 10., 11., 12., 13. a 14. vyplní pouze respondenti, kteří volili kandidáty z jedné kandidátní listiny

10. Jaký politický subjekt nebo stranu jste volili?

- Ano 2011 ČSSD KDU-ČSL KSČM Koalice pro Chrudim
 ODS SNK-ED Strana svobodných občanů Jiné

11. Volíte tuto stranu pravidelně? Ano Ne

12. Je ve vašem blízkém okolí někdo, kdo volí stejnou stranu ve volbách do obecního zastupitelstva?

- Rodič/e dítě/děti Manžel/ka partner/ka Přátelé/kamarádi
 Kolegové vzdálení příbuzní známí

13. Jak silný máte vztah k této straně? (Do rámečku vepište číslo: 5-velmi silný, 4-silný, 3-středně silný, 4-slabý, 5-velmi slabý)

14. Volil byste tuto stranu i v dalších volbách do zastupitelstva obce? Ano Ne

Otázky č. vyplní pouze respondenti, kteří volili kandidáty z více kandidátních listin.

Otázky č. 15. a 16. Vyplní pouze respondenti, kteří volili kandidáty z více kandidátních listin.

15. Z které politické strany byl nejvyšší počet Vámi volených kandidátů?

- Ano 2011 ČSSD KDU-ČSL KSČM Koalice pro Chrudim
 ODS SNK-ED Strana svobodných občanů Jiné

16. Co pro Vás bylo nejdůležitější při výběru jednotlivých kandidátů?

- Znalost kandidáta Úspěšná činnost kandidáta Politická příslušnost kandidáta
 Šance na zvolení Osobní známost Vzdělání a předchozí praxe
 Pohlaví Ani jedna z nabízených možností

17. Kterou stranu byste v komunálních volbách nikdy nevolil/a _____

18. Oznámujte (jako ve škole 1 – 5) činnost zastupitelstva v průběhu posledního funkčního období

19. Jak hodnotíte úroveň života v Chrudimi (oznámujte jako ve škole)

20. Účastníte se zasedání obecního zastupitelstva?

- ano občas, v případě, že mě daný problém skutečně zajímá ne

21. Jak byste se zařadili do jedné z následujících příjmových kategorií?

- do 5 000 Kč 5 001-8 000 Kč 8 001-12 000 Kč 12 001 – 15 000 Kč
 15 001- 20 000 Kč 20 001- 25 000 Kč 25 001 Kč – 30 000 Kč nad 30 000 Kč

22. Ve společnosti se objevují skupiny osob s vyšším a nižším sociálním postavením. Jak byste ohodnotili své sociální postavení - status ve společnosti na stupnici od 1 do 5? (1 nejnižší – 5 nejvyšší)

23. Pohlaví muž - žena

24. Věk: _____

25. Rodinný stav: Svobodný Ženatý/vdaná

rozvedený/á ovdovělý/á

26. Trvalý pobyt v Chrudimi: Ano Ne

27. Nejvyšší ukončené vzdělání: Základní Vyučen/a Středoškolské

Vyšší odborné Vysokoškolské

28. Zaměstnání: Zaměstnaný Nezaměstnaný Student